

Vækst med omtanke

- Regeringens strategi for bæredygtig udvikling

Marts 2009

Regeringen

Vækst med omtanke

- Regeringens strategi for bæredygtig udvikling

Marts 2009

Udgiver: Regeringen
Forsidefoto: Nationalpark Thy.
Fotos: MIM's billedarkiv
Foto side 5: Klaus Holsting
Layout & tryk: Sangill Grafisk
1. oplag: 1000 stk.

Strategien kan også downloades på:
www.mim.dk

Vækst med omtanke

- Regeringens strategi for bæredygtig udvikling

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	7
2.	Globalisering til gavn for hele jordens befolkning.....	8
3.	Klimaforandringer - en stor udfordring.....	13
4.	Natur for fremtiden	23
5.	Grøn innovation i produktion og forbrug.....	32
6.	Levende, sunde og velfungerende byområder.....	41
7.	Bedre sundhed for alle	48
8.	Viden, forskning og uddannelse i et innovativt samfund.....	55
9.	Mennesket som ressource.....	61
10.	Ansvarlig, langsigtet og holdbar økonomisk politik.....	66
11.	Gennemførelse - et fælles ansvar	70
	Bilag 1	71
	Kronologi - Nationale og internationale initiativer om bæredygtig udvikling	

Forord

Dette er regeringens bud på en bred strategi for bæredygtig vækst og udvikling for Danmark. Vi har valgt at kalde strategien ”Vækst med omtanke”. Nøglen til bæredygtig vækst og udvikling ligger i om-tanken for de kommende generationer og indsatsen for at sikre vækst.

Danmark skal blive en grøn vindernation ved at skabe grøn bæredygtig vækst. Det er en stor og kræ-vende udfordring - ikke mindst i lyset af de faldende konjunkturer i kølvandet på den globale finansielle krise.

Men heldigvis rummer vort samfund en stærk evne til at udvikle nye løsninger på nye udfordringer.

Erhvervslivet er præget af stor innovationskraft, og vi har en kompetent og veluddannet arbejdsstyrke.

Samtidig har vi en stærk evne til at gøre løsninger til virkelighed. Danmark er et lille land, hvor menne-sker har stor tillid til hinanden. Vi ved, at beslutnin-ger er vejen mod forandringer.

Vi har med andre ord et rigtigt godt og solidt fun-dament for at realisere visionen om det bæredygtige samfund. Denne strategi beskriver, hvordan vi er i færd med at omsætte visionen til virkelighed.

*Troels Lund Poulsen
Miljøminister*

1. Indledning

Vi danskere er privilegerede. Vi lever i et samfund med rige muligheder for, at den enkelte kan realisere sine ønsker og nå sine mål i livet. De seneste mange års udvikling har medført, at den danske befolkning lever længere, sundere, med større velstand og velfærd og forurener mindre end tidligere. Det gælder også selv om vi aktuelt oplever en global finansiel krise.

En fremadrettet udvikling fordrer, at vi forvalter den samlede rigdom og velfærd bæredygtigt og forstandigt. Vi skal prioritere indsatsen i forhold til de udfordringer, som en verden og et samfund i forandring fører med sig.

Brundtland-kommissionen definerede i 1987 bæredygtig udvikling som ”en udvikling, som opfylder de nuværende generationers behov uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare”. Denne definition er fortsat grundlaget for Danmarks syn på bæredygtig udvikling og indebærer, at vi skal tage hånd om de økonomiske, miljømæssige, sociale og sundhedsmæssige udfordringer samtidigt. Vi skal sikre en sund økonomisk udvikling, der er socialt afbalanceret. En udvikling, der giver den enkelte størst mulig handlefrihed, som viser respekt for naturens og miljøets grænser, og som ikke har negativ indvirkning på menneskers sundhed.

Med denne strategi giver regeringen sit bud på, hvordan vi skal håndtere udfordringerne og fremlægger den politik og de konkrete initiativer, som skal bidrage til bæredygtig udvikling. Strategien supplerer regeringens årlige status i konkurrenceevneredegørelsen med en række nye indikatorer.

Regeringens strategi for bæredygtig udvikling er baseret på tre centrale principper:

1. Forpligt og motiver alle aktører til at tage et ansvar for en bæredygtig udvikling

Forureneren skal selv betale for de belastninger, som bliver påført andre. Markedet skal rumme incitamenter til miljøvenlig adfærd. Vi skal anvende markedsbaserede løsninger, og de steder, hvor markedet ikke alene kan sikre en bæredygtig udvikling, skal vi justere markederne præcist og med omtanke, så de erhverv, der tænker innovativt og bæredygtigt, kan se en reel fordel af det.

2. Skab innovative og miljøvenlige løsninger

Vi har en pligt til at anvende verdens begrænsede ressourcer omkostningseffektivt og investere indsatsen der, hvor afkastet for samfundet er størst, og indsatsen bedst bidrager til at løse vores væsentligste problemer. Vi skal løbende tilpasse vores målsætninger og vores virkemidler i lyset af ny viden og ændrede forudsætninger. Vi skal handle forsigtigt, når vi ikke kender konsekvenserne af vores handlinger.

3. Tag hensyn til langsigtede globale konsekvenser

Vi skal i tæt samarbejde med andre lande finde globale løsninger på miljøudfordringerne. Vi skal i Danmark være bevidste om vores globale indflydelse, og vi skal udnytte det potentiale, som Danmark og danske virksomheder har for at påvirke udviklingen.

Regeringen har valgt at basere denne strategi på en række centrale indsatser som kan bidrage til *vores og fremtidige generationers velfærd og velstand*. Indsatsområderne er karakteriseret ved, at de har en langsigtet betydning, som rækker ud over den almindelige dag-til-dag politik. Det drejer sig om globalisering, klimaforandringer, natur, produktion og forbrug, bæredygtige byer, sundhed, vidensopbygning, menneskelige ressourcer og en ansvarlig økonomi.

2. Globalisering til gavn for hele jordens befolkning

- bæredygtig globalisering og bekæmpelse af fattigdom

Udfordringer

Vi er i stadig højere grad globalt afhængige af hinanden på jordkloden, både kulturelt, politisk og økonomisk.

Det er et positivt udviklingstræk, at der i de seneste år er sket en markant økonomisk udvikling i store dele af verden. Den internationale arbejdsdeling og økonomiske vækst har medført, at stadigt flere mennesker har fået del i den globale velstand og velfærd.

Udfordringen er at sikre fremtidig vækst, og at den økonomiske vækst ikke sker på bekostning af naturressourcer og miljø. De store vækstøkonomier har gode muligheder for at lære af den vestlige verdens erfaringer. De viser, at det er mere effektivt at forebygge end at genoprette.

Store dele af verden er i dag hastigt på vej mod en bedre levestandard. For første gang i årtier lever under én milliard for mindre end én dollar om dagen. Vi er godt på vej til globalt set at halvere andelen af fattige. Men det er ikke alle, der er med. Flere udviklingslande - ikke mindst i Afrika - er stadig hægtet af den globale økonomi. Og den internationale finanskriser har ikke forbedret udsigterne. Det er blevet sværere for de fattigste lande at tiltrække investeringer, og eksporten er blevet vanskeligere at afsætte i takt med de nedadgående konjunkturer i de vestlige lande. Det er derfor

fortsat en udfordring at bekæmpe fattigdommen i udviklingslandene.

Vi har igennem de seneste år oplevet en stigende globalisering og vækst i en række store lande, især i Asien, med deraf følgende øget global produktion, handel, transport, outsourcing og spredning af livsstils- og arbejdspladsmønstre. Det har skabt øget velstand i vækstlandene, men også øget brugen af kemikalier og råstoffer. Det medfører en forøgelse af forureningen, affaldsmængderne, udledningen af drivhusgasser og presset på ressourcerne, hvis der ikke tages hånd om problemerne.

Der er en betydelig sammenhæng mellem at bekæmpe fattigdom og beskytte naturressourcerne og miljøet. Op mod 70 pct. af befolkningen i landområderne i de fattigste udviklingslande er direkte afhængige af naturens ressourcer for at sikre livets opretholdelse. Velfungerende økosystemer er en forudsætning for at sikre fødevarereproduktionen til de voksende befolkninger i udviklingslandene. Sundhedstilstanden bliver i storbyernes slumområder stærkt påvirket af forurening. En af de største trusler mod naturens økosystemer kommer fra klimaforandringerne. Forandringerne rammer de fattigste befolkningsgrupper og verdensdele hårdest, fordi de i særlig grad er direkte afhængige af naturens ressourcer og har mindre at stå imod med.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Globalisering topprioritet i det nordiske samarbejde. Regeringen fremlagde i 2006 et omfattende katalog over forslag til konkrete aktiviteter med henblik på at høste og udnytte frugterne af de nordiske landes særlige kompetencer i den internationale konkurrence. Kataloget danner baggrund for den nordiske globaliseringsindsats.

Udviklingsbistand. Regeringen har placeret samarbejdet med udviklingslandene solidt i Danmarks internationale engagement og sigter over en årrække på at øge udviklingsbistanden fra niveauet på 0,8 pct. af BNI. Derfor steg udviklingsbistanden på Finansloven for 2008 til godt 14,5 mia. kr., svarende til ca. 0,81 pct. af BNI på tidspunktet for budgetteringen af Finanslovsforslaget for 2008 og på Finansloven for 2009 er der afsat 15,2 mia. kr., svarende til 0,82 pct. af BNI på tidspunktet for budgetteringen af Finanslovsforslaget for 2009.

Forskning. Regeringen ønsker at styrke både den offentlige og den private forskning. De offentlige udgifter til forskning og udvikling vil fra 2010 udgøre 1 pct. af BNP. Regeringen har samtidig igangsat initiativer med henblik på at styrke den private forskning. Blandt de højt prioriterede områder i den offentlige finansiering er klima, energi og miljø.

Afrika. Afrika er et af regeringens helt store indsatsområder. I 2005 fremlagde regeringen sine udviklingspolitiske prioriteter for perioden 2006-2010. Initiativerne skal støtte udviklingslandene i globaliseringen herunder en målrettet indsats for at bekæmpe fattigdom i Afrika, sætte fokus på at fremme økonomisk vækst samt styrke indsatsen mod hiv/aids.

I 2006 iværksattes således et nyt programsamarbejde med Mali. Prioriteringen af Afrika kan ligeledes ses i Danmarks valg som medformand for African Partnership Forum for 2007, som har været med til at sætte Afrika på den internationale dagsorden. I august 2007 fremlagde regeringen en ny Afrika strategi, hvor målsætningen er at få Afrika integreret i en globaliseret verden, herunder øge den regionale integration i Afrika samt styrke samarbejdet mellem EU og Afrika.

I 2007 ratificerede Danmark aftalen om at ændre Cotonou-aftalen mellem AVS-landene (udviklingslandene i Afrika, Vestindien og Stillehavet) og EU og den interne aftale mellem EU-medlemslandene om finansiering af bistandsarbejdet gennem en ny europæisk udviklingsfond (EUF 10). Regeringen har fremhævet, at det primære mål med aftalerne er at bekæmpe fattigdommen og arbejde for bæredygtig udvikling.

Afrika Kommissionen, der er nedsat af regeringen i 2008, fokuserer på at skabe bedre jobmuligheder for Afrikas unge. Kommissionen opererer med 6 konkrete initiativer, der skal skabe økonomisk vækst og øget beskæftigelse for den voksende gruppe af unge afrikanere, herunder øget adgang til bæredygtig energi for fattige afrikanere i landområderne. Kommissionen forventes at afslutte sit arbejde i foråret 2009. Derefter vil arbejdet med at gennemføre dens anbefalinger blive indledt.

Klimapulje. Regeringen har etableret en klimapulje under udviklingsbistanden, der gradvist skal vokse fra 100 mio. kr. i 2008 til 500 mio. kr. i 2012. Indsatsen skal bistå ikke mindst verdens fattigste lande i kampen for at begrænse og tilpasse sig menneskeskabte klimaforandringer.

Klimakonsortiet er nedsat af Staten, Dansk Industri, Dansk Energi, Dansk Byggeri, Landbrugsrådet og Vindmølleindustrien i januar 2008 og arbejder på at styrke kendskabet og skabe størst mulig opmærksomhed omkring danske virksomheders klimavenlige produkter og teknologier frem mod FN's konference i Danmark 2009.

Miljø i fokus. I 2004 fremlagde regeringen en strategi for Danmarks miljøindsats i udviklingslandene 2004-08. Samtidig afsatte regeringen yderligere ca. 800 mio. kr. til miljøindsatsen i perioden 2005-2009. I regi af Verdensbanken blev endvidere etableret en dansk fond til udvikling af drivhusgasreducerende projekter i udviklingslande. Projekterne benyttes til at opfylde en del af Danmarks forpligtelse i Kyoto-protokollen.

En offensiv handelspolitisk strategi. På grundlag af Globaliseringsrådets arbejde lancerede regeringen sin offensive handelspolitiske strategi i juni 2007. Målsætningen er at identificere og nedbringe de handelsbarrierer, som danske virksomheder møder særligt på vækstmarkederne. Udgangspunktet er, at handelsliberalisering grundlæggende er et gode. Det er en forudsætning, at liberaliseringen tager hensyn til udviklingslandene og sker på et grundlag af eksisterende miljømæssige og sociale standarder.

Ligestilling i udviklingsbistanden. Baseret på strategien ”Ligestilling i dansk udviklingsbistand” er kvinder og ligestilling blevet en central prioritet i dansk bistand både som en selvstændig målsætning og som et effektivt middel til at nå FN’s 2015-mål og reducere fattigdom. Regeringen tog på den baggrund i 2007 initiativ til en særlig indsats for at fremme det tredje 2015-mål om kvinder og ligestilling og søsatte en international kampagne – ”the MDG3 Global Call to Action”, der bl.a. har resulteret i 100 nye MDG3 fakkeltilsagn fra internationale organisationer, regeringer, præsidenter, privatsektoraktører, civilsamfundsrepræsentanter og internationale nøglepersoner såsom FN’s generalsekretær om at gøre en ekstra indsats for kvinder og ligestilling frem mod 2015.

Mål

Vi skal medvirke til at reducere den globale fattigdom, og Danmark skal fortsat være blandt verdens mest fremtrædende donorer.

Udviklingslandene skal have øget ejerskab til egen udvikling og en større kapacitet til at håndtere miljøudfordringerne.

Regeringen vil arbejde for at placere miljø- og klimaudfordringen centralt i det internationale samarbejde og fremme anvendelsen af dansk miljø-, energi- og klimatilpasningsteknologi.

Vi skal medvirke til at forbedre verdenshandelens rammevilkår. Den internationale handel og de private investeringer i udviklingslandene skal øges.

Regeringen vil arbejde for, at miljømålsætninger om biodiversitet og kemikalier i implementeringsplanen fra Verdenstopmødet i Johannesburg i 2002 bliver opfyldt.

Indsatser

Fokus på fattigdomsbekæmpelse gennem ambitiøs udviklingsbistand og ansvar for egen udvikling. Et grundlæggende princip i udviklingspolitikken er at opbygge langsigtede og gensidigt forpligtende partnerskaber med udviklingslandene. Kodeordene er - i overensstemmelse med Paris-erklæringen fra 2005 om bistandseffektivitet - lokalt ejerskab til og ansvar for egen udvikling. Det drejer sig om at styrke modtagerlandenes kapacitet til at forvalte deres ressourcer for derigennem at sikre realiseringen af FN’s 2015 mål, herunder mål 7 om en miljømæssig bæredygtig udvikling. Det er regerin-

gens sigte at øge den danske udviklingsbistand over en årrække.

Nedgangen i biodiversitet skal stoppes. Det globale 2010-mål om betydelig nedgang i tabet af biodiversitet blev vedtaget af statslederne på Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling i 2002 i Johannesburg. I 2005 viste FN’s Økosystemvurdering (”Millennium Ecosystem Assessment”), at tabet af biodiversitet går hurtigere end nogensinde. Danmark arbejder gennem EU, FN’s Biodiversitetskonvention og det nationale bistandsarbejde for at bidrage til, at målet kan nås.

Integration af miljø, klima og katastroforebyggelse i den danske udviklingsbistand. Regeringen vil fortsat integrere miljøhensyn bredt i den danske bistand. Det sker på flere måder. Den bilaterale miljøindsats har særligt fokus på by- og industrimiljø, naturressourceforvaltning og bæredygtig energi i programsamarbejdslandene og i de mere velstående udviklingslande, hvor den økonomiske vækst skaber særlige miljøudfordringer. Den multilaterale miljøindsats bidrager til at sætte en bredere global dagsorden for bæredygtig udvikling. Fælles for de multilaterale og de bilaterale indsatser er den direkte og indirekte støtte til, at udviklingslandene efterlever internationale miljørelaterede aftaler, bl.a. om klima og biodiversitet.

En ny global klimaaftale må forventes at sætte nye rammer for det fremtidige arbejde på miljøområdet. En ny miljøstrategi vil derfor blive udarbejdet efter Klimakonferencen COP15 i København i 2009, idet der arbejdes frem imod at opnå en ny global klimaaftale under konferencen. Miljøstrategien vil indeholde en analyse af udfordringerne og udstikke mål, indsatser, og indikatorer for den danske miljøbistand.

Klimatilpasning og forebyggelse af katastrofer er højt prioriteret i dansk udviklingsbistand. I overensstemmelse med det danske Klimahandlingsprogram fra 2005 blev der i 2006-2008 gennemført en klimascreening i 15 danske programsamarbejdslande samt Cambodja og Niger. Screeningen har bl.a. resulteret i tiltag inden for vandressourceforvaltning og infrastruktur. Danmark arbejder også gennem udviklingsbistanden med at få udviklingslandene til at integrere klimahensyn i deres nationale planlægning. På katastrofeforebyggelsesområdet er der udviklet retningslinjer og aktivitetsplaner, som vil blive gennemført i de kommende år.

Integration af klimaspørgsmål i udenrigspolitikken. Der er udarbejdet analyser af sammenhængen mellem klimaforandringer og udenrigspolitik samt miljø og globalisering. Regeringen overvejer, hvordan en ny global klimaafte bedst kan spille sammen med udenrigs- og udviklingspolitiske virkemidler. Danmark vil både bilateralt og i samarbejde med EU og andre relevante fora styrke det internationale klimasamarbejde og integrationen af klimaspørgsmål i internationale forbindelser.

Gennem styrkelse af internationale samarbejdsmechanismer arbejder Danmark for at begrænse risikoen for, at klimaforandringer fører til sikkerhedspolitiske spændinger.

I overensstemmelse med regeringens strategi for handel, vækst og udvikling fra 2005 bistår Danmark udviklingslandene med at bruge handel som motor for bæredygtig vækst, fattigdomsreduktion og realisering af 2015-målene.

En offensiv handelspolitik. Handelshindringer for eksport af klimateknologi vil blive kortlagt. Miljø- og energiteknologi bidrager væsentligt til Danmarks eksportindtjening og økonomiske velstand. Vi skal videreudvikle danske miljø- og energivirksoheders muligheder for at deltage i globaliseringsprocessen.

Kendskab til danske løsningsmodeller og klimateknologiske styrkepositioner forudsætter en effektiv markedsførings- og informationsindsats.

Danmark bidrager finansielt til at opbygge og videreudvikle FN's "Global Compact", som hviler på principperne fra 10 internationale konventioner om miljø, menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og korruptionsbekæmpelse. Desuden kan danske virksomheder og deres lokale samarbejdspartnere få økonomisk tilskud og rådgivning til gennemførelse af Global Compact-principperne i praksis. Endelig opfordrer regeringen som led i sin handlingsplan for virksomheders samfundsansvar danske virksomheder til at tilslutte sig FN's Global Compact eller FN's principper for ansvarlige investeringer.

Reformering af det internationale miljøsamarbejde. Danmark fortsætter arbejdet for at reformere det internationale miljøsamarbejde, så det bliver mere effektivt. Målet er, at videnskabeligt funderede og politisk vedtagne miljømål bliver ført ud i livet. Helt centralt står indsatsen for at nå til enighed om en overordnet reformpakke i FN's generalforsamling.

Regionale strategier som rammen om den danske indsats. Regionale strategier for Afrika, Asien og Latinamerika danner rammen for Danmarks samarbejde med de respektive regioner.

Danmark arbejder for, at Afrika bliver inddraget i at løse problemer, som klimaforandringerne bidrager til, herunder øget migration, konflikter om knappe naturressourcer, voksende fattigdom og nye sygdomme. Danmark vil yde støtte til, at miljø, bæredygtig anvendelse af naturressourcer og naturkatastrofeforebyggelse indgår i de afrikanske landes fattigdomsstrategier. Danmark understøtter gennem eksisterende instrumenter, herunder eksportkreditter og blandede kreditter mv., at Afrika får adgang til finansiering af projekter, som anvender ny teknologi i forbindelse med klimavenlig energiproduktion.

I 2007 lancerede regeringen nye strategier for samarbejdet med Asien og Latinamerika. Strategierne indeholder en styrket indsats inden for miljø, klima og vedvarende energi for at imødegå de negative konsekvenser af den hastige økonomiske vækst i særligt den asiatiske region. Samarbejdet inddrager danske virksomheders spidskompetencer.

Som opfølgning på Asien-strategien lancerede regeringen i hhv. februar 2008 og oktober 2008 handlingsplaner for at styrke samarbejdet med Indien og Kina. Begge handlingsplaner indeholder bl.a. et målrettet fokus på miljø, klima og vedvarende energi.

Bæredygtig udvikling indgår som centralt element i EU's forhandlinger med en lang række lande i Asien og Latinamerika om at indgå partnerskabs- og samarbejdsaftaler. Som supplement til at indgå en ny multilateral WTO-aftale er der forhandlinger mellem EU og vækstmarkederne i Asien og Latinamerika om en række handelsaftaler. Regeringen arbejder for, at

aftalerne omfatter størst mulig liberalisering af handelen med miljøvenlige varer og tjenester.

Brug og produktion af kemikalier skal inden 2020 ske på måder som minimerer væsentlige negative effekter på miljø og sundhed. Rotterdamkonventionen om handel med kemikalier og Stockholmkonventionen om POP-stoffer er væsentlige instrumenter til at nå målet. En ny global kemikalie-strategi, SAICM, danner rammen om andre indsatser til at nå målet. Endelig drøftes muligheden for en global regulering af kviksølv.

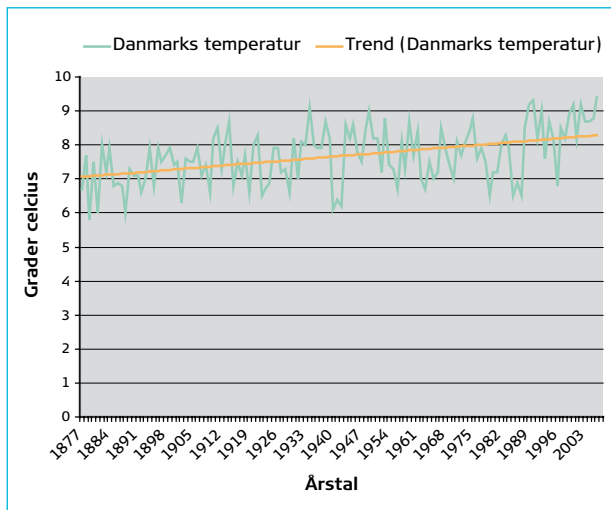
3. Klimaforandringer - en stor udfordring

- et globalt problem som kræver globale løsninger

Udfordringer

De menneskeskabte klimaforandringer er en global udfordring. FN's klimapanel vurderer, at kommende generationer kan opleve væsentlige klimaforandringer med konsekvenser for både mennesker, natur og miljø.

Klimaforandringer kan belyses af følgende indikator:

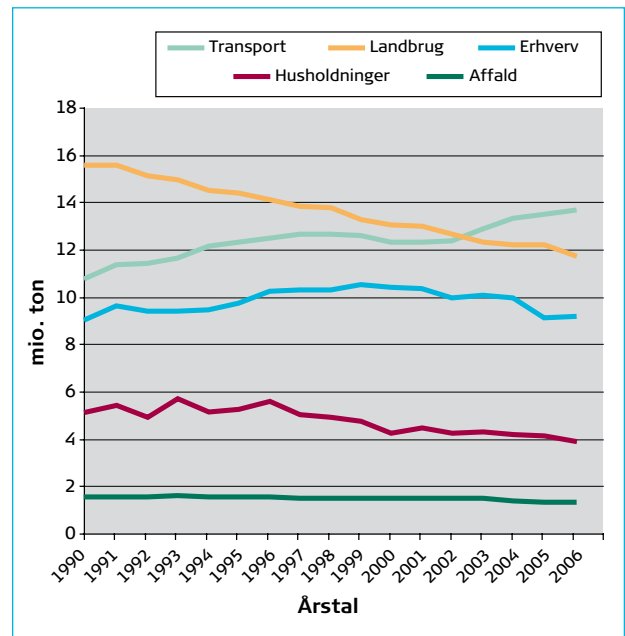

INDIKATOR 1. Udviklingen i gennemsnitstemperaturen i Danmark. Indikatoren belyser med hvilken hastighed og i hvilket omfang, der er sket klimaændringer. Gennemsnitstemperaturen bliver målt nær jordoverfladen. Indikatoren viser, at gennemsnitstemperaturen stiger i Danmark. Den langsigtede temperaturudvikling nær jordoverfladen globalt og i Danmark minder meget om hinanden. Dog er stigningen lidt større i Danmark end globalt. Det meste af stigningen efter ca. 1970 skyldes med stor sandsynlighed menneskelig påvirkning af klimaet. *Kilde: Danmarks Meteorologiske institut, 2007.*

Hvis vi skal ændre udviklingen, er det nødvendigt med en fælles international indsats på tværs af landegrænser og kontinenter.

Det er en stor udfordring at sikre, at den menneskelige påvirkning af det globale klima reduceres.

Udledninger af drivhusgasser er siden 1970 globalt steget med 70 pct. Hvis denne udvikling fortsætter, og der ikke tages markante internationale initiativer, vil CO₂ emissionerne øges væsentligt frem mod 2030 i forhold til niveauet i 2005.

INDIKATOR 2. Udviklingen i udledningen af drivhusgasser fordelt på erhverv, transport, husholdninger, landbrug og affald. Indikatoren viser danske sektors bruttoudslip af drivhusgasser. Fordelingen på sektorer svarer til den, der blev anvendt i "Klima 2012", Miljø- og Energiministeriet, marts 2001. Danmarks basisår under Kyoto-protokollen er sammensat af emissionerne af CO₂, N₂O og CH₄ i 1990 og emissionerne af HFC'er, PFC'er og SF₆ i 1995. Indikatoren omfatter ikke Grønland og Færøerne. I 2006 lå den samlede udledning på 2 pct. over 1990-niveau, efter at have toppet i 1996. Indikatoren viser, at udledningen af drivhusgasser generelt falder fra de forskellige kilder, bortset fra på transportområdet, hvor der ses en stigning i udledningen.

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, 2008; Statistikbanken, 2008.

Industrialiseringen er især baseret på fossile brændsler. En bæredygtig energiudvikling kræver øget energieffektivitet og at energiproduktion i højere grad omstilles til vedvarende energikilder. Det beskytter klimaet og sikrer en stabil energiproduktion i en fremtid, hvor fossile brændsler kan blive en knap ressource. I den forbindelse kan landbruget potentielt blive en vigtig leverandør af vedvarende energi til den danske energisektor.

Økonomisk vækst og globalisering indebærer en stigende efterspørgsel på transport. Inden for de seneste 15 år er udledningen af drivhusgasser fra transportsektoren steget markant. Vi skal finde løsninger, som reducerer transportsektorens udledning af drivhusgasser.

Desuden skal vi forberede os på de uundgåelige effekter af klimaforandringerne, så påvirkningerne bliver mindst mulige for mennesker og miljø.

Klimaforandringer betyder globalt, at flere områder bliver ramt af tørke og/eller oversvømmelser, og at 20-30 pct. af klodens dyre- og plantearter risikerer at uddø, hvis den globale middeltemperatur stiger mere end 2,5 °C. Klimaforandringerne betyder også, at mange millioner mennesker bliver sårbare overfor oversvømmelser, og at mange millioner mennesker bliver ramt af klimarelaterede følgesygdomme

Det har regeringen bl.a. gjort:

Klimakonference COP 15. Danmark har sikret sig værtskabet for den 15. partskonference under klimakonventionen i 2009. Der arbejdes frem mod, at 2009 bliver det år, hvor en aftale om en ny global klimaaftale falder på plads.

Forårspakke 2.0 – Skattereform - Vækst, klima og lavere skat. Regeringen og Dansk Folkeparti indgik 1. marts 2009 en aftale om en omfattende skatteomlægning. Aftalen nedsætter skatten på arbejde markant, herunder skatten på den sidst tjente krone, og gør det dyrere at forbruge og producere varer, som er til skade for klimaet. Med skattereformen forventes det samlede danske bruttoenergiforbrug at falde med 2 pct. Reformen leverer dermed et væsentligt bidrag til målet om at sænke energiforbruget med 4 pct. frem mod 2020 samtidig med fortsat vækst i økonomien. Også udledningen af drivhusgasser reduceres. Reformen vil indfri knap 2 pct.-enheder af Danmarks samlede reduktionsmål på 20 pct. frem mod 2020 for sektorer uden for EU's kvotesystem. Og reformen vil betyde en stigning i anvendelsen af vedvarende energi i Danmark. Samlet øges afgifterne inden for energi, klima, miljø og transport med knap 8 mia. kr., heraf bidrager erhvervene med godt 6 mia. kr. Reformen indeholder ud over skatteomlægninger endvidere en renoveringspulje på 1,5 mia. kr., der finansierer tilskud i 2009 til renovering og bygningsarbejde, herunder energibesparende foranstaltninger, i helårsbeboelse.

Visionær dansk energipolitik 2025. Regeringen fremlagde i 2007 et langsigtet energipolitisk udspil under titlen "En visionær dansk energipolitik 2025". Udspillet beskriver regeringens langsigtede vision om at gøre Danmark uafhængig af fossile brændsler som kul, olie og naturgas, og at mindst 30 pct. af bruttoenergiforbruget i 2025 skal være baseret på vedvarende energi. Strategien peger desuden på, hvilke virkemidler, der kan bidrage til at opfylde målsætningerne på den mest omkostningseffektive måde. Desuden forudses den offentligt finansierede indsats for forskning, udvikling og demonstration af energiteknologi fordoblet frem mod 2010 så den udgør 1 mia. kr. om året.

Energiaftale 2008-2011. Regeringen har i 2008 indgået en bred politisk aftale om den danske energipolitik i årene 2008-2011. Det er en målsætning, at bruttoenergiforbruget reduceres, og at energieffektiviteten øges. Andelen af vedvarende energi skal øges med henblik på at opfylde målsætningen om, at vedvarende energi i 2011 skal udgøre 20 pct. af bruttoenergiforbruget. Partierne er bl.a. blevet enige om at rejse 400 MW nye havvindmøller inden 2012. Endvidere er der igangsat initiativer som søger at reducere energiforbruget i bygninger. I forbindelse med energiaftalen er CO₂-afgiften blevet forhøjet, og der er indført en ny NOx-afgift for energiproducenter og virksomheder. På transportområdet fastlægger energiaftalen målsætninger for anvendelse af biobrændstoffer i landtransporten, og det er besluttet at afgiftsfritage brint- og el-biler frem til 2012.

EU's Klima og energipakke 2008. Europæiske stats og regeringschefer har i 2007 vedtaget at arbejde for 20 pct. vedvarende energi, reduktion i udledning af drivhusgasser med 20 pct. og nedbringelse af energiforbruget med 20 pct. inden 2020. I december 2008 vedtog EU en samlet pakke med 6 nye retsakter, med målsætning om 20 pct. reduktion af drivhusgasser stigende til 30 pct. som led i en ambitiøs global aftale og 20 pct. VE i 2020. Reduktionen af energiforbruget med 20 pct. søges sikret gennem eksisterende EU-lovgivning eller senere revision heraf.

Klimakommission. Regeringen har i 2008 nedsat en klimakommission, som skal komme med forslag til, hvordan Danmark på sigt kan frigøre sig fra afhængighed af fossile brændsler. Klimakommissionen vil skulle udvikle offensive energi- og klimapolitiske instrumenter med globalt, markedsmæssigt perspektiv. Sigtet vil også være at skabe et solidt grundlag for gennemførelsen af en langsigtet klimapolitik, der yderligere kan reducere udledninger af drivhusgasser samtidig med, at den økonomiske vækst og velstand opretholdes. Kommissionen skal aflægge rapport i 2010 og skal løbende medvirke til en bred offentlig debat om fremtidens klimapolitik, energiforsyning og – forbrug i Danmark.

Strategi for klimatilpasning. Regeringen offentliggjorde i 2008 en strategi for, hvordan myndigheder, erhvervsliv og borgere i Danmark kan tilpasse sig de kommende klimaforandringer.

Erhvervsklimapanel. Regeringen har nedsat et bredt sammensat Erhvervsklimapanel, som skal rådgive regeringen om erhvervsaktiviteter og branding i forbindelse med FN's klimakonference i København i 2009, og om hvordan dansk erhvervsliv kan udnytte vækstmuligheder på klimaområdet.

Partnerskaber om reduktion af udledningen af drivhusgasser. Regeringen har nedsat fire partnerskaber om reduktion af udledningen af drivhusgasser for henholdsvis søfarten, bygninger, investorer og detailhandlen. Formålet med partnerskaberne er, at erhvervslivet skal komme med anbefalinger til regeringen om, hvordan erhvervslivet kan tage ansvar i forhold til at håndtere klimaudfordringen.

Energibyer. Regeringen har iværksat energiby-konceptet, hvor klima- og energibevidste kommuner med ambitiøse planer og politikker kan ansøge om at blive officielle energibyer. I 2008 blev de tre første energibyer udnævnt.

Udvikling og demonstration af nye energiteknologier. I 2007 blev lov om et nyt Energiteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (EUDP) vedtaget. Programmet skal administrere de midler, som i november 2006 og oktober 2008 blev afsat for årene 2007-10 til udvikling og demonstration af nye energiteknologier.

Energi- og miljøvenligt design af energiforbrugende produkter. På forslag fra regeringen vedtog Folketinget i 2008 en lov om miljøvenligt design af energiforbrugende produkter. Der er nu hjemmel til at stille krav om energiforbrugende produkters effektivitet og til at reducere det enkelte produkts miljøpåvirkning i hele dets livscyklus.

Planlægning af vindkraft. Regeringen har i 2008 indgået en aftale med Kommunernes Landsforening om, at kommunerne skal reservere arealer til at opføre 75 MW vindmøller på land i hvert af årene 2010 og 2011. Desuden har regeringen i 2005 og 2006 afsluttet udbuddene af to nye store havvindmølleparker, som forventes etableret inden 2010. I forlængelse af energiaftalen er det besluttet at udbyde en 400 MW havmøllepark imellem Anholt og Djursland til etablering senest i 2012.

1 ton mindre. I 2007 iværksatte regeringen kampagnen "1 ton mindre". Borgerne har gennem kampagnen mulighed for at aflægge et klimaløfte og gennem konkrete handlingsmuligheder aktivt at reducere deres personlige CO₂ udslip.

Globaliseringsmidler til forskning i energi og klima. Forliget om fordeling af globaliseringsmidlerne i 2008 betyder, at der i 2009 vil være 750 mio. kr. afsat til energiforskning og -udvikling, stigende til godt 1 milliard kroner i 2010. Herudover anvendes 43 mio. kroner i 2009 til helt nye forskningsområder inden for klima og klimatilpasning.

Kyoto-protokollen. Danmark har medvirket aktivt til vedtagelsen af protokollen i 1997. Ved regeringens vedtagelse af den danske allokeringssplan i 2007, fastlagde regeringen strategien for, hvordan Danmarks reduktionsmål på 21 pct. skal nås. Udgangspunktet for den danske indsats er, at den skal ske på en omkostningseffektiv måde. Indsatsen er fordelt mellem nationale reduktionstiltag og brug af de fleksible mekanismer i protokollen, herunder kvotehandel og etablering af drivhusgasreducerende projekter i udlandet (JI/CDM-projekter). Regeringens indsats på det internationale område har medvirket til en udvikling af markedet, og derved gjort det muligt for danske virksomheder også at benytte sig af de fleksible mekanismer.

Energinet.dk. I 2005 etablerede regeringen energinet.dk. Energinet.dk skal stå for systemansvar og drift af landets overordnede transmissioner på el- og gasområdet. Virksomheden skal spille en nøglerolle for sikring af forsynings sikkerheden og en effektiv konkurrence på el- og gasmarkederne.

Metro Cityring. Regeringen indgik i 2005 en aftale med Københavns og Frederiksberg kommuner om at udvide metroen med en cityring til en samlet pris på 15 mia. kr. I 2007 vedtog Folketinget projektet "Cityring", der medfører en udvidelse af det eksisterende metronet med 15 km og omfatter 17 stationer. Cityringen forventes at blive åbnet i 2018. Samtidigt blev en udvikling af havnearealerne i Københavns Nordhavn sat i gang.

Omlægning af bilbeskatning. På initiativ fra regeringen blev bilbeskatningen omlagt i 2007, således at der er større incitament til at købe brændstoføkonomiske person- og varebiler. Et væsentligt formål var at mindske CO₂-udledningen.

Cykelstrategi. Regeringen fremlagde i 2007 en cykelstrategi, som skal forbedre den statslige cykelinfrastruktur og inspirere kommunerne til også at forbedre cykelinfrastrukturen i byerne.

International OECD konference om grøn it. Danmark skal være vært for en OECD-konference om informations- og kommunikationsteknologiens potentiale i forhold til at bekæmpe klimaændringerne og forbedre miljøindsatsen. Formålet med konferencen er at samle politiske beslutningstagere, repræsentanter for erhvervslivet og akademiske eksperter for at drøfte og fremme den politiske dagsorden vedrørende IKT-områdets rolle i forhold til klimaændringer og forbedring af miljøindsatsen.

Grøn transportpolitik. Regeringen har indgået en bred aftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance om en samlet grøn transportpolitik – og vision for Danmark, der indeholder en lang række konkrete initiativer, som vil nedbringe CO₂-udledningen fra transportsektoren. For det første vil den kollektive trafik blive udbygget og forbedret markant. For det andet skal Danmark være et grønt teknologilaboratorium for transport. For det tredje vil regeringen udarbejde et beslutningsgrundlag for en grøn kørselsafgift som led i en omlægning af bilbeskatningen.

Mål

Den globale temperatur bør ikke stige mere end 2° C.

De menneskeskabte emissioner skal stabiliseres på et niveau, der sikrer, at det globale klima ikke bliver ændret i en sådan grad, at natur og fødevarerproduktion trues. Alle underskrivere af Kyoto-protokollen har forpligtet sig til en samlet reduktion af udledningen med 5 pct. i gennemsnit i perioden 2008-2012 i forhold til 1990. EU-landene skal samlet reducere emissionen med 8 pct. Danmarks bidrag er en reduktion af drivhusgasser på 21 pct. i forhold til 1990-niveauet.

EU vedtog i december 2008 klima- og energipakken, hvori EU's målsætninger for reduktion af drivhusgasudledning fastlægges. Det endelige mål er, at drivhusgasudledningerne i 2020 skal være reduceret med mindst 20 pct., set i forhold til 1990 - stigende til 30 pct. som led i en ambitiøs global aftale.

Danmarks samlede bruttoenergiforbrug skal falde med 4 pct. i 2020 set i forhold til forbruget i 2006. Frem til 2011 er det målsætningen, at bruttoenergiforbruget falder med 2 pct. i forhold til 2006. De årlige energief-

fektiviseringer skal øges, så besparelserne svarer til 1,5 pct. af det endelige energiforbrug i 2006.

Nye bygninger skal i 2020 bruge 75 pct. mindre energi end i dag.

Regeringens mål er, at transportsektorens udvikling med øgede CO₂-udledninger skal vendes, så udledningerne reduceres i de kommende år, herunder har regeringen arbejdet aktivt for det netop vedtagne EU-direktiv, indeholdende en langsigtet målsætning om reduktion af CO₂-udslippet fra nye biler til højst 95 g/km fra 2020.

Regeringen har indgået en bred aftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance om en samlet grøn transportpolitik – og vision for Danmark, der indeholder en lang række konkrete initiativer, som vil nedbringe CO₂-udledningen fra transportsektoren. For det første vil den kollektive trafik blive udbygget og forbedret markant. For det andet skal Danmark være et grønt teknologilaboratorium for transport. For det tredje vil regeringen udarbejde et beslutningsgrundlag for en grøn kørselsafgift som led i en omlægning af bilbeskatningen.

Transportsektoren indgår i EU's målsætning for CO₂-reduktioner i ikke-kvoteregulerede sektorer, og der skal inden 2013 udarbejdes en samlet omkostningseffektiv klimastrategi, så udledningen af drivhusgasser reduceres, hvor det er billigst, inden for de internationale aftaler, Danmark forpligter sig til.

Danmark vil på lang sigt være uafhængig af fossile brændsler.

I Danmark skal andelen af vedvarende energi i 2011 øges til 20 pct. af bruttoenergiforbruget jf. energiaftalen af 21. februar 2008. Målene i EU's klima- og energipakke tilskriver endvidere at vedvarende energi skal udgøre 20 pct. af EU's endelige energiforbrug i 2020. Dette vil for Danmark betyde en forpligtelse til at vedvarende energi skal udgøre 30 pct. af det endelige energiforbrug i 2020, svarende til 27 pct. af bruttoenergiforbruget. Desuden skal vedvarende energi udgøre 10 pct. af energiforbruget i transportsektoren i 2020. I forbindelse med forhandlingerne

om EU's klima- og energipakke opnåede Danmark det resultat, at elbiler tælles med i VE-regnskabet med en faktor 2,5.

Regeringen vil føre en klimatilpasningspolitik. Med klimatilpasningsstrategien sætter regeringen fokus på, at der sker en rettidig tilpasning til klimaændringerne. Den internationale skibsfarts udslip af drivhusgasser skal reguleres ved bindende og globale regler.

Indsatser

International indsats. Grænseoverskridende klimaproblemer kan kun løses gennem internationale aftaler. Regeringen prioriterer derfor samarbejdet i EU og værtskabet for klimakonferencen COP15 i København i 2009 meget højt.

Konferencen kan få afgørende betydning for den klima- og energipolitiske udvikling såvel globalt som i Danmark.

I slutningen af 2008 vedtog EU Klima- og energipakken. Pakken sætter som mål, at EU i 2020 reducerer det samlede udslip af drivhusgasser med 20 pct. i forhold til 1990-niveauet - stigende til 30 pct. som led i en ambitiøs global aftale. Indsatsen er fordelt mellem de kvoteomfattede sektorer, hvor virksomhederne skal købe kvoter på det europæiske kvotemarked for CO₂ og de nationale indsatser i de ikke kvoteomfattede områder. Pakken beskriver tillige byrdefordelingen – dvs. hvor meget de enkelte lande skal bidrage med hver især - hvis målene for emissionsreduktioner uden for kvotesektorerne skal nås. Desuden sætter pakken et mål for den samlede vedvarende energi, der skal udgøre 20 pct. af det samlede energiforbrug i 2020. Også her fordeles byrden mellem landene, således at hvert land har fået individuelle mål for udbygning af vedvarende energi. Danmark arbejdede hårdt på at få pakken vedtaget inden COP15, så verden kan se et enigt og beslutsomt EU, der tager klimaudfordringerne alvorligt. Sideløbende med klima- og energipakken arbejdes der i EU for at sætte nye initiativer i gang, som skal føre til, at vi sparer på energien.

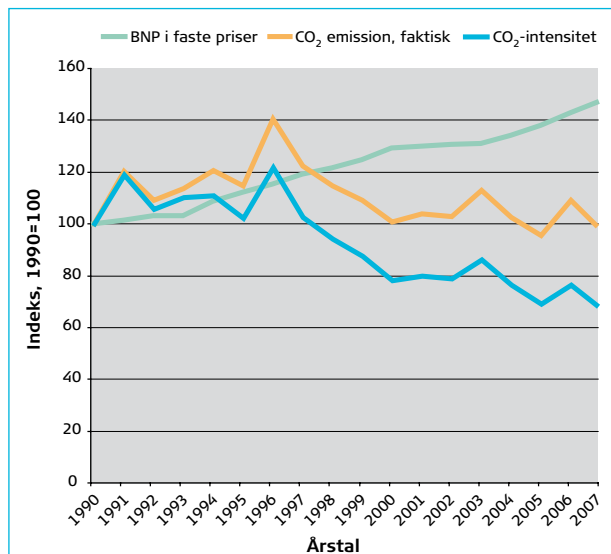
EU's klima- og energipakke for 2013–2020 sigter som nævnt på, at klimainsatsen efter 2012 i større grad vil

indbefatte de ikke-kvoteregulerede sektorer. De ikke-kvoteregulerede sektorer omfatter bl.a. landbruget, transportsektoren og mindre energiproducenter og -forbrugere. Regeringen har igangsat et bredt udredningsarbejde for at skabe overblik over reduktionspotentialer og omkostninger for alle emissioner udenfor de kvotebelagte sektorer. Arbejdet bliver afsluttet medio 2009, og analyserne vil danne grundlag for et kommende arbejde med at udarbejde en omkostnings-effektiv klimaplan, som beskriver hvordan Danmark på tværs af sektorer håndterer EU-pakkens mål.

Med vedtagelse af EU's klima- og energipakke vil Danmarks internationale forpligtigelse blive at reducere udledningen fra de ikke-kvotebelagte sektorer i 2020 med sammenlagt 20 pct. i forhold til 2005-niveauet. Som en del af EU's pakke lægges op til, at en del af de nationale målsætninger kan opfyldes vha. dele af de fleksible mekanismer under Kyoto-protokollen, de såkaldte CDM-kreditter. Danmark har siden 2003 opbygget et stærkt internationalt samarbejde om drivhusgasreducerende projekter i udlandet. Danmark har derfor gode muligheder for at benytte denne mulighed også i en kommende forpligtigelse.

Reduceret udledning af drivhusgasser. Vi skal nedbringe udledningen af drivhusgasser og frigøre os fra afhængigheden af fossile brændsler.

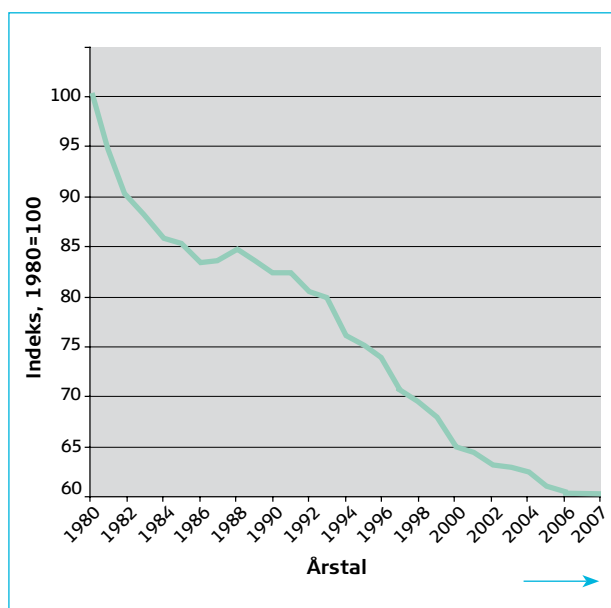
Regeringen har nedsat en klimakommission, bestående af ti forskere med specialviden inden for bl.a. klima, energi, transport, landbrug og økonomi. Kommissionen skal aflægge rapport i 2010 med fokus på, hvordan Danmark på sigt kan frigøre sig fra afhængigheden af fossile brændsler. Kommissionen skal analysere forslag til markante reduktioner af drivhusgasserne, foreslå nye virkemidler og strategier til reduktion af udledningen af drivhusgasser og give bud på, hvordan der skabes sammenhængende energisystemer, der sikrer en øget energieffektivitet og fremmer konkurrencen på energimarkedet. EU's ambition om, at de industrialiserede lande bør reducere deres samlede drivhusgasudledninger med mellem 60 og 80 pct. i 2050 skal indgå som refleksion i Kommissionens arbejde.

INDIKATOR 3. Udviklingen i udledning af CO₂ relativt til bruttonationalproduktet.

Der er sket en stabilisering af udledningen af CO₂ på trods af den fortsatte økonomiske vækst. Fra 1990 til 2006 er Danmarks BNP steget med mere end 40 pct., mens udledningen af CO₂ var på stort set samme niveau i 2006 som i 1990. Den primære årsag til stigningen i CO₂-udledning fra 2005 til 2006 er en øget nettoeksport af el. Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser og Danmarks Statistik. Bemærk, at kilden er ændret i forhold til 2007.

Vi skal bruge mindst mulig energi og bruge den så effektivt som muligt. Udviklingen kan belyses af følgende indikator:

INDIKATOR 4. Udviklingen i Danmarks energiintensitet. Danmarks energiintensitet, det vil sige den mængde energi, der bruges til at producere en given mængde varer og tjenesteydelser, er faldet med ca. 40 pct. siden 1980. I løbet af de seneste godt 25 år er Danmarks økonomi vokset med omkring 75 pct. I samme periode har energiforbruget været stort set konstant. Dermed er den fortsatte økonomiske vækst sket uden en tilsvarende vækst i energiforbruget.

Kilde: Energistatistik, 2007, Energistyrelsen og Danmarks Statistik.

På nationalt plan er rammerne for energipolitikken i de kommende år fastlagt i en bred energipolitisk aftale fra den 21. februar 2008, som bl.a. indbefatter, at Danmark skal spare på energien. Regeringen evaluerede i 2008 den samlede indsats for energibesparelser. På baggrund heraf vil regeringen overveje, hvordan den fremtidige energispareindsats kan tilrettelægges.

Regeringen vil fremlægge en strategi for reduktion af energiforbruget i nybyggeri og i eksisterende bygninger. Det er allerede fastlagt, at der skal gennemføres en stramning af kravene i bygningsreglementet til nye bygningers energiforbrug med mindst 25 pct. i 2010, mindst 25 pct. i 2015 og mindst 25 pct. i 2020. I alt skal reduktionen være mindst 75 pct. i 2020. For så vidt angår eksisterende bygninger, skal strategien indeholde anbefalinger om bl.a. krav i bygningsreglementet, mærkningsordninger for vinduer, finansieringsformer og anvendelse af energitjenesteselskaber (ESCOs) samt en vurdering af barrierer for energibesparelser, herunder i den almene sektor. For at styrke videnindsamlingen og formidlingen om energibesparelser i bygninger er der endvidere oprettet et videncenter.

Regeringen ønsker på sigt en omstilling til andre og mere fremtidssikrede drivmidler i transportsektoren. Det er aftalt at pålægge olieselskaberne, at 5,75 pct. af det samlede brændstofsalg i 2010 skal bestå af bio-brændstof, som opfylder EU's kommende bæredygtighedskriterier. Den energipolitiske aftale støtter et bredt spektrum af vedvarende energikilder indenfor transportområdet. Brintbiler er fritaget for afgift, og det samme er elbiler indtil 2012. Sideløbende bliver der etableret en forsøgsbaseret støtteordning til elbiler.

Desuden vil Danmark gennem EU arbejde for, at kravene til CO₂-udslippet fra biler bliver skærpet.

Danmark har internationalt set et højt udslip af CO₂ pr. indbygger. Regeringen gennemfører frem til klimakonferencen i 2009 klimakampagnen ”1 ton mindre”, der har fokus på, hvordan den enkelte dansker kan mindske sit CO₂-udslip.

Klimatilpasning. Sideløbende med vores arbejde for at forebygge klimaforandringer, er vi nødt til at forberede os på de klimaforandringer, som under alle omstændigheder vil indtræffe. Regeringen har derfor udarbejdet en klimatilpasningsstrategi fra 2008. Strategien bygger på en decentral tilgang, så de myndigheder, der har ansvaret og den nødvendige viden på området, varetager indsatsen.

For at sikre et tværgående perspektiv på indsatsen er der etableret et tværgående koordinationsforum for klimatilpasning. Der er desuden etableret et Videncenter for Klimatilpasning i Energistyrelsen. Centrets opgave er at formidle regeringens strategi for klimatilpasning. Centeret skal desuden etablere en portal om klimatilpasning i Danmark, hvor borgere, myndigheder og erhvervsliv kan finde informationer om fremtidens klima og klimatilpasning.

Klimaforskning og nye klimateknologiske løsninger. Der er behov for konsolideret viden om klimascenarier samt udvikling af ny teknologi til at understøtte udfordringerne på klimaområdet.

På internationalt plan vil en række større samfundsmæssige beslutninger om såvel klimatilpasning som effektiv modvirkning af yderligere klimaforandringer kræve et robust grundlag for at træffe beslutninger. Udvikling af nye nationale klimascenarier indebærer en dansk strategisk forskningsindsats, som tager udgangspunkt i det nyeste internationale forsknings-samarbejde. Der er især behov for scenarier, der leverer statistisk viden om fremtidens ekstremer, vindforhold og vandstande.

Regeringen har på den baggrund besluttet, at der efter et udbud etableres et klimaforskningscenter.

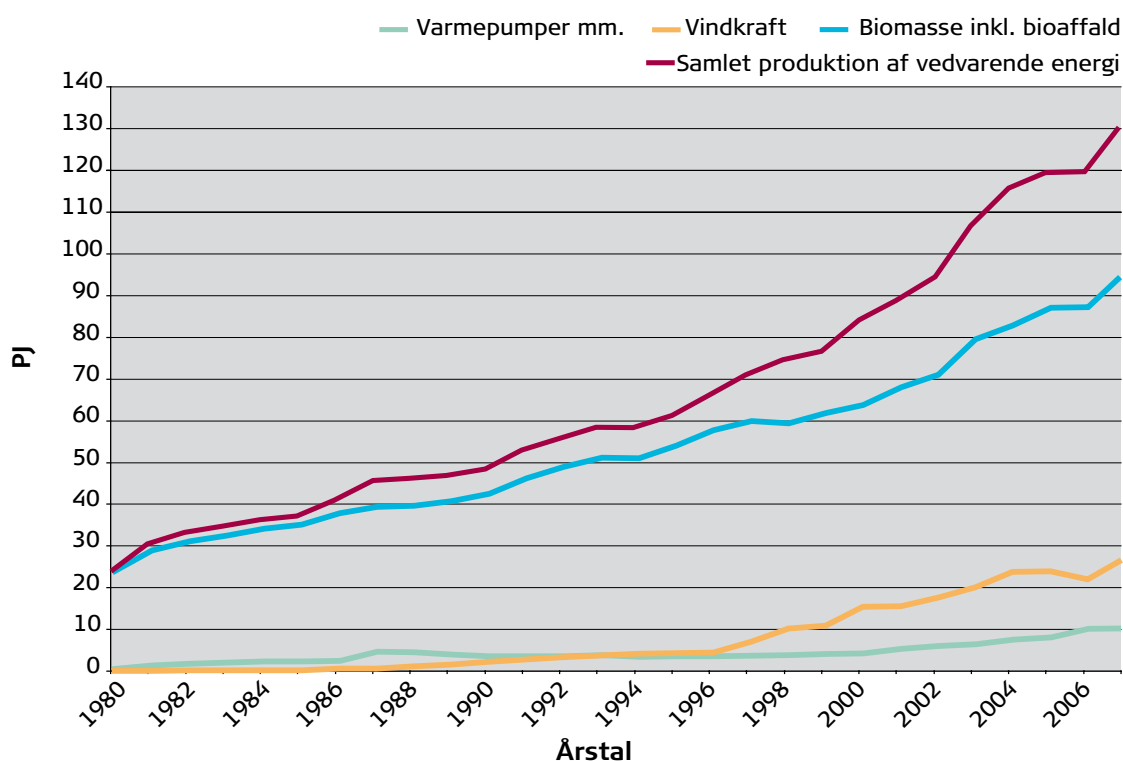
Som led i aftalen om globaliseringspuljen på i alt 21 mia. kr. til forskning i perioden 2007–12 er der udarbejdet et katalog med 21 forslag til strategiske forskningstemaer, det såkaldte FORSK2015. Forslagene er inddelt i 6 hovedgrupper, hvor klima, energi og miljø er en af grupperne.

Danmark står stærkt, når det gælder ny effektiv energiteknologi og udnyttelse af vedvarende energi. Regeringen har taget initiativ til etablering af et nyt udviklings- og demonstrationsprogram for energiteknologi (EUDP), som i 2006 fik tilført 477 mio. kr. over fire år fra 2007 og frem til 2010. Bevillingen er i 2008 blevet forhøjet med 114 mio. kr i 2009 og 250 mio. kr. i 2010. Programmet skal erstatte det hidtidige Energiforskningsprogram og have mere fokus på at afprøve nye energiteknologier i praksis og bære dem frem mod markedet, samt på at opbygge offentligt-

privat samarbejde omkring udviklingen af de enkelte teknologier.

Regeringen ønsker via økonomiske midler at fremme mere vindenergi i Danmark. Gamle vindmøller på land bliver udskiftet med nye og mere effektive vindmøller. Opstilling af vindmøller på land skal fremmes i samspil med de kommunale planlægningsmyndigheder. Der vil herudover blive rejst 400 MW nye havvindmøller inden 2012. Og der bliver etableret nye ordninger til fremme af udbygning med vindmøller omfattende bl.a. værditab, køberet til vindmølleandele, grøn ordning og garantifond.

Bedre afregningspriser skal sikre en øget anvendelse af biomasse i kraftværkerne og en fortsat udbygning med biogasanlæg. Der forventes en betydelig vækst i anvendelsen af biomasse.

INDIKATOR 5. Udviklingen i produktion af vedvarende energi. Der har været en markant stigning i produktionen af vedvarende energi i Danmark siden 1980'erne. Biomasse, herunder bionedbrydeligt affald, tegner sig i dag for omkring 72 pct. af den samlede danske produktion af vedvarende energi. Herudover bidrager vindkraft med ca. 20 pct., mens bidrag fra øvrige kilder som f.eks. solenergi, geotermi og omgivelsesvarme (varmepumper) stadig er forholdsvis beskedene. *Kilde: Energistatistik, 2007, Energistyrelsen.*

Ifølge Kyoto-protokollen er det muligt at bruge sinks – binding af CO₂ i jord og planter – til at opfylde klimamålene. Den mulighed har den danske regering gjort brug af og på denne måde koblet den danske natur- og arealanvendelse til klimapolitikken.

Transportsektorens CO₂-udledning. Transportsektoren i Danmark står for ca. 25 pct. af de danske CO₂-emissioner. Den andel vil i de kommende år stige, hvis vi ikke gør noget.

Regeringen har med en bred aftale om en grøn transportpolitik – og vision for Danmark, sikret en række initiativer, der ikke alene vil bremse stigningen i transportsektorens CO₂-udledning, men også knække kurven og skabe et transportsystem, der sikrer et fald i udledningen.

Initiativerne indebærer, at Danmark skal være et 'laboratorium' for udvikling af bæredygtig teknologi på transportområdet, bl.a. ift. at finde alternativer til fossile brændsler.

Initiativerne indebærer endvidere en væsentlig udbygning og forbedring af den kollektive trafik.

Endelig omfatter aftalen her-og-nu-initiativer til at reducere transportsektorens CO₂-emissioner. Initiativerne retter sig mod offentligt indkøb af personbiler, energikrav til taxier.

På baggrund af aftalen vil regeringen udarbejde et beslutningsgrundlag for en grøn kørselsafgift som led i en omlægning af bilbeskatningen.

Hvad angår fremtidig regulering af international skibsfarts CO₂-udledning prioriterer regeringen, at en ny klimaafnede under FN's Klimakonvention, UN-FCCC, indeholder et samlet reduktionsmål for CO₂-udledningen fra international skibsfart, og at IMO (Den Internationale Søfartsorganisation) i overensstemmelse hermed udmønter de nødvendige virkemidler, der skal sikre, at international skibsfart bidrager til at reducere den samlede globale klimabelastning. IMO har bl.a. på dansk foranledning besluttet at lægge 9 grundlæggende principper til

grund for fremtidig regulering af den internationale skibsfarts CO₂-udledning. Principperne indebærer, at fremtidig regulering skal gælde for skibe i international fart uanset flag, og at skibsfarten effektivt skal bidrage til at begrænse det samlede globale CO₂-udslip. På grundlag af konkrete danske forslag, arbejdes der desuden med konkrete forslag til fremtidig regulering, der bygger på de 9 principper. Et af disse vedrører krav til nye skibes energieffektivitet.

Erhvervslivet. Erhvervslivet har en væsentlig rolle at spille i forhold til at håndtere klimaudfordringen. Erhvervslivet kan begrænse egne udledninger og tilbyde løsninger, som bidrager til, at andre dele af samfundet begrænser udledningen af drivhusgasser.

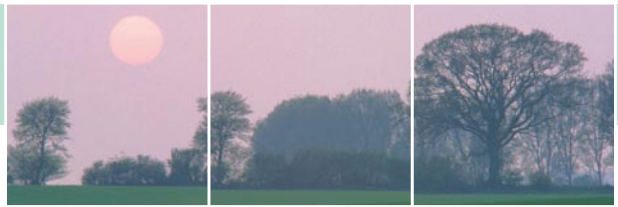
Regeringen har nedsat et bredt sammensat Erhvervs-klimapanel, som skal rådgive regeringen om erhvervsaktiviteter og branding i forbindelse med FN's klimakonference i København i 2009 og om, hvordan dansk erhvervsliv kan udnytte vækstmuligheder på klimaområdet. I forlængelse af Erhvervs-klimapanelets drøftelser vil regeringen i 2009 fremlægge en erhvervs-klimastrategi, som skal sikre de bedst mulige betingelser for, at dansk erhvervsliv kan udnytte det globale behov for at forebygge og tilpasse sig klimaforandringerne. Dette skal ske samtidig med, at Danmark indfrier sine internationale forpligtelser til at reducere drivhusgasudledningen. Erhvervs-klimastrategien er en vækststrategi med udgangspunkt i, at økonomisk vækst skal kombineres med at nedbringe udledningen af drivhusgasser. Erhvervs-klimastrategien forventes at indeholde initiativer inden for forskning, udvikling, demonstration, iværksætteri, anvendelse og efterspørgsel, eksport samt erhvervslivets ansvar og muligheder for at håndtere klimaudfordringerne.

Regeringen har i forbindelse med Erhvervs-klimapanellet nedsat fire partnerskaber om reduktion af udledningen af drivhusgasser for henholdsvis søfarten, bygninger, investorer og detailhandlen. Formålet med partnerskaberne er, at erhvervslivet skal komme med anbefalinger til regeringens erhvervs-klimastrategi om, hvordan erhvervslivet kan tage ansvar i forhold til at håndtere klimaudfordringen.

For at fremme virksomhedernes reduktion af egen CO₂-udledning har regeringen i samarbejde med DI lanceret et web-baseret klimaværktøj, www.klimakompasset.dk. På Klimakompasset kan virksomheder beregne deres udledning af CO₂ og få inspiration og hjælp til at reducere udledning af CO₂ gennem en klimastrategi.

En måde, virksomhederne kan reducere CO₂-udledningen på, er at anvende it på en effektiv og miljørigtig måde. For at styrke virksomhedernes grønne it-anvendelse har Videnskabsministeriet iværksat udarbejdelse af et videnskatalog om grøn it til virksomheder, som bl.a. vil indeholde cases fra udvalgte virksomheder, der er langt fremme med grøn it.

4. Natur for fremtiden

- smukke landskaber, sundt vandmiljø og en rig og varieret natur

Udfordringer

Naturen og landskabet er vores eksistensgrundlag og danner grundlag for vores produktion i landbruget, fiskeriet og i en lang række andre erhverv. Næsten 2/3 af landet bliver anvendt til landbrug og stort set hele havområdet er udgangspunktet for fiskeri. Naturen med strandene, havet, søerne, engene, skoven og landskabet tilbyder tillige masser af muligheder for oplevelser og friluftsliv. Vi efterspørger i stigende grad natur og rekreative værdier. Fremtidige generationer har lige så stor ret til at udnytte naturressourcerne og til at opleve naturens rigdom, som vi har. Det er omdrejningspunktet for en bæredygtig naturpolitik.

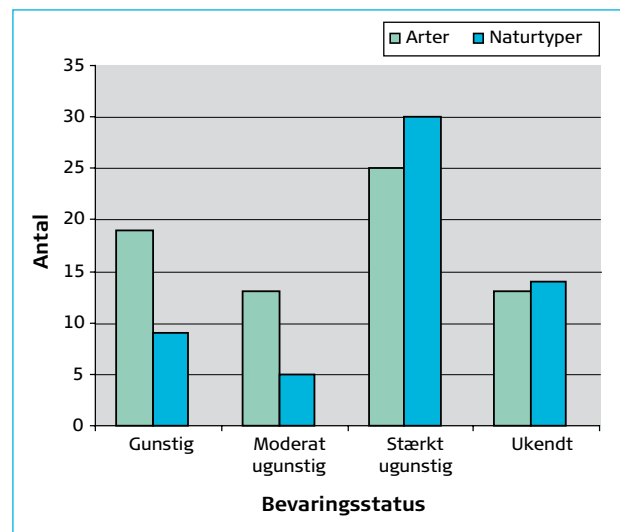
Naturarealer i Danmark var tidligere i tilbagegang. I de seneste år er denne tilbagegang stoppet, og der er kommet mange nye naturarealer til bl.a. via naturgenopretning og skovrejsning. Byerne, erhverv og infrastruktur anlæg lægger mere og mere beslag på landskabet samt vand- og naturområder. Plante- og dyrearters levesteder er blevet færre, mindre og mere spredte, og der er brug for at skabe sammenhængende natur og grønne netværk, hvor dyr og planter kan leve og sprede sig. Natur- og vandområder er desuden under forandring – det gælder både størrelse, udbredelse og indhold af planter og dyr. Områderne får tilført for mange næringsstoffer og mange lysåbne natur- og halvkultur områder mangler pleje.

Det danske landskab er præget af, at landbruget i århundreder har været det væsentligste erhverv. I 1900-tallet har byvækst, jernbaner og veje lagt beslag på store arealer. Der er blevet mindre plads til natur, og landskabet har ændret sig samtidig med, at strukturudviklingen har ført til sammenlægning af gårde og nedlægning af hegn og markskel mv. Landbruget har imidlertid fortsat meget stor betydning for landskabet. Vi skal bruge vort åbne land til at producere og skabe velstand og velfærd. Der er en positiv udvikling i gang, som skaber grundlag for at bevare og udvikle en bæredygtig produktion i landbruget samtidig med genopretning og forbedring af natur og miljø.

De kommende års forventede klimaændringer skaber nye udfordringer for naturen. Ændrede nedbørsmønstre og temperaturer vil kunne påvirke dyrs og planters levesteder, samtidig med at flere og kraftigere storme vil kunne gøre skovene mere udsatte.

Mange af de dyre- og plantearter, der i europæisk sammenhæng er et ønske om at beskytte, har ikke tilstrækkeligt levedygtige bestande i Danmark. Invasive arter, dvs. ikke hjemmehørende dyre- og plantearter, bliver spredt og truer de oprindelige arter.

Status for bevarelse af særligt beskyttelsesværdige arter og naturtyper kan belyses af følgende indikator:

INDIKATOR 6. Fordelingen mellem fire grader af bevaringsstatus for arter og naturtyper omfattet af habitatdirektivet.

Indikatoren belyser bevaringsstatus for arter og naturtyper, der er omfattet af EU's habitatdirektiv. Bevaringsstatus er efter direktivet et udtryk for en arts eller et naturområdes umiddelbare tilstand kombineret med trusler og prognoser. I Danmark forekommer 58 naturtyper og 70 arter, som er omfattet af habitatdirektivet. For hver art er angivet om bevaringsstatus er gunstig, moderat ugunstig, stærkt ugunstig, eller ukendt. Status er gunstig når alle parametre (f.eks. udbredelse) er stabile eller i fremgang i forhold

til, hvornår direktivet trådte i kraft. Status er moderat ugunstig når enkelte parametre viser en lille tilbagegang eller hvor tilstanden ikke er fuldt gunstig. Status er stærkt ugunstig, når en af parametrene udviser stor tilbagegang eller tilstanden ligger på niveau, som er langt under det niveau, der skal til for at opretholde naturtypen eller arten på lang sigt i Danmark. Indikatoren viser, at kun få af disse naturtyper og arter kan siges at have en gunstig bevaringsstatus. Dette er både udtryk for, at man ved for lidt om arter og naturtyper og udtryk for, at arternes levesteder og naturtyperne er stærkt påvirkede af kvælstof, vådområdets forsvinden og menneskelige forstyrrelser. Dette kan sammenholdes med, at terrestriske arter og naturtyper med ugunstig bevaringstilstand alene forekommer på ca. 30 pct. af det samlede natura2000område-areal.

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, 2007. Miljøministeriet, 2009.

Vandløb, søer, kyster og fjorde har gennem århundrede været udsat for menneskelig påvirkning og er påvirket af et for højt næringsstofindhold. Der er derfor behov for en indsats i et stort antal søer, vandløb, kystområder og åbne farvande for at sikre god økologisk tilstand.

Både næringsstoffer og miljøfremmede stoffer som f.eks. pesticider kan belaste grundvandet. Dertil kommer, at grundvandet påvirkes af vandindvinding til drikkevandsforsyning nær byerne og markvanding i det åbne land.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Mere og bedre natur. Siden regeringen trådte til er der kommet flere naturarealer – i alt ca. 19.000 ha. I 2007 igangsatte regeringen lokale grønne partnerskaber med henblik på at forbedre naturen og øge mulighederne for et aktivt friluftsliv. Det grønne digitale Danmarkskort fra 2007 hjælper kommunerne med at planlægge ny og sammenhængende natur.

Biologisk mangfoldighed. I 2004 fremlagde regeringen en handlingsplan for biologisk mangfoldighed. Handlingsplanen blev i 2005 fulgt op af en plan for at sikre levesteder og beskyttelse af truede dyrearter. I handlingsplanerne beskriver regeringen sine forslag til den fremtidige indsats for beskyttelsen og udviklingen af den biologiske mangfoldighed.

Handlingsplan for invasive arter. Regeringen har i 2009 udsendt en handlingsplan for invasive, ikke-hjemmehørende arter. Planens sigte er at hindre eller minimere invasive arters påvirkning af den biologiske mangfoldighed, økonomien og menneskers sundhed bl.a. gennem koordineret gennemførelse af internationale konventioner, som har dette til formål. Handlingsplanen bidrager også til at gennemføre 2010-målet om at standse tilbagegangen af den biologiske mangfoldighed.

Nationalparker. Regeringen er i færd med at etablere 5 danske nationalparker med det mål at skabe store sammenhængende naturområder. Nationalpark Thy er som den første indviet i august 2008. Nationalparkerne vil medvirke til, at områdernes særlige værdier synliggøres og bevares, ligesom parkerne vil give befolkningen bedre mulighed for at bruge naturen og landskabet og opleve nogle af Danmarks mest enestående og værdifulde naturområder og landskaber. Lov om nationalparker er vedtaget i maj 2007. Regeringen har sammen med forligspartierne igangsat en procedure for oprettelse af fire nye nationalparker for hhv. Mols Bjerge, Skjern Å, Vadehavet og Kongernes Nordsjælland, som led i etableringen af et netværk af danske nationalparker.

Skovene. Der er rejst i alt over 14.000 ha siden 2001. Regeringen har sikret, at alle statsskovene er certificeret, og at statsskovene omstilles til naturnær skovdrift. Det er sket med det nationale skovprogram fra 2002 og vedtagelsen af skovloven i 2004. Regeringen støtter en tilsvarende udvikling i de private skove. Regeringen præsenterede i 2007 et overblik over naturmæssigt særligt værdifulde skove i Danmark til brug i indsatsen for at beskytte disse skove.

Bedre vilkår for skovrejsning. Rammevilkårene for den private skovrejsning med tilskud er forbedret i 2009 ved at alle tilskudsprojekter kan kombineres med enkeltbetalingsordning.

Naturovervågning. I 2004 blev det nationale overvågningsprogram NOVANA oprettet. Programmet gælder for perioden 2004-2009 og integrerer den nationale overvågning af natur og miljø. Med dette program kan Danmark opfylde sine internationale overvågnings- og rapporteringsforpligtelser og andre væsentlige nationale forpligtelser på vandmiljø og naturområderne.

International indsats. På FN's biodiversitetskonference bakkede Danmark op om en aftale om global indsats mod biopirateri. Aftalen skal sikre, at den tredje verden beskyttes mod store internationale virksomheder, der opsporer planter, enzymer og andet genetisk materiale i den tredje verden, som kan bruges i produktionen af bl.a. kosmetik, medicin og bioteknologi.

Forstærket vand- og naturindsats. Regeringen har styrket vand- og naturindsatsen med henblik på at bevare danske naturværdier for eftertiden og gennemført en omfattende naturgenopretningsindsats. Regeringen ønsker, at der skabes sammenhæng i naturindsatsen, komplicerede samfundsopgaver og internationale forpligtelser knyttet til naturbeskyttelse. Indsatsen skal levere et væsentligt bidrag til gennemførelsen af EU's vandrammedirektiv og habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne, herunder ved konkrete naturinitiativer i form af genopretning af vådområder, genslyngning af vandløb, etablering af våde enge mv..

Arealet med beskyttet natur er øget. Regeringen har udpeget arealer omfattet af Natura2000-direktiverne, hvorved arealet omfattet af direktivernes skærpede krav til beskyttelse af natur og miljø er øget fra i alt 10.259 km² til i alt 16.638 km². Den særligt værdifulde natur bliver bedre og bedre beskyttet.

Flere naturvejledere. Antallet af naturvejledere er vokset fra 14 i 1987 da ordningen startede til 174 i 1997 og 320 i 2007. Naturvejlederne gennemførte i 2007 over 30.000 arrangementer med omkring 800.000 deltagere. Endvidere deltog i 2007 440.000 personer i organiserede aktiviteter på Skov og Naturstyrelsens arealer.

Øget indsats mod affald i naturen. Regeringens lovforslag om strafskærpelse for visse overtrædelser af miljøbeskyttelsesloven blev vedtaget af Folketinget i februar 2008. Lovgivningen hæver bundniveauet for bøder på miljøbeskyttelseslovens område for både privates og erhvervsdrivendes overtrædelser - herunder ved henkastning af affald. Herudover har regeringen indgået en politisk aftale om at indføre pant på kildevandsflasker mv.. Formålet er at mindske problemet med henkastede tomme flasker i naturen og på gader og veje. Regeringen har endvidere startet en "Hold Danmark Rent" organisation med henblik på at forebygge affald i naturen.

Fiskeri. Regeringen indgik i 2006 en aftale med Dansk Folkeparti om en ny regulering af dansk fiskeri. Den enkelte fisker får bedre muligheder for at drive fiskeri, der passer til hans fartøj og fangstmetoder. Samtidig danner aftalen mere langsigtede rammer for det pelagiske fiskeri (fiskeri i de frie vandmasser) og industrifiskeriet. Aftalen omhandler desuden en ordning med fartøjskvoteandele, som hvert år skal udmøntes i årsmængder for det enkelte fartøj. Reguleringen trådte i kraft 1. januar 2007. Reguleringen har medført en reduktion af fiskerflåden og dermed et mindsket pres på fiskebestanden.

Regeringen og Dansk Folkeparti indgik i 2006 aftale om handlingsplanen "En ny fremtid for dansk fiskeri og akvakultur", som løber frem til 2013, herunder udmøntningen af fiskerifondsprogrammet for 2007 og 2008. Handlingsplanen skal bidrage til at sikre økonomisk vækst og bæredygtig ressourceudnyttelse i dansk fiskeri samt udvikling af dansk akvakultur.

Forhøjelse af spildevandsafgiften - Forårspakke 2.0. Spildevandsafgiftens satser for blandt andet udledning af kvælstof, fosfor og organisk materiale forhøjes med 50 pct. pr. 1. januar 2011. Det vil tilskynde til bedre rensning af spildevandet og dermed en reduktion i udledningerne til gavn for vandmiljøet.

Mål

Regeringen ønsker en grøn vækstvision, der skal forene et højt niveau for miljø- og naturbeskyttelse med en moderne og konkurrencedygtig landbrugsproduktion. En grøn vækstvision er under udarbejdelse og vil blive lanceret i foråret 2009.

Visionen skal bl.a. skabe rammerne for at indfri vores ambitiøse miljø- og naturmålsætninger i forhold til en høj vandkvalitet, omfattende beskyttelse af arter og naturtyper samt mere og bedre tilgængelig natur. Vi skal beskytte miljøet og naturen endnu bedre end i dag.

Regeringen vil sikre en langsigtet forbedring af vandmiljøet i vore søer, åer, fjorde og ved vore kyster. Hertil kommer sikring af grundvandet.

Regeringen vil desuden standse den biologiske mangfoldigheds og naturens tilbagegang. I vores 246 internationale naturbeskyttelsesområder er det regeringens mål at sikre og genoprette gunstig bevaringsstatus for en række arter og naturtyper.

Samtidig med at regeringen vil sikre bedre beskyttelse af den natur, vi har, skal der også skabes flere store og sammenhængende naturområder i fremtiden.

Regeringen vil begrænse spredningen af nye invasive arter og bekæmpe skadelige arter, der allerede er udbredt.

Grøn Vækst skal sikre danskerne flere muligheder for naturoplevelser. Således er det målet at skabe mere og bedre natur, der er tilgængelig for borgerne. Flere danskere skal benytte naturen.

Der skal være opnået god miljøtilstand i havene senest i 2020.

Indsatser

Regeringen vil sikre, at den økonomiske vækst ikke forårsager en voksende belastning af natur og miljø.

For at give mere plads til naturen og for at forbedre vandmiljøet arbejder regeringen løbende med at mindske den menneskelige aktivitets natur- og miljøpåvirkning.

Grøn Vækst. Regeringen har nedsat et ministerudvalg for Grøn Vækst, som skal udarbejde et regeringsudspil med henblik på præsentation i foråret 2009. Udspillet vil give et bud på, hvordan vi sikrer mere og bedre natur samt forbedringer af vandmiljøet samtidig med, at landbruget får gode rammer for at udvikle sig som et moderne og konkurrencedygtigt erhverv.

Grøn Vækst tager bl.a. afsæt i de ambitiøse målsætninger for vandmiljøet og naturen i vandramme- og Natura2000-direktiverne. Udspillet forventes samlet set at danne grundlag for *Miljø- og naturplan Danmark 2020*.

Miljøet, klimaet og naturen skal beskyttes endnu bedre end i dag. Vi skal sænke udledning af næringsstoffer og drivhusgasser samt reducere skadevirkningerne af sprøjtegifte. Vi skal udarbejde en naturplan, som med afsæt i de ambitiøse målsætninger for vandmiljøet og naturen i vandramme- og Natura2000-direktiverne udpeger konkrete indsatser for mere og bedre natur, der er tilgængelig for borgerne. Udspillet vil desuden indeholde et oplæg til, hvordan EU's fælles landbrugspolitik kan understøtte visionen om grøn vækst.

Udspillet vil desuden omfatte initiativer ift. *et vækstorienteret landbrug*. Det skal være lettere for dansk landbrug at udvikle sig på markedsvilkår, og barrierer for nye teknologier og produktionsformer skal fjernes. Det er målet, at landbruget i stigende grad skal være et selv bærende erhverv, og at incitament og frihed til individuelt at tilrettelægge produktionen, så den på den mest effektive måde lever op til kravene til et renere miljø, bedre klima og en varieret natur, skal fremmes. Administrationen af landbrugets forhold skal være smidig og effektiv. Dertil kommer gode betingelser for at løfte hensyn til fødevarer sikkerhed, dyrevelfærd og ernæring mv..

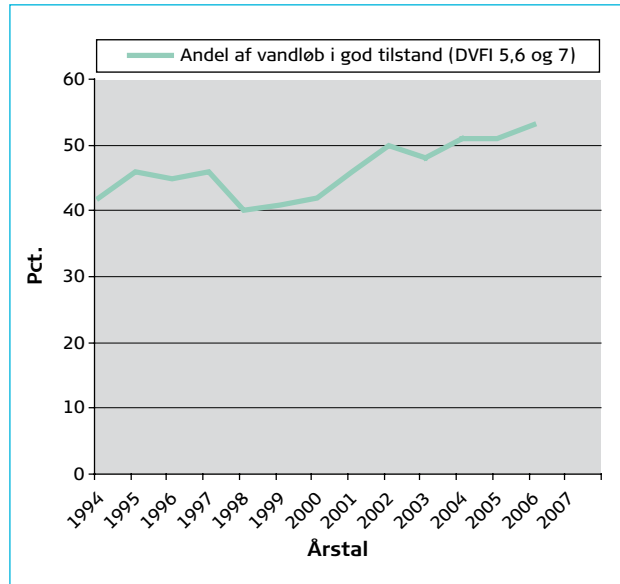

Endeligt forventes udspillet at understøtte *investeringer i natur, miljø og vækst*. Indenfor rammerne af 1-procentmålsætningen for forskning og udvikling skal der investeres i forskning og teknologi, så Danmark kan styrke sin rolle som leverandør af bæredygtige løsninger indenfor fødevarer- og energiproduktion. Forskning og innovation indenfor fødevarersektoren skal i højere grad målrettes miljø, energi og klima samt fødevarerikkerhed og dyrevelfærd.

Den samlede strategi for Grøn Vækst vil blive sammentænkt med en række af de mange initiativer, som allerede er igangsat eller planlagt på miljø- og naturområdet.

Vandområder i god økologisk tilstand. EU's vandrammedirektiv og den danske miljømålslov udgør den overordnede ramme for beskyttelsen af vandløb, søer, kystvande og grundvand. Regeringen vil udarbejde forslag til statslige vandplaner, som skal beskrive, hvordan vi opnår vandområder med god økologisk tilstand. Planerne vil tage udgangspunkt i en opdeling af Danmark i fire vanddistrikter, og for de bagvedliggende 23 oplande opstilles konkrete mål for vandkvaliteten, samt bud på, hvilke virkemidler der kan sikre, at vi når målene.

Udviklingen i kvaliteten i vore ferskvandsområder kan belyses af følgende 2 indikatorer:

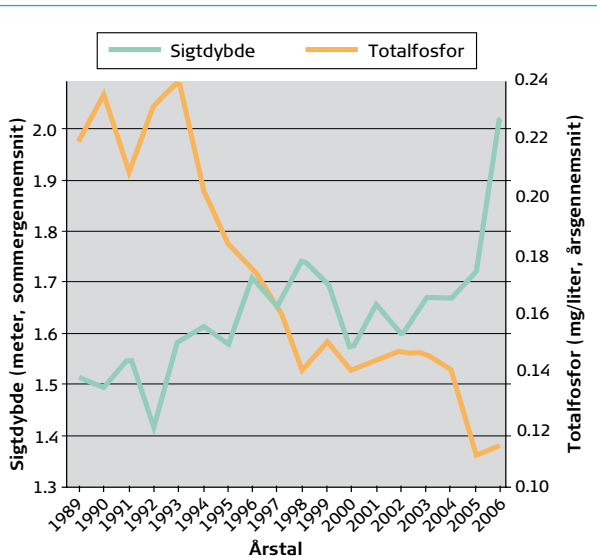

INDIKATOR 7. Udviklingen i målopfyldelsen i danske vandløb.

Indikatoren viser, hvor mange vandløb der er i en god biologisk tilstand målt på sammensætningen af smådyr på omkring 250 stationer i danske vandløb. Det fremgår, at der har været en positiv udvikling i målopfyldelsen i danske vandløb. Ud fra bestanden af smådyr beregnes Dansk Vandløbsfaunaindex (DVFI), og værdier på 5, 6 eller 7 betragtes som udtryk for en god biologisk tilstand. Et naturligt bugtet vandløb, som får lov at passe sig selv, vil ofte have en høj værdi. Lave værdier findes ofte i vandløb med dårlige iltforhold, som følge af forurening med let omsættelig organisk stof. Vandløb med dårlige fysiske forhold, som for eksempel vandløb, der vedligeholdes hårdt med udretning, opgravning, uddybning og grødeskæring, vil også tit have lav værdi.

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, 2007.

INDIKATOR 8. Udviklingen i sigtddybde og fosforkoncentration i 20 danske ferskvandssøer. I perioden 1989 - 2006 ses et fald på ca. 48 pct. i fosforkoncentrationen i de undersøgte ferskvandssøer. Sigtddybden i de undersøgte ferskvandssøer stiger i perioden med ca. 0,50 meter, hvilket svarer til 33 pct. Den samlede udledning af fosfor er fra 1989 og til i dag faldet med to tredjedele, og i samme periode er koncentrationen af fosfor i de danske søer næsten blevet halveret. Faldet i søvandets indhold af fosfor har betydet, at vandet i søerne er blevet mere klart.

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, 2007 og Miljøministeriet, 2008.

Kommunerne skal udsende konkrete handleplaner for de enkelte hovedvandoplande, som beskriver, hvilke initiativer, der vil blive iværksat frem mod 2015.

Fakta om vandrammedirektivet

Danmark og de øvrige EU lande vedtog i 2000 det såkaldte vandrammedirektiv. Direktivet har som sit overordnede mål, at alt vand skal have ”god tilstand” i år 2015. Derfor skal Danmark og de andre EU-lande gennemføre en målrettet vandplanlægning for grundvand, vandløb, søer og den kystnære del af havet.

Målet om ”god tilstand” betyder, at vandløbene, søerne og den kystnære del af havet skal rumme gode livsbetingelser for dyr og planter. Menneskelige påvirkninger må kun føre til mindre afvigelser i forhold til, hvad man kunne finde ved uberørte forhold. For vandløbene udtrykkes kravene til god økologisk tilstand i første omgang i forhold til sammensætningen af smådyr (insektlarver og -nymfer, krebsdyr, snegle m.v.). For søerne udtrykkes kravene i første omgang i forhold til vandets indhold af klorofyl a (i alger) og for kystvandene udtrykkes kravene i første omgang i forhold til dybdeudbredelsen af ålegræs. Senere vil andre dyr og planter blive inddraget i bedømmelsen af vandløb, søer og kystvande.

For grundvand betyder det, at vandindvinding på længere sigt ikke må overstige grundvandsdannelsen, og at grundvandet skal have en god kemisk tilstand, dvs. at grundvandet bl.a. skal overholde kvalitetskrav for nitrat og pesticider mv.. Grundvandets kvantitative og kemiske tilstand må ikke påvirke de vandløb, søer, kystvande og fjorde, som er afhængige af et vandtilskud fra grundvandet, således at disse vandområder ikke kan opnå deres miljømål.

Regeringen vil gennem Vandrammedirektivet forbedre overfladevandets og grundvandets tilstand, især hvor tilstanden af overfladevand eller grundvand i dag allerede er forringet.

Højtliggende grundvand, som står i direkte forbindelse med følsomme vandløb, søer, kystvande og naturområder, kræver en særlig indsats. Dette gælder både mht. kvantitativ tilstand og mht. kemisk tilstand.

Stop for tabet af biologisk mangfoldighed.

Regeringen har igangsat en række initiativer, som skal være med til at standse tabet af biologisk mangfoldighed og dermed bidrage til at opfylde 2010-målet.

Danmark har udpeget 246 naturbeskyttelsesområder, som er særligt værdifulde i et internationalt perspektiv (Natura2000-områder). Tilsammen dækker områderne 8,3 pct. af det danske landareal og 12,3 pct. af Danmarks havareal. Arter og naturtyper i disse områder skal beskyttes, og dette vil indgå i regeringens udspil til Grøn Vækst.

Kommunerne spiller ligeledes en væsentlig rolle i forhold til 2010-målet. Gennem kommuneplanerne skal de varetage naturbeskyttelsesinteresser, blandt andet ved at sikre, at der bliver skabt sammenhæng mellem naturområder, så dyr og planter får bedre mulighed for at sprede sig og dermed opretholde og forøge bestandene. I slutningen af 2007 lancerede miljøministeren et digitalt, grønt danmarkskort, som skal hjælpe kommunerne til at planlægge ny natur, så eksisterende naturområder bindes sammen.

Fakta om Natura2000

EU's habitatdirektiv og fuglebeskyttelsesdirektiv fastsætter et overordnet mål for naturtilstanden: At sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og dyre- og plantearter, der har særlig betydning for naturen i EU.

Det betyder, at hvis forholdene for de omfattede naturtyper og arter er gode, skal disse forhold fastholdes, og der må ikke foretages noget, der får negative følger. Er forholdene derimod ugunstige for naturtyperne og arterne, skal forholdene forbedres.

Habitat- og fuglebeskyttelsesområderne under Natura2000 danner tilsammen et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. I Danmark kaldes områderne også for internationale naturbeskyttelsesområder, og heri indgår også Ramsarområderne.

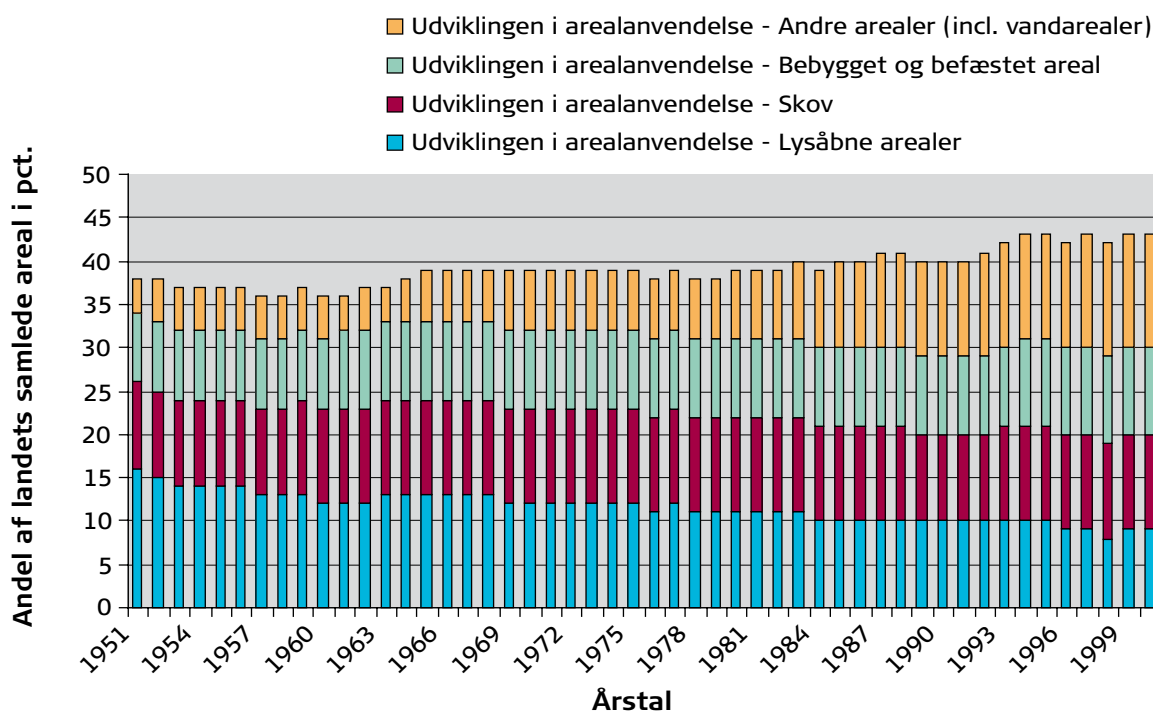
For at følge og dokumentere den fremtidige udvikling vil naturen i Natura2000-områderne blive overvåget med henblik på at sikre, at der på lang sigt opnås gunstig bevaringsstatus for både arter og naturtyper.

Flere og bedre naturoplevelser. Muligheden for flere naturoplevelser vil blive styrket ved at skabe mere natur. Naturen skal være for alle, og der gøres allerede i dag en styrket indsats for få nye brugere ud i naturen og for at gøre informationen om natur og friluftsmuligheder mere tilgængelig.

Naturgenopretning. Regeringen har over de seneste år afsat ekstraordinært store beløb til bl.a. naturgenopretning. Det indebærer bl.a. at genoprette vådområder i ådale, genslynge vandløb, fjerne spærringer,

etablere våde enge og udtage landbrugsjord.

Udviklingen i omfanget af arealer til forskellige anvendelser kan belyses af følgende indikator:

INDIKATOR 9. Udviklingen i arealanvendelse fordelt på arealtypeperne: lysåbne arealer, skov, bebygget og befæstet areal samt andre arealer. Figuren viser udviklingen i lysåbne arealer, skovareal, bebygget og befæstet areal samt andre arealer (ekskl. agerland) siden 1950. Resten af Danmarks areal anvendes til landbrug i omdrift. Danmark er et af de lande, hvor arealet udnyttes mest intensivt. Siden 1950 er de lysåbne arealer (eng, overdrev, mose, klit, hede osv.) gået tilbage, mens skovarealet og det bebyggede areal har været stigende gennem hele perioden. Det bebyggede og befæstede areal er også steget og udgjorde i 2000 10 pct. af landets areal. Denne stigning tilskrives primært byudvikling og udbygning af infrastruktur. Arealet med landbrug i omdrift har været faldende i hele perioden og dækker p.t. ca. 61 pct. I 2008 viser foreløbige statusopgørelser, at naturarealerne - skovarealet, lysåbne naturarealer, søer, vandløb, småbiotoper - tilsammen udgør 25-27 pct. af Danmarks samlede areal. *Kilde: DMU, By- og Landskabsstyrelsen samt Skov- og Naturstyrelsen, 2008.*

Nationalparker. Den første park – Nationalpark Thy – blev indviet i august 2008. Regeringen har sammen med forligspartierne igangsat en procedure for oprettelse af fire nye nationalparker for hhv. Mols Bjerge, Skjern Å, Vadehavet og Kongernes Nordsjælland, som led i etableringen af et netværk af danske nationalparker.

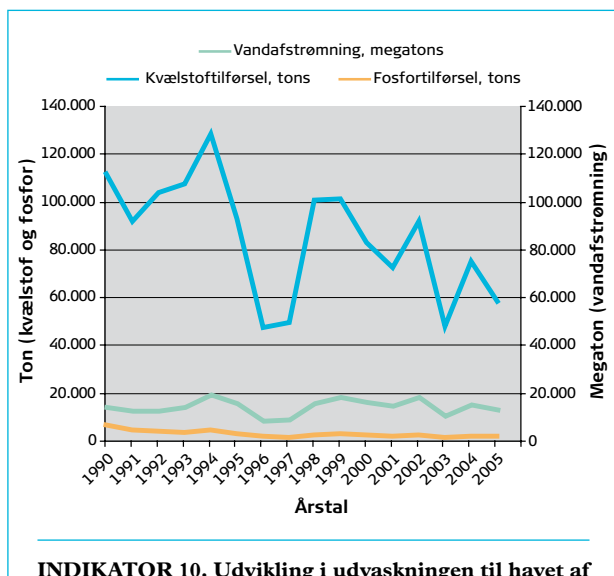
Artsforvaltning og indsats mod invasive arter. Miljøministeriet udsender i 2009 en handlingsplan for indsatsen mod invasive arter. Desuden vil der fortsat blive gennemført forvaltning i forhold til særligt udsatte arter, f.eks. er der med støtte fra EU's LIFE-midler igangsat et stort genopretningsprojekt for fisken snæbel i sønderjyske vandløb.

EU's landdistriktsprogram for 2009-2013 er et vigtigt værktøj til at sikre gennemførelse af natur- og miljøindsatser. Regeringens pejlemærke er at afsætte 75 pct. af midlerne til miljø- og naturindsatser. Midlerne kan medgå til at finansiere Grøn Vækst.

Beskyttelse af havmiljøet. Havmiljøet er en værdifuld arv. Det skal vi beskytte, bevare og, hvor det er muligt, genoprette. Vi sigter mod at opretholde biodiversiteten og tilvejebringe mangfoldige og dynamiske have, der er rene, sunde og produktive. EU's havstrategirammedirektiv om beskyttelse og bevaring af det maritime miljø af 17. juni 2008 skal gennemføres.

Udviklingen i belastningen af havmiljøet med næringsstoffer kan belyses af følgende indikator:

INDIKATOR 10. Udvikling i udvaskningen til havet af kvælstof og fosfor i ton/år. Indikatoren viser udviklingen i forhold til målet om at forstærke indsatsen for at bevare og genskabe levesteder for hjemmehørende dyr og planter. Kurverne viser de samlede årlige mængder af ferskvand (megaton), kvælstof (ton) og fosfor (ton), der udledes via vandløb og punktkilder fra Danmark til havet. Data er vist for perioden 1990 til 2005. I gennemsnit er der tilført ca. 85.000 tons kvælstof og ca. 3.100 tons fosfor pr. år. Der er siden starten af 1990'erne sket en betydelig reduktion i fosfor- og kvælstoftilførslen.

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, 2007.

Bevarelse af fiskebestande. Regeringen vil arbejde for at forny den europæiske fiskeripolitik. Siden indførelsen af den fælles fiskeripolitik er regelsættet blevet mere og mere kompliceret. Det er nødvendigt at gå nye veje. En ny forvaltningsmodel skal sikre en mere enkel regulering og belønne lande, som fisker skånsomt og bæredygtigt.

Bedre planlægning af det åbne land. Planlægningen af det åbne land skal sikre den bedst mulige tilstand for natur og miljø, samtidig med der fortsat er plads til et vækstorienteret landbrug. Den sammenfattende kommuneplan bliver en hjørnesten i de kommende års naturforvaltning.

Endelig vil regeringens kommende landsplanredegørelse udfolde hensyn til landskab, natur og miljø yderligere, især til brug for den videre kommunale planlægning. Vi skal benytte vore arealressourcer på bæredygtig vis. Det betyder, at benyttelse og beskyttelse skal afvejes med fremtidige generationers behov for øje.

5. Grøn innovation i produktion og forbrug

- miljøteknologiske løsninger og udvikling af grønne markeder

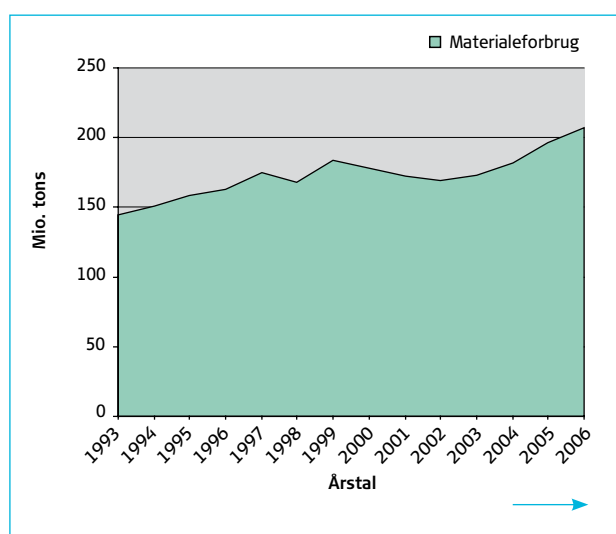
Udfordringer

Produktion og forbrug af varer og ydelser i samfundet bruger ressourcer og belaster miljøet. I de seneste årtier er der sket store miljømæssige fremskridt, men vi står fortsat overfor væsentlige ressourcemæssige udfordringer.

Vi skal derfor anvende ressourcerne mere effektivt og udvikle nye teknologier, som er en gevinst for både miljø og økonomi, og som samtidigt inddrager hensynet til befolkningens sundhed. Det langsigtede pejlemærke for ressourceforbruget er, at det skal begrænses markant i forhold til det nuværende forbrug.

Produktion og forbrug hænger tæt sammen. Producenterne er påvirket af efterspørgslen, men samtidig er forbruget i høj grad påvirket af, hvilke produkter vi ser på markedet.

Udviklingen i vores forbrug af materialer kan belyses af følgende indikator:

INDIKATOR 11. Udviklingen i Danmarks forbrug af materiale. Danmarks materialeinput (materialeforbrug) defineres som vægten af materialer anvendt til dansk økonomisk aktivitet (f.eks. grus, olie, korn og metal). Den er sammensat af import af materialer fra omverdenen samt af den danske ressourceindvinding. Den danske indvinding stod i 2006 for 66 pct. af materialeinputtet. Det direkte materialeinput har aldrig været større end i 2006, hvor materialeinputtet svarede til 38 tons pr. dansker. Til sammenligning svarede inputtet i 1993 kun til 28 tons pr. person. Samlet set blev der i den danske økonomi brugt 207 mio. tons materialer i 2006, hvilket er en stigning på 43 pct. siden 1993. Den væsentligste årsag til udviklingen er den øgede bygge- og anlægsaktivitet. *Kilde: Danmarks statistik, 2008.*

Alle har en rolle i forhold til at opnå mere bæredygtig produktion og forbrug. Det gælder forbrugerne, forhandlerne, producenterne af vore daglige varer og tjenesteydelser, og det gælder myndighederne, som medvirker til at skabe rammerne for markedet. Myndigheder, erhvervsliv og forbrugere har en fælles interesse i at skabe et grønt marked, hvor hensynet til miljøet indgår.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Handlingsplan for fremme af miljøeffektiv teknologi. I 2007 udsendte regeringen en miljøteknologisk handlingsplan, som udstikker rammerne for indsatsen for fremme af miljøteknologi. Miljøteknologiske løsninger skal bidrage til at løse de globale miljøudfordringer samtidig med, at dansk miljø- og energieksport bliver fremmet. Det skal bl.a. ske ved at tage afsæt i de danske styrkepositioner - dvs. områder, hvor danske miljøvirksomheder og videninstitutioner har bevist, at de har forudsætninger for at være blandt de bedste i verden.

Erhvervsforum for miljøteknologi. Miljøministeren har inviteret en række erhvervsfolk fra virksomheder som bl.a. Novozymes, Haldor Topsøe, Grundfos og Danfoss m.fl. til at deltage i et nyt Erhvervsforum for Miljøteknologi. Erhvervsforum for miljøteknologi skal udvikle ideer til, hvordan vi bedst fremmer udvikling og afsætning af dansk miljøteknologi på et globalt marked med enorme vækstmuligheder.

Understøttelse af erhvervsfremstød for miljøteknologi i Kina, Indien og Sydøsteuropa. Miljøministeriet har understøttet en række miljøteknologiske virksomheder i at gennemføre erhvervsfremstød i Kina, Indien og Sydøsteuropa.

Grønne indkøb. Regeringen lancerede i maj 2008 en samlet plan for en styrket indsats for grønne indkøb i 2008 og 2009. Planen fokuserer på nye kampagner, vejledninger om grønne indkøb og på at udbrede brugen af partnerskaber for grønne indkøb i det offentlige.

Handlingsplan for virksomheders samfundsansvar. Regeringen udsendte i 2008 en handlingsplan til fremme af virksomhedernes samfundsansvar. Handlingsplanen skal bidrage til, at fremme udbredelsen af forretningsdrevet samfundsansvar blandt virksomheder. Samtidig er det et mål i handlingsplanen, at Danmark bliver internationalt kendt for ansvarlig vækst.

Handlingsplan for grøn it. I 2008 lancerede Videnskabsministeriet en handlingsplan for grøn it (miljø og energirigtig it) som skal fremme en mere miljørigtig anvendelse af it-udstyr og computere samt fremme udviklingen af innovative it-løsninger til gavn for miljøet. Handlingsplanen indeholder otte initiativer, der bl.a. skal informere børn og unge om grøn it, fremme forskning i og eksport af nye bæredygtige it-løsninger samt give information og vejledning om grøn it til borgere, virksomheder og myndigheder. Handlingsplanen løber frem til FN's klimakonference i 2009.

Vandsektorlov. Konkurrencestyrelsen vurderede i 2003, at der er et betydeligt effektiviseringspotentiale i den danske vandsektor på over en milliard kroner årligt. Regeringen indgik på den baggrund i 2007 med en bred kreds af Folketingets partier aftale for en mere effektiv vandsektor, og i foråret 2009 har regeringen fremsat lovforslag om vandsektorens organisering og økonomiske forhold til udmøntning af aftalen. Med lovforslaget indføres krav om selskabsgørelse af kommunale forsyninger, der indføres et prisloft og krav om benchmarking, og der oprettes et forsyningssekretariat. Der oprettes desuden en teknologiudviklingsfond, som skal bidrage til, at sektorens egen indsats i teknologiudvikling styrkes. Lovforslaget vil medvirke til at sikre, at sektoren er rustet til fremtidens udfordringer og effektivt og økonomisk kan sikre forsyning af rent og sundt drikkevand og en effektiv afledning af spildevand.

Affald. I 2004 fremlagde regeringen en affaldsstrategi for 2005-08, der bygger på tre grundelementer: Forebyggelse af ressourcetaab og miljøbelastning fra affald, afkobling af vækst i affaldsmængder fra den økonomiske vækst samt mere miljø for pengene. I 2007 udsendte regeringen et udspil om en ny organisering af affaldssektoren. Udspillet og den efterfølgende politiske aftale, indebærer bl.a. en styrket konkurrence på genanvendelsesområdet, effektivisering af forbrændings- og deponeringssektoren og fremme af nye teknologier til affaldsbehandling. Regeringen har arbejdet aktivt for at sætte danske fingeraftryk på det nye EU-direktiv om affald. Regeringen indførte producentansvar for behandlingen af elektronikaffald i 2006, for bilskrot i 2007 og for batterier i 2008. I 2008 lancerede miljøministeren organisationen "Hold Danmark Rent". Til maj 2009 forventes vedtaget en konvention om ophugning af skibe. Danmark har gjort en særlig stor indsats under forhandlingerne for at sikre, at konventionen bliver så stærk som mulig, så det sikres at skibe fremover bliver ophugget miljø-, sundheds- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

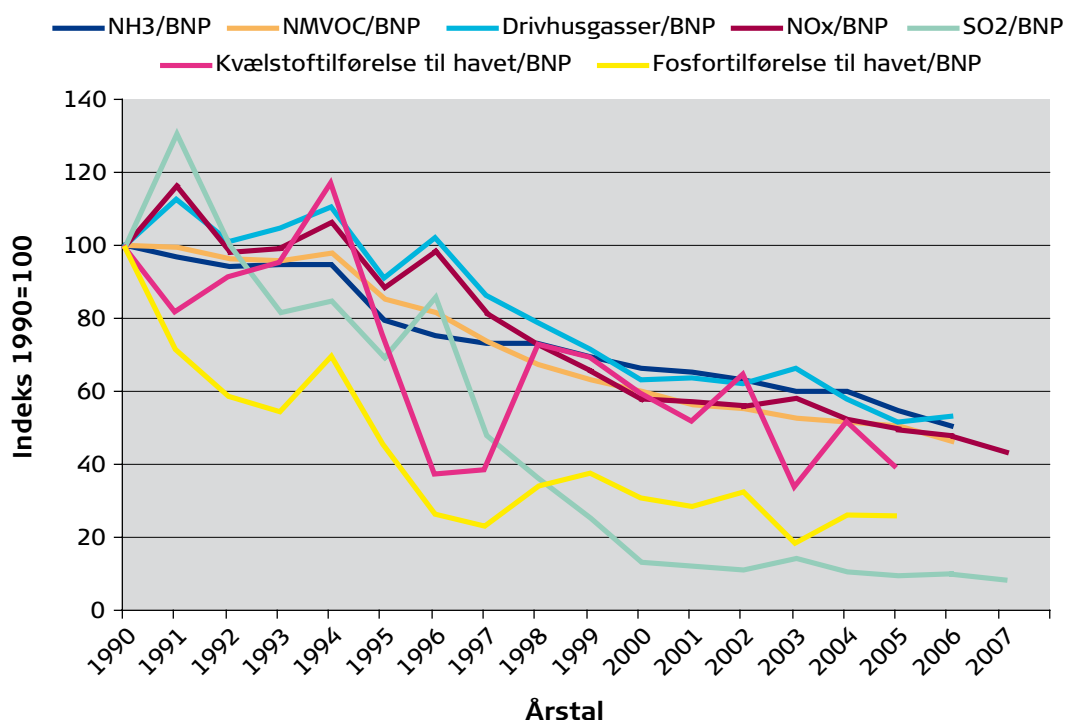
Handlingsplan for renere skibsfart. Regeringen udsendte i 2009 en handlingsplan for renere skibsfart. Handlingsplanen har ti nøgleaktiviteter inden for tre fokusområder: Kortlægning af skibsfartens luftforurening, udvikling af miljøteknologi og knowhow rettet mod reduktion af udledning af svovl, kvælstof og partikler fra skibsfarten samt bidrag til dansk og international lovgivning på området. Som en del af planen gennemføres en omfattende kortlægning af skibsfartens bidrag til luftforureningen i Danmark i dag og i fremtiden efter indførelsen af nye internationale grænseværdier for udledning fra skibsfarten. Kortlægningen sker i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser.

Husdyrlov og husdyrgodkendelser. Kommunerne overtog det fulde ansvar for at løse opgaven med at miljøgodkende landbrug med husdyrloven, som trådte i kraft 1. januar 2007. Husdyrloven indebærer, at der i forbindelse med etablering, udvidelse og ændring af husdyrbrug skal indhentes miljøgodkendelse. Miljøgodkendelser giver mulighed for fornyelser i landbruget i form af nybyggeri, miljøforbedringer og effektiviseringer. Regeringen og Kommunernes Landsforening (KL) indgik i februar 2009 en aftale, der vil nedsætte landmændenes ventetid på miljøgodkendelser af husdyrbrug markant. Med den nye aftale medvirker staten til at skabe de rette rammer for kommunerne til en hurtig, effektiv og korrekt sagsbehandling. Der er enighed om, at der gennem et tæt samarbejde og markante investeringer skal skabes bedre rammer for kommunernes arbejde med miljøgodkendelsessagerne.

Mål

Ressourceeffektiviteten skal øges markant frem til 2050, og vi skal forebygge tab af ressourcer og reducere miljøbelastningen fra affald.

Udviklingen i ressourceeffektiviteten kan belyses af følgende indikator:

INDIKATOR 12. Udviklingen i miljøpåvirkning fra syv faktorer i forhold til den økonomiske vækst. Indikatoren belyser udviklingen i forhold til målet om at afkoble udviklingen mellem vækst og miljøpåvirkningen. Figuren viser udviklingen i udslippet af drivhusgasser, tilførslen af næringsstoffer (N og P) til havet, udslip af forurenende stoffer (SO₂ og NH₃) og luftforurening (NO_x og NMVOC) alle i forhold til BNP. Det er et mål i regeringsgrundlaget, at den økonomiske vækst ikke medfører voksende belastning af natur og miljø. Ser man på udviklingen fra 1990 og frem til i dag, er der sket en afkobling mellem den økonomiske udvikling (BNP) og miljøpåvirkninger for de valgte indikatorer. Danmark bliver således bedre og bedre til at skabe økonomisk værdi uden tilsvarende at øge miljøbelastningen. *Kilde: Danmarks miljøundersøgelse 2007 og Miljøstyrelsen, 2008.*

Virksomhederne skal have gode rammer for og incitamenter til at udvikle, markedsføre og anvende mere miljøvenlige teknologier og produkter og til at tage samfundsansvar.

Virksomhedernes samfundsansvar skal styrkes. For EMAS (Eco Management and Audit Scheme) er målsætningen en fordobling af antallet af EMAS registrerede virksomheder i Danmark i 2015 i forhold til 2007.

Som led i regeringens handlingsplan for virksomheders samfundsansvar er det blevet et krav i de fællesstatslige indkøbsaftaler, at leverandører skal overholde de konventioner, der ligger til grund for de ti principper i FN's Global Compact. Derudover vil staten gå i dialog med kommuner og regioner om, hvordan erfaringerne med samfundsansvar kan udbredes på deres områder.

Forbrugernes kendskab til miljømærkerne skal forbedres. Kravene til miljømærkede produkter skal løbende forbedres, særligt med hensyn til klimapåvirkning, miljø- og sundhedsskadelige stoffer og ressourceforbrug. Flere produktgrupper skal med i det europæiske miljømærke Blomsten.

Regeringen vil fremme lovlig og bæredygtig skovdrift både gennem initiativer i forhold til handel med træ og gennem politik for offentligt indkøb af lovligt og bæredygtigt træ. Målet er at eliminere forekomsten af ulovligt produceret træ i markedet, og at offentlige og private indkøbere aktivt tilstræber at købe lovligt og bæredygtigt træ.

Regeringen vil sikre, at væksten i miljøbelastningen fra affald ikke stiger i takt med den økonomiske vækst.

Indsatser

Målrettet udvikling og udbredelse af miljøteknologi. Teknologi spiller i dag en afgørende rolle i indsatsen for at beskytte miljø og ressourcer. En række teknologier begrænser forureningen og ressourceforbruget fra produktion og forbrug, f.eks. katalysatorer i biler, spildevandsrensning og røggasrensning, elsparepærer og energi- og vandbesparende vaskeenzymmer.

Behovet for nye smarte miljøteknologier er stigende både i Danmark og i resten af verden, særligt i nye

højvækstlande som Kina, Indien og Brasilien. Ny miljøeffektiv teknologi kan anvendes både nationalt og i udviklingslande til øget økonomisk aktivitet uden tilsvarende vækst i miljøbelastningen. Bæredygtig produktion og forbrug er også et tema på den internationale dagsorden - både i FN og EU.

EU-kommissionen fremlagde i juli 2008 en handlingsplan for bæredygtig produktion og forbrug samt bæredygtig industripolitik, som omhandler en række af de emner, der er beskrevet i dette kapitel. EU-kommissionen forventes at fremsætte et forslag til forordning om etablering af en ordning for verifikation af miljøteknologi i løbet af 2009. Regeringen vil følge aktivt op på dette initiativ for at sikre, at danske virksomheder får gode muligheder for at få en uafhængig verifikation af nye miljøvenlige teknologier, så disse lettere kan komme ud på markedet.

Regeringen arbejder for at skabe gode rammer for miljøinnovation med en række frivillige instrumenter, som giver incitamenter til mere bæredygtig produktion og forbrug. Miljølovgivningen sætter rammerne for miljøvenlig produktion og for, at de produkter, vi anvender, både er sikre og så vidt muligt uskadelige for miljø og sundhed. Miljølovgivningen kan også indeholde incitamenter til løbende at sikre udvikling af og investering i miljøeffektiv teknologi.

Samtidig har regeringen indført en række økonomiske instrumenter bl.a. i form af afgifter, der giver producenter og forbrugere incitament til at spare på ressourcerne og mindske miljøbelastningen.

Regeringen har med sin handlingsplan for miljøeffektiv teknologi 2007-09 udstukket rammerne for indsatsen for fremme af miljøteknologi. Miljøteknologiske løsninger skal bidrage til at løse de globale miljøudfordringer samtidig med, at vi fremmer dansk miljø- og energiekseport. Det skal bl.a. ske ved at tage afsæt i de danske styrkepositioner - dvs. områder, hvor danske miljøvirksomheder og videninstitutioner har bevist, at de har forudsætninger for at være blandt de bedste i verden.

Regeringen har styrket vejledningen af danske virksomheder og iværksættere inden for miljøteknologi. Formålet er at give nem adgang til viden om

kommende miljøregulering, miljøudfordringer og markeder samt tilskuds- og finansieringsmuligheder på området i Danmark, Norden og EU.

Regeringen har øget bevillingerne til forskning i miljøeffektiv teknologi. Der er afsat midler til at støtte udvikling samt test og demonstration af virksomhedernes nye teknologier. Samtidig vil regeringen sætte fokus på, at reguleringen - især EU's - i endnu højere grad medvirker til at fremme innovation og anvendelse af miljøeffektiv teknologi. Regeringen har afsat midler til at styrke forskning og innovation inden for grøn it. Midlerne skal fremme viden om, hvordan udviklingen inden for it kan bidrage til at grønne og mere bæredygtigt samfund.

En nyskabelse i handlingsplanen er partnerskaber for miljøinnovation. Det er partnerskaber, hvor virksomheder, videninstitutioner, brugere og myndigheder går sammen om at fremme udvikling og markedsføring af miljøteknologier på konkrete områder. Der er indtil nu etableret fem partnerskaber, som allerede er kommet langt i retning af forpligtende samarbejder om nye teknologiske løsninger.

Regeringen bakker desuden op om eksport af dansk miljøteknologi bl.a. via eksportfremstød, analyser af miljøudfordringer og markedsmuligheder på væsentlige eksportmarkeder samt udarbejdelse af materiale om danske miljøløsninger målrettet udenlandske beslutningstagere. Der er i 2008 indgået en miljø samarbejdsaftale med Kina og en tilsvarende er på vej med Indien.

Udbredelse af forretningsdrevet samfundsansvar blandt danske virksomheder. Samfundsansvar er et tema, der står højt på mange danske virksomheders dagsorden. Med samfundsansvar (Corporate social responsibility - CSR) forstås virksomheders frivillige arbejde med at inddrage sociale og miljømæssige hensyn i deres forretningsstrategi og i relationerne til deres leverandører og andre forretningspartnere. På denne måde bliver samfundsansvar forretningsdrevet og kan gavne såvel virksomhedens konkurrenceevne som det omgivende samfund. Forretningsdrevet samfundsansvar er netop udgangspunktet for regeringens handlingsplan for

virksomheders samfundsansvar, der blev lanceret i foråret 2008. Handlingsplanen indeholder 30 initiativer fordelt på fire indsatsområder:

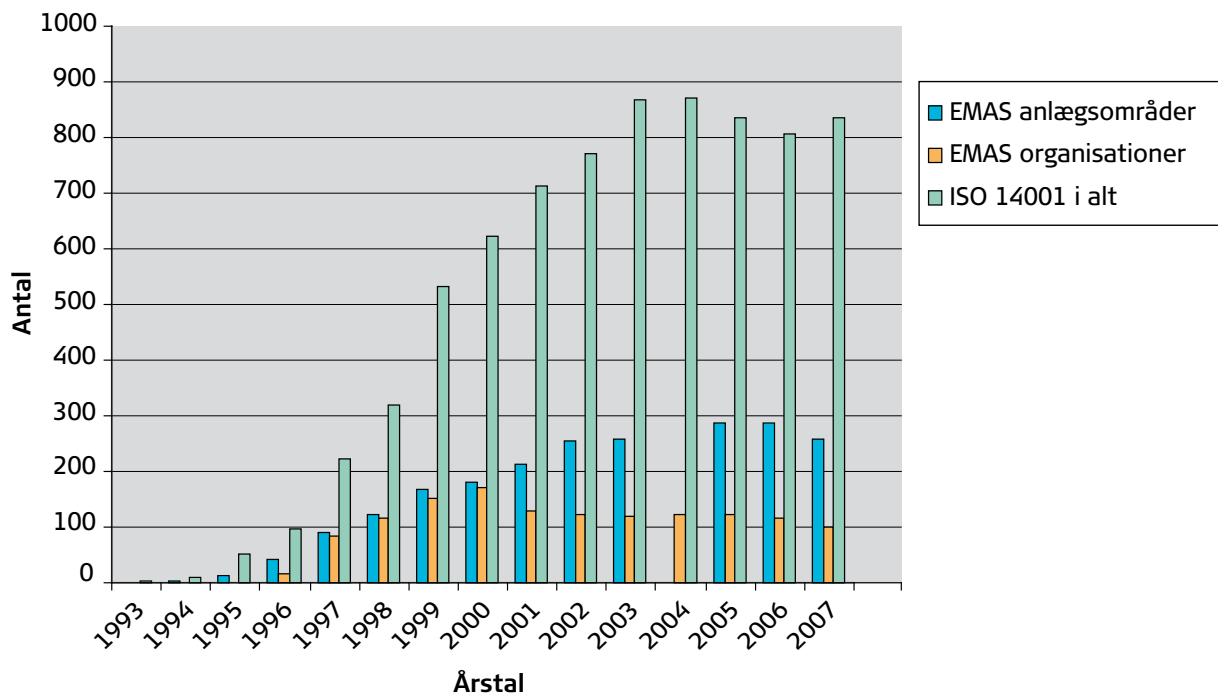
1. Udbredelse af forretningsdrevet samfundsansvar,
2. Fremme af virksomheders samfundsansvar gennem statens aktiviteter,
3. Styrkelse af erhvervslivets klimaansvar og
4. Markedsføring af Danmark for ansvarlig vækst.

Som led i handlingsplanen er det bl.a. gjort lovpligtigt for større virksomheder, børsnoterede selskaber og statslige aktieselskaber at redegøre for deres arbejde med samfundsansvar i deres årsrapport. Derudover oprettes Rådet for Samfundsansvar, som skal komme med anbefalinger til både regeringen og erhvervslivet.

Formålet med handlingsplanen er, at danske virksomheder i højere grad skal drage fordel af at være i en global førerposition, når det gælder samfundsansvar. Samtidig er det et mål, at Danmark og danske virksomheder bliver internationalt kendt for ansvarlig vækst. Handlingsplanen fokuserer på forretningsdrevet samfundsansvar og tager udgangspunkt i FN's principper på området, FN's Global Compact og FN's principper for ansvarlige investeringer.

For at understøtte virksomhedernes arbejde med samfundsansvar har FN's Global Compact opstillet 10 principper for samfundsansvar, der omhandler menneske- og arbejdstagerrettigheder, miljø og antikorruption. Principperne er baserede på internationale konventioner. Ligeledes har FN opstillet seks principper for, hvordan investorer kan arbejde med samfundsansvar.

Miljøledelse kan være grundstammen i virksomheders frivillige miljøarbejde. Miljøledelsessystemer som EMAS kan fungere som grundlag for virksomhedens udvikling af nye miljøindsatser, der rækker ud over den lovbundne miljøindsats. Det kan handle om at forbedre både produktionsprocesser og produkter, således at ressourceforbruget og miljøbelastningen mindskes. For at være med i EMAS er det et krav, at virksomhederne hele tiden forbedrer sig. For at fremme udbredelsen og anvendelsen af EMAS i danske virksomheder vil der blive oprettet et EMAS-netværk.

INDIKATOR 13. Udviklingen i antal EMAS registrerede organisationer, EMAS registrerede anlægsområder og ISO 14001 certificerede organisationer. Indikatoren er valgt til at belyse udviklingen i virksomhedernes frivillige miljøarbejde og dermed deres evne til at kunne konkurrere på deres miljøindsats. EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) er det europæiske fællesskabs forordning om miljøledelse og miljørevision. ISO 14001 er den internationale standard for miljøledelse. Tallene i figuren er akkumulerede og viser antallet af hhv. ISO 14001 certificerede virksomheder samt EMAS registrerede organisationer og disses anlægsområder (dvs. organisationers forskellige lokaliteter med signifikante aktiviteter f.eks. et affaldsselskabs forskellige genbrugsstationer, behandlingsanlæg osv.) i Danmark. En stor del af de EMAS registrerede organisationer er tillige ISO 14001 certificeret. Indikatoren viser, at antallet af ISO 14001 certificerede virksomheder er steget op gennem slutningen af 1990'erne og frem til 2004, hvorefter der ses en stagnering/mindre fald. En lignende udvikling ses for EMAS registrerede organisationer og anlægsområder. Faldet i EMAS registrerede organisationer fra 2000 til 2001 skyldes en opdatering af forordningen med dertil ændrede definitioner i forhold til organisationer og anlægsområder. *Kilde: Miljøstyrelsen, 2008.*

Grønne offentlige indkøb skal styrkes. Den offentlige sektor i Danmark er en stor indkøber af varer og tjenesteydelser og har dermed betydelig indflydelse på markedet. Grønne offentlige indkøb kan mindske miljøbelastningen og ressourceforbruget samtidig med, at det kan fremme efterspørgslen på miljøvenlige produkter. Den grønne efterspørgsel giver et løft til markedets mest miljøeffektive produkter og giver incitament til udvikling og markedsføring af miljømæssigt endnu bedre produkter. Ved også at inkludere andre samfundsmæssige hensyn i offentlige indkøb, så som menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder i forbindelse med indkøb, kan den offentlige sektor bidrage til udbredelsen af samfundsansvar.

Regeringen har gjort de statslige indkøb grønnere ved at medtage omfattende miljø- og energikrav i de relevante nye fællesstatslige indkøbsaftaler. Det vil også fremover blive sikret, at alle relevante fælles statslige indkøbsaftaler systematisk inddrager miljøkrav. Ligeledes er det et krav i de fællesstatslige indkøb, at leverandører overholder de konventioner, der ligger til grund for de ti principper i FN's Global Compact. Regeringen vil sikre, at alle indkøbere i staten har adgang til vejledning om inddragelse af samfundsansvar.

Regeringen vil gå i dialog med kommuner og regioner om, hvordan statens erfaringer med at inddrage samfundsansvar bredt set kan udbredes til de kommunale og regionale områder.

Danske kommuner står for omtrent to tredjedele af Danmarks offentlige indkøbsbudget. En af løftestængerne i forhold til at fremme grønne indkøb i kommunerne er partnerskabet for offentlige grønne indkøb, der er stiftet af Miljøministeriet, København, Århus og Odense kommuner. Parterne har defineret forpligtende miljømål for deres indkøb af udvalgte produkter og serviceydelser – mål som løbende vil blive videreudviklet. Andre kommuner har tilsluttet sig målene. Sygehusene er det væsentligste indkøbsområde for regionerne, og Miljøministeriet vil udbygge samarbejdet med regionerne om miljø- og sundhedsmæssige hensyn ved indkøb til sygehusene.

Erfaringerne med grønne indkøb fra den offentlige sektor vil også kunne udnyttes i den private sektor, og der vil derfor blive arbejdet med at øge den private sektors kendskab til de udviklede værktøjer til grønne indkøb.

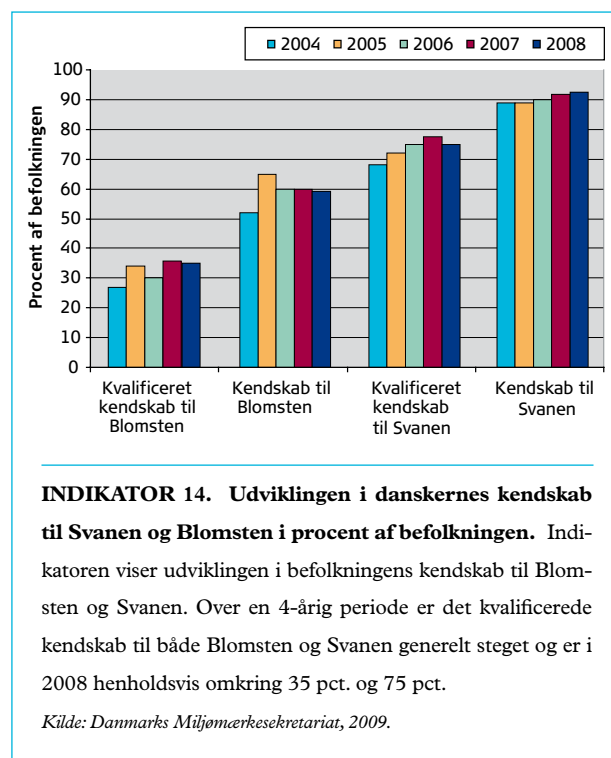
Også i EU er der fokus på offentlige grønne indkøb, og EU arbejder for at udvikle fælleseuropæiske kriterier for grønne indkøb for en række produkter. Danmark støtter dette arbejde og vil medvirke til at sprede kriterierne for de grønne indkøb på de produktområder, hvor det vil give effekt i en dansk kontekst. Samtidig vurderes det at være en fordel for danske virksomheder, at efterspørgslen efter miljøeffektive produkter, herunder energi- og miljømærkede produkter, styrkes i hele EU.

EU-kommissionen har offentliggjort en meddelelse om grønne indkøb for et bedre miljø. Der vil i forlængelse heraf blive udviklet fælles kriterier for grønne offentlige indkøb. Det vil skabe en mere ensartet efterspørgsel efter bæredygtige produkter, hvilket vil gavne både forbrugere og producenter. Som led i realiseringen af Handlingsplan for grøn it i Danmark i 2008 har Videnskabsministeriet i februar 2009 udgivet en vejledning om grøn it til offentlige myndigheder. Vejledningen omhandler indkøb af it-udstyr, indretning af serverrum, brug af decentralt it-udstyr, grønnere medarbejderadfærd og innovativ brug af teknologi. Regeringen ønsker, at potentialet i grøn it til sikring af en bæredygtig udvikling udnyttes bedre, og det offentlige skal være i front, når det gælder anvendelsen af grøn it.

Miljømærker giver information til forbrugerne.

Miljømærker og energimærker gør det nemt for forbrugerne at vælge de mest miljøvenlige og energi-effektive produkter. Samtidig giver mærkerne et incitament til virksomhederne til at forbedre deres produkter. Energimærkning er obligatorisk for visse produktgrupper, mens miljømærkning er frivillig.

Den europæiske Blomst og den nordiske Svane bliver kun givet til produkter, som hører til blandt markedets mindst miljøbelastende og ressourceforbrugende set i hele produktets livscyklus. For at mærkerne kan virke efter hensigten, er det vigtigt, at forbrugerne og producenterne kender dem og bruger dem. Vi skal øge kendskabet til og brugen af mærkerne samtidig med, at vi forbedrer kravene til miljømærkede produkter og medtager flere produktgrupper i ordningerne.

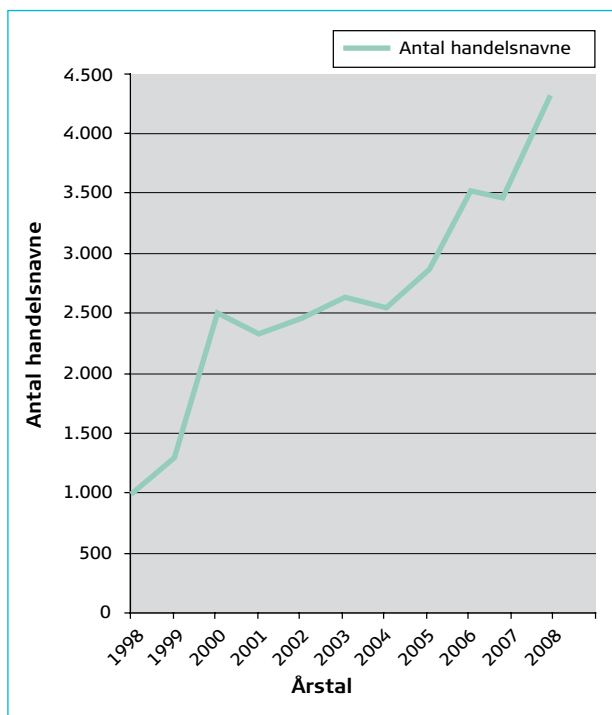

Miljømærkning Danmark, som administrerer Blomsten og Svanen, vil videreføre og styrke sine markedsføringsaktiviteter for at øge forbrugernes og producenternes kendskab til miljømærkede produkter.

Regeringen vil i EU og i det nordiske miljømærkearbejde arbejde for yderligere nedsættelse af miljømærkede produkters energiforbrug og udslip af klimagasser.

Samtidig vil regeringen arbejde for øget fokus på genanvendelse og bedre ressourceudnyttelse i miljømærkningen samt fortsætte indsatsen for at reducere miljø- og sundhedsskadelige stoffer, herunder hormonforstyrrende stoffer, i miljømærkede produkter. Endvidere vil regeringen arbejde for at der udarbejdes kriterier for flere produktgrupper under Blomsten, så dette europæiske mærke kan blive mere udbredt.

INDIKATOR 15. Udviklingen i antal miljømærkede produkter. Indikatoren belyser udviklingen i antallet af miljømærkede produkter på markedet, opgjort efter antallet af handelsnavne. Tallene dækker over Svanemærkede og Blomstmærkede produkter. En producent kan godt sælge flere produkter under samme licens, f.eks. fordi de samme produkter sælges gennem forskellige detailhandlere. Der er igennem de sidste 10 år fra 1998 til 2008 sket en støt stigning i antallet af miljømærkede produkter, som forbrugeren møder i handlen. Ultimo 2008 var der således 4271 miljømærkede produkter i handlen. *Kilde: Danmarks Miljømærkesekretariat, 2009.*

Grønnere it-anvendelse. Informationsteknologi giver mulighed for en mere bæredygtig fremtid med renere teknologi og mere effektiv ressourceudnyttelse. Men den stigende udbredelse af it er også i sig selv en kilde til forurening. Derfor er det afgørende, at vi

udnytter de teknologiske muligheder, som it tilbyder, og samtidig begrænser miljøbelastningen fra selve it-udstyret.

Miljøbelastningen fra it-udstyr kan blandt andet nedbringes ved at borgere, virksomheder og offentlige myndigheder bliver bedre til at købe energirigtigt udstyr og bruge it-udstyr på en energibesparende måde. Handlingsplan for grøn it i Danmark omfatter tiltag rettet mod alle disse tre grupper. Videnskabsministeriet har allerede udgivet en vejledning om grøn it til offentlige myndigheder, og i løbet af foråret 2009 vil Videnskabsministeriet offentliggøre et videnskatalog om grøn it til private virksomheder. Sideløbende hermed skal kampagner rettet mod børn og unge bidrage til, at de yngre generationer udvikler miljøbevidste it-vaner.

Samtidig skal vi fastholde fokus på informationsteknologiens potentiale til at sikre en fremtid med mindre miljøbelastning. It gør det blandt andet muligt at sende breve og læse artikler uden at bruge papir samt at mødes (virtuelt) uden at bruge brændstof til transport. Samtidig indgår it i teknologiske løsninger, der kan sænke energiforbruget i hjemmet, forbedre udnyttelsen af vedvarende energikilder og øge effektiviteten i energisektoren. Regeringen vil fortsætte satsningen på digitalisering af samfundet og på udviklingen af teknologiske løsninger, som kan være med til at skabe forudsætningerne for et bæredygtigt samfund.

Styrket dialog med detailhandlen. Detailhandlen har en stor indflydelse på forbrugets sammensætning og kan via krav til egne leverandører fremme et mere bæredygtigt forbrug. Regeringen vil fortsætte dialogen med detailhandlen, og herunder have fokus på detailhandlens forbrug af emballage.

Lovligt og bæredygtigt produceret træ. Ved lovligt og bæredygtigt træ forstås overordnet, at træet er fældet i overensstemmelse med de love, der gælder i producentlandet, og at skovene er drevet efter principperne for bæredygtig skovdrift, som fastlagt i FN's Skoverklæring. Mere præcise kriterier, indikatorer og forskellige retningslinjer for lovlig og bæredygtig skovdrift har været under udvikling - og er fortsat under udvikling -

mange steder i verden, og der findes ingen entydige, globalt anerkendte standarder for disse termer.

Ca. $\frac{3}{4}$ af Danmarks forbrug af træ og træbaserede produkter udgøres af udenlandsk træ. Ulovlig og ikke-bæredygtig tømmerhugst er udbredt flere steder i verden, bl.a. i troperne og Rusland, hvor det bidrager til at ødelægge skove og levesteder for vilde dyr og planter samt ofte forringer levevilkårene for lokale folk.

Regeringen vil implementere EU's licensordning for import af lovligt produceret træ og arbejde for ny videregående regulering med henblik på yderligere at forhindre handel med ulovligt fældet træ.

Regeringens 9-punktsplan for køb af lovligt og bæredygtigt træ skal opdateres, og der skal udarbejdes ny og opdateret vejledning for offentlige indkøb. Internationalt og i EU vil regeringen arbejde for mere harmoniserede tilgange til definitioner af lovligt og bæredygtigt træ samt krav til dokumentation herfor i forbindelse med indkøb og handel.

Nedsættelse af miljøbelastningen fra affald.

I Danmark producerer vi ca. 14 mio. tons affald om året. Der skal forsat ske en miljømæssig forsvarlig håndtering af affaldet, og vi skal forsat udnytte så meget af affaldet som muligt, så affaldets ressourcer ikke går tabt.

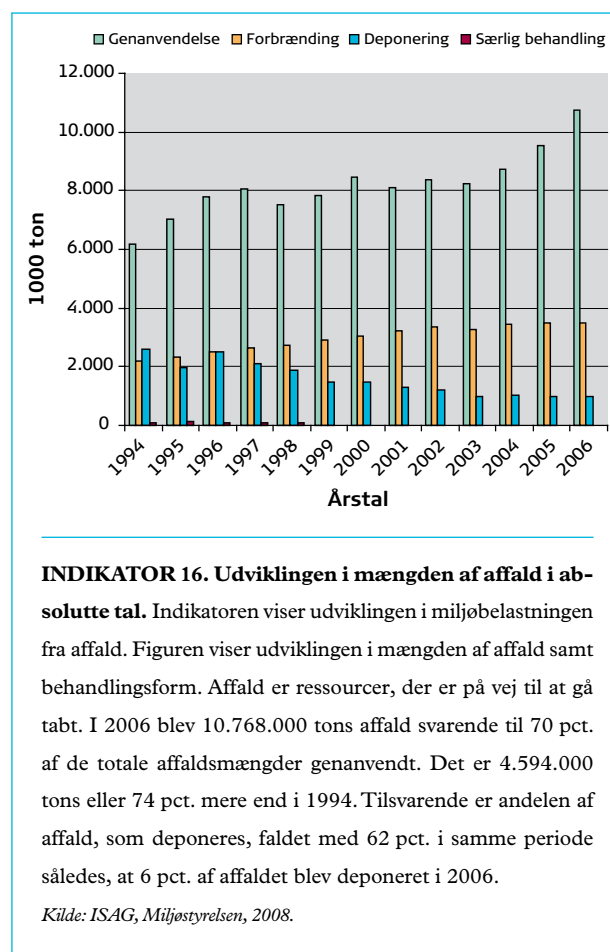
Miljøbelastningen fra affald kan nedbringes gennem forebyggelse hos producenter og forbrugere og ved direkte genbrug. Samtidig skal vi sikre, at valget af behandlingsform fokuserer på at reducere den samlede miljøbelastning og tabet af ressourcer.

Farligt affald som hverken kan genanvendes eller forbrændes udgør et miljø- og ressourceproblem. Her er udfordringen dels at gøre affaldet mindre farligt, ved f.eks. at mindske brugen af skadelige stoffer i produkterne, dels at reducere mængden af farligt affald, der skal deponeres.

Med affaldsstrategien for 2005-08 har regeringen sat dagsordenen for forbedring af ressourceudnyttelsen og

affaldshåndtering. Regeringen vil udarbejde flere nye delstrategier for affaldsområdet. Udkast til 1. del af Affaldsstrategi 2009-12 blev sendt i høring i november 2008.

Udviklingen i ressource- og miljøbelastningen fra vores affald kan belyses af følgende indikator:

Affaldssektoren skal moderniseres og effektiviseres. Regeringen vil fremlægge lovforslag om modernisering af affaldssektoren i Folketingssamlingen 08/09.

Danmark spiller en aktiv rolle i udarbejdelsen af nye internationale regler om ophugning af skibe inden for FN's Internationale Søfartsorganisation (IMO).

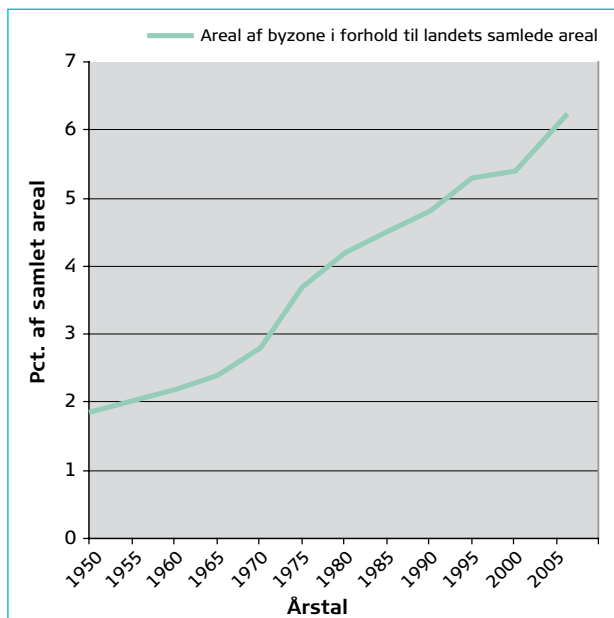
6. Levende, sunde og velfungerende byområder

– bypolitik skal sikre kompakte byer med gode transportmuligheder

Udfordringer

Overalt i verden søger folk til byerne. Urbaniseringen er et væsentligt grundvilkår, som vi må have med, når vi udformer rammerne for fremtidens bæredygtige samfund. Derfor giver det mening at sætte særligt fokus på bæredygtige byer.

I Danmark bor omkring 87 pct. af befolkningen i byerne. Samtidig findes 89 pct. af landets arbejdspladser i byerne. Udover bolig og job byder byerne på en stor vifte af oplevelser, en mangfoldighed af kulturelle aktiviteter, historie mv., som mange moderne mennesker bliver tiltrukket af. Men når mange mennesker er samlet på ét sted, så koncentrerer ressourceforbruget, affaldsproduktionen og ”nedslidningen” af vores omgivende miljø også.

INDIKATOR 17. Udviklingen i areal i byzone. Figuren viser udviklingen af byer siden 1950 som procent af landets samlede areal. Der er i de seneste 50 år sket en tre- til firedobling af byarealet. I perioden 1974 og frem til i dag er et område på størrelse med Bornholm således blevet inddraget til byzone. Byzonearealet omfatter med sine 6 pct. dog stadig en beskedent del af landets samlede areal. *Kilde: By- og Landskabsstyrelsen, 2008*

Med vækst og stor aktivitet følger ofte et stort transportbehov. Folk i byerne bevæger sig til og fra arbejde, indkøb, fritidsaktiviteter osv. Særligt omkring hovedstaden og de store byer gennemføres der dagligt et meget stort antal rejser, når folk pendler til og fra deres jobs. Bilen er for mange det vigtigste transportmiddel, men den voksende biltrafik påvirker kvaliteten i byerne. Trængslen mindsker tilgængeligheden for mange og medfører desuden gener i form af støj og luftforurening. Trængsel kan også skabe barrierer i byen, fordi store arealer bliver afsat til veje og parkeringspladser. Det er dog lykkedes - trods den stigende trafik - at nedbringe luftforureningen fra trafikken betydeligt.

Regeringen har indgået en bred aftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance om en samlet grøn transportpolitik - og vision for Danmark, der indeholder en lang række konkrete initiativer, som vil nedbringe CO₂-udledningen fra transportsektoren. For det første vil den kollektive trafik blive udbygget og forbedret markant. For det andet skal Danmark være et grønt teknologilaboratorium for transport. For det tredje vil regeringen udarbejde et beslutningsgrundlag for en grøn kørselsafgift som led i en omlægning af bilbeskatningen.

Udfordringen er at skabe et bæredygtigt byliv, hvor mennesker, der bor i byerne, ikke har dårligere vilkår end mennesker, der bor udenfor. Derfor er det en udfordring at tænke bypolitik og sundhedspolitik - boligpolitik og socialpolitik tæt sammen.

Det er vigtigt at søge at modarbejde en fysisk opdeling af befolkningen og tendenser til ghettodannelser. Det er herunder vigtigt at give mennesker med handicap de bedst mulige vilkår for bred samfundsdeltagelse ved at skabe et tilgængeligt bymiljø.

Forureningen fra trafikken og fra andre aktiviteter i byen giver et usundt miljø. Undersøgelser viser, at folk i byerne er mere syge og dør tidligere end folk uden for byerne.

Den fælles europæiske indsats med løbende at indføre euronormer, der begrænser vejtransportens luftforurening har dog allerede medført en væsentlig reduktion i luftforureningen fra vejtrafikken.

Danskerne opholder sig inden døre i 80-90 pct. af tiden. Dårligt indeklima kan resultere i forringet

koncentration, hovedpine og andre gener i hverdagen. Derudover kan en bygning med manglende ventilation udvikle fugtskader, som bl.a. kan føre til vækst af skimmelsvamp. Dårligt indeklima kan give øget risiko for infektionssygdomme, kræft, hjerte-kar-sygdomme og allergi.

For at imødegå klimaforandringerne, kan man ved anlæg og renovering tænke i modstandsdygtighed mod ekstreme vejrforhold. Med stigende temperaturer kan man ligeledes tænke i forbedrede kølemuligheder.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Bypolitik. I 2007 vedtog Folketinget på forslag fra regeringen at ændre Planloven. Hermed har kommunerne fået mulighed for at udvikle ældre, nedslidte områder til attraktive og mangfoldige byområder og til at fremme lavenergiboliger.

Strategi mod ghettoisering. I forlængelse af regeringens strategi mod ghettoisering blev der i 2005 igangsat en række integrationsfremmende initiativer i udsatte boligområder. Samtidigt blev der nedsat en programbestyrelse. Bestyrelsen skulle rådgive regeringen om udsatte boligområder samt medvirke til at igangsætte og fastholde en positiv udvikling i de mest udsatte boligområder. I 2005 vedtog Folketinget et lovforslag om den almene boligsektors midler og indsats mod ghettoisering. I forlængelse heraf har regeringen afsat midler til renovering og en social og forebyggende indsats i udsatte boligområder.

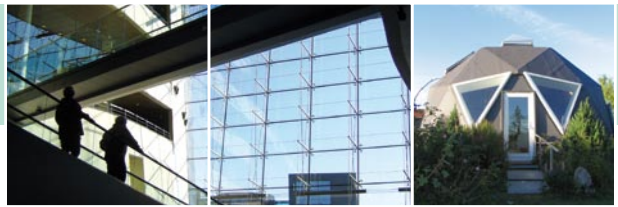
Fingerplan 07. Regeringen offentliggjorde i 2007 et landsplandirektiv for hovedstadsområdet, som konkretiserer fingerbystrukturen. Den skal være med til at sikre sammenhæng mellem byudvikling, trafikinfrastruktur og regionale friluftsområder.

Lukkelov. Folketinget vedtog i 2005 at liberalisere lukkeloven. Med initiativet fik den enkelte butik nu frihed til at indrette sine åbningstider. Samtidigt fik forbrugeren større valgfrihed til at planlægge indkøb. Samtidig blev der åbnet op for at indføre helt nye forretningskoncepter ved eksempelvis at kombinere detailsalg og restaurationsdrift.

Miljøzoner. Regeringens lovforslag om miljøzoner blev vedtaget i december 2006. Loven giver kommunalbestyrelserne i København, Frederiksberg, Århus, Aalborg og Odense mulighed for at etablere miljøzoner. I disse zoner må dieseldrevne lastbiler og busser – der har en tilladt totalvægt over 3,5 tons – kun anvendes, hvis køretøjet overholder de fastsatte grænser for udledning af partikler og krav om et miljøzonenmærke.

Styrket indsats mod trafikstøj. Regeringen præsenterede i februar 2008 en række initiativer med fokus på reduktion af trafikstøj – bl.a. kortlægning af trafikstøj (støjkort) og udarbejdelse af støjhandlingsplaner, som giver myndighederne mulighed for at sætte ind overfor støjen, hvor det giver størst effekt. Regeringen har støttet gennemførelsen af demonstrationsforsøg med støjpartnerskaber, det vil sige projekter, hvor de berørte borgere og myndighederne i fællesskab betaler for at få støjen reduceret.

Grøn transportpolitik. Regeringen har indgået en bred aftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance om en samlet grøn transportpolitik – og vision for Danmark, der indeholder en lang række konkrete initiativer, som vil nedbringe CO₂-udledningen fra transportsektoren. For det første vil den kollektive trafik blive udbygget og forbedret markant. For det andet skal

Danmark være et grønt teknologilaboratorium for transport. For det tredje vil regeringen udarbejde et beslutningsgrundlag for en grøn kørselsafgift som led i en omlægning af bilbeskatningen. Endvidere indeholder aftalen om grøn transportpolitik midler til at forbedre vilkårene for cyklismen.

Metro cityring. Regeringen indgik i 2005 aftale med Københavns og Frederiksberg kommuner om etablering af en metro cityring. Den underjordiske ringbane skal forbinde hovedstadens centrum, bl.a. hovedbanegården, med Østerbro, Nørrebro, Frederiksberg og Vesterbro og vil forbedre den kollektive trafik i København væsentligt.

Mål

Vi skal have velfungerende byer og byområder, der er attraktive at bo, leve, arbejde og investere i.

Der skal være tilgængelige natur- og friluftsområder til gavn for befolkningen.

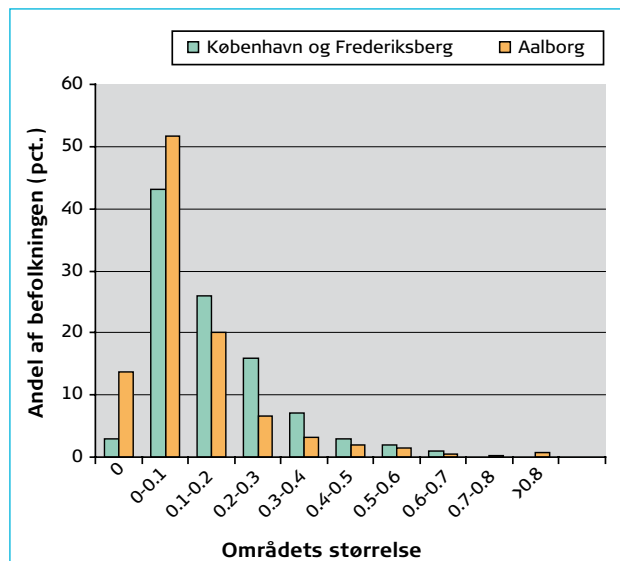
Regeringen ønsker mere kompakte byer og at undgå utilsigtet byspredning i det åbne land. Byernes ressourcestrømme skal forvaltes med mindst muligt spild.

Nye bygninger bygget fra 2020 skal bruge 75 pct. mindre energi end i dag.

Byerne skal udvikle sig, så de er tilpasset et ændret klima, og dermed fremtidssikrede for vores børn og børnebørn.

Regeringen vil sikre, at bolig- og bypolitikken understøtter en social bæredygtig udvikling i samfundet, således at vi modvirker social adskillelse (segregering) og social marginalisering i byerne.

Mennesker skal kunne leve et sundt liv i byerne. Belastningen med støj- og luftforurening skal reduceres. Der skal være bynær natur og muligheder for et aktivt friluftsliv.

INDIKATOR 18. Udviklingen i den andel af befolkningen, der bor inden for en vis afstand af et givet naturareal med en given størrelse. Det fremgår f.eks., at lidt over 40 pct. af befolkningen i København og Frederiksberg bor inden for 500 meter fra et naturområde på mellem 0 og 0,1 kvadratkilometer. Det tilsvarende tal for Aalborg er lidt over 50 pct. Nærheden til naturområder er vigtig for befolkningens benyttelse af naturarealerne.

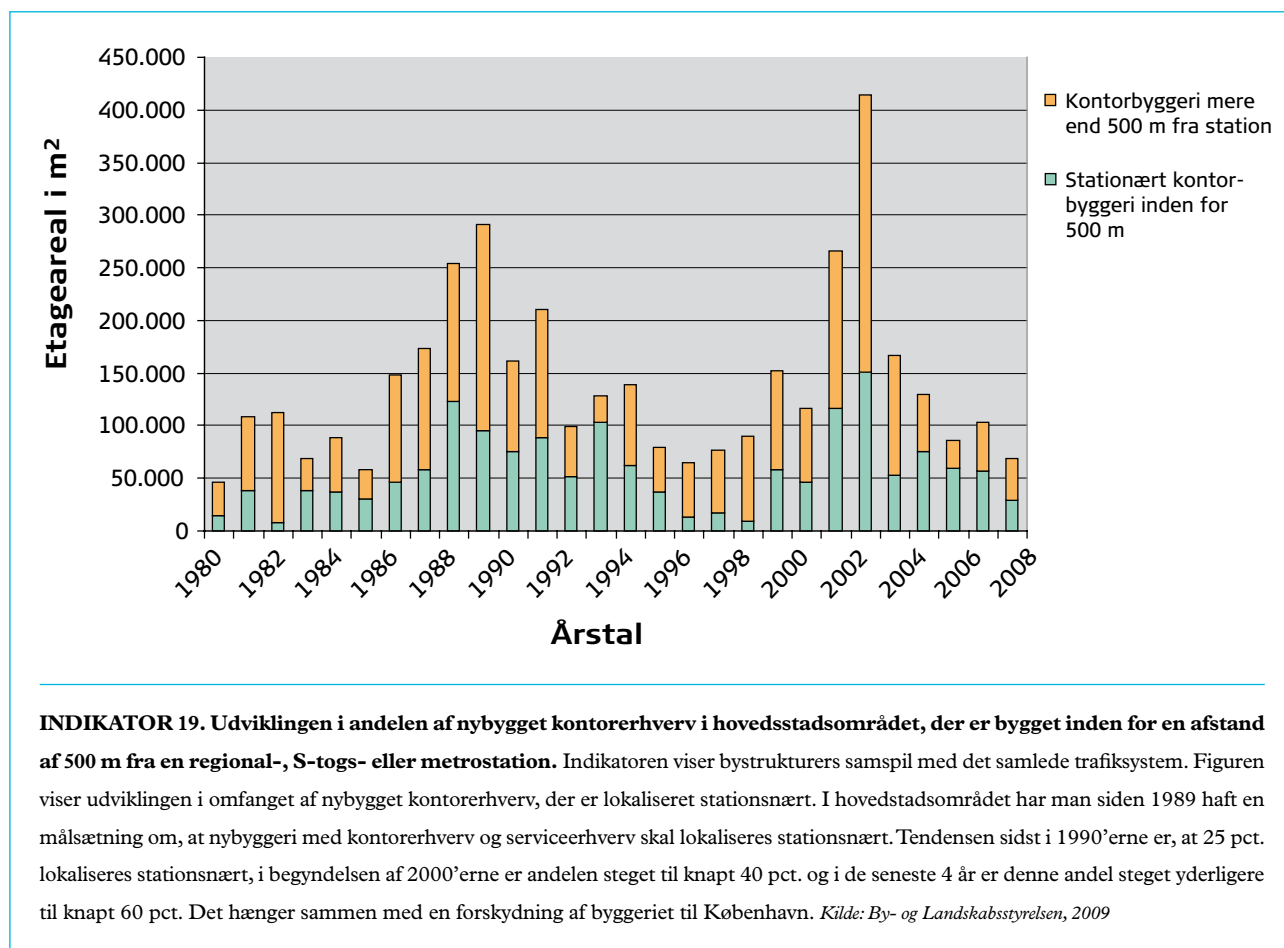
Kilde: Forskningscentret for Skov & Landskab, 2003.

Indsatser

Fremme bæredygtige byer. Bæredygtig byudvikling skal tage højde for fremtidens udfordringer. Det kræver planlægning. Danmark har i dag et godt plangrundlag til at skabe bæredygtige byer og fastholde forskellen mellem land og by. Der er hjemmel til at skabe liv og oplevelser i byernes midte og hindre, at butikkerne bliver koncentreret i storcentre ude i det åbne land med risiko for, at byerne bliver drænet for liv samtidig med, at miljøbelastningen stiger pga. øget transport.

Med "Fingerplan 2007" – det fremadrettede plangrundlag for hovedstaden – viser regeringen, at hovedstaden fortsat skal være stærk og bæredygtig. Udvikling og omdannelse af byerne i hovedstadsom-

rådet skal være af høj kvalitet, de grønne kiler skal bevares. Miljøvenlig og effektiv transport skal fremmes, bl.a. ved at placere større arbejdspladser tæt ved stationerne ("stationsnærhedsprincippet").

Udfordringerne med at få større sammenhæng mellem transport, miljø og fysisk planlægning findes imidlertid også udenfor hovedstaden – særligt i de sjællandske kommuner og i det østjyske bybånd. Derfor har regeringen her indbudt relevante kommuner til en dialog.

Med den grønne transportaftale mellem regeringen, socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance, er der taget en række beslutninger om en bæredygtig udvikling af transportsystemerne. Aftalen omfatter bl.a. en lang række initiativer i hovedstadsområdet, samt en række initiativer i Østjylland.

Fokus har i de senere år særlig ligget på byernes centrale dele og omdannelse af ældre erhvervs- og havneområder. Der er behov for også at rette blikket mod den nyere del af byerne. Ca. 3/4 af vore byer er etableret efter 2. verdenskrig og udgøres overvejende af parcelhusområder, etagehusbebyggelser, detailhandelscentre, store åbne erhvervsområder og trafik anlæg.

Med et nyt bypolitisk initiativ satte miljøministeren i efteråret 2008 fremtidens byer til debat. Debatten sigter mod den fremtidige udvikling af alle danske byer over 2000 indbyggere. Debatten vil munde ud i en bypolitisk redegørelse til Folketinget i 2009.

Fokus rettes på den miljømæssige bæredygtighed bredt forstået. Vigtige pejlemærker er den tætte by, den grønne by, den sunde by og den blå by. Elementerne er det bebyggede miljø, det grønne i byerne, transport, energi samt byens vand, luft og jord. Planlægning har som en tværgående disciplin en vigtig rolle i en bæredygtig byudvikling, og den sammenfattende helhedsplanlægning tillægges derfor særlig vægt. Redegørelsen vil omfatte regeringens politik på området samt forslag til opfølgning i form af en handlingsplan.

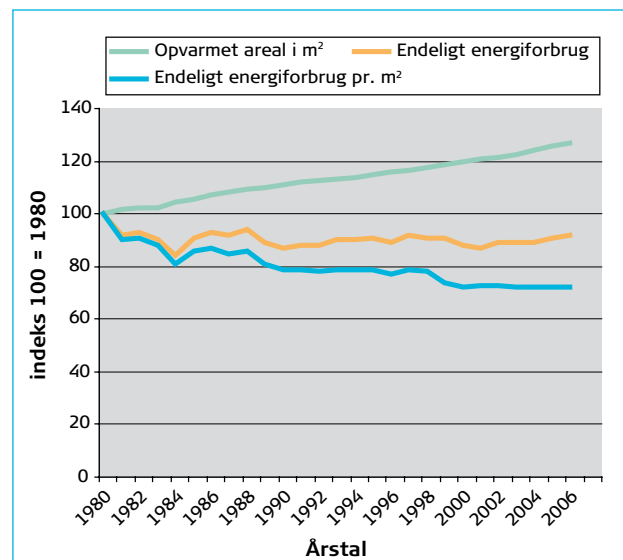
Effektiv transport. Regeringens brede transportaftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance bygger på en vision om at skabe et grønt transportsystem, der både sikrer høj mobilitet og mindsker forurening og andre negative effekter af transporten. Der skal ske en udbygning og forbedring af den kollektive trafik – særlig jernbanen – så den kan løfte det meste af fremtidens trafikvækst og en teknologiudvikling af klimavenlige løsninger til den globale transportindustri. Aftalen indeholder konkrete initiativer, der reducerer trængslen og rejsetiden. Der skal således være en timeplan for togdrift mellem de store byer, intelligente systemer til trafikafvikling samt særlige trafikplaner for hovedstadsområdet og Østjylland. Regeringen vil endvidere på baggrund af aftalen udarbejde et beslutningsgrundlag for en grøn kørselsafgift som led i en omlægning af bilbeskatningen.

Danskerne er et af verdens mest cyklende folkefærd. Cyklen udgør en vigtig del i løsningen af behovet for transport. Ikke mindst i byerne er cyklen med til at reducere trængslen og forbedre fremkommeligheden.

Bedre vilkår for cyklismen. Regeringen anvender årligt ca. 50 mio. kr. til ny og mere sikker cykelinfrastruktur og til løbende drift og vedligeholdelse af cykelstier på statsvejnettet. Hertil kommer de ca. 35 mio. kr. til yderligere cykelinfrastrukturprojekter, som regeringen sammen med bl.a. Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre har udmøntet i forbindelse med trafikaftalerne for 2007 og 2008.

I aftale om en grøn transportpolitik er der afsat 1 mia. kr. i 2009-2014 til mere cykeltrafik, herunder til forbedring af forholdene for cyklister, så cyklen bliver en mere attraktiv transportform.

Reduceret energiforbrug i bygninger. Med udgangspunkt i Planloven er det i dag muligt for kommunerne at udlægge områder til lavenergibebyggelse. I foråret 2009 fremlægger regeringen en strategi for reduktion af energiforbruget i bygninger. Der skal gennemføres en stramning af kravene i bygningsreglementet til nye bygningers energiforbrug med mindst 25 pct. i 2010, mindst 25 pct. i 2015 og mindst 25 pct. i 2020. I alt skal reduktionen være mindst 75 pct. i 2020. For eksisterende bygninger skal strategien indeholde anbefalinger, herunder bl.a. omfatte krav i bygningsreglementet, mærkningsordninger for vinduer, finansieringsformer og anvendelse af ESCOs, samt en vurdering af barrierer, herunder for nybyggeri og eksisterende boliger i den almene boligsektor.

INDIKATOR 20. Udviklingen i energiforbrug til rumopvarmning i boliger. Figuren viser indeks for energiforbrug til rumopvarmning siden 1980. Energiforbruget til rumopvarmning er faldet fra 178,4 PJ i 1980 til 164,1 PJ i 2006 svarende til et fald på 8 pct. Faldet er indtruffet, selv om det opvarmede areal i samme periode er vokset 27 pct. Samlet set er rumopvarmningen således blevet mere effektiv.

Kilde: Energistyrelsen og Danmarks Statistik, 2008.

Fremme af vedvarende energi og effektiv varmemforsyning. Med energiaftalen fra 2008 vil regeringen fremme udviklingen af vedvarende energikilder. Flere anlæg betyder, at kommunernes planlægning omkring lokalisering spiller en central rolle for den faktiske udvikling. Tilsvarende vil kommunernes rolle som varmemforsyningsmyndighed være afgørende for at fremme anvendelsen af bæredygtig varmemforsyning. Relevante kommuner bliver indbudt til dialog om brug af varmepumper i fjernvarmesystemer samt konvertering fra naturgas til fjernvarme.

Klimatilpasningsstrategi. Regeringen har i 2008 lanceret en strategi for tilpasning til klimaændringer i Danmark. Gennem en forbedret planlægning ønsker regeringen at fremtidssikre byerne til et ændret og mere ekstremt klima. Byer placeret ved kyster og i lavtliggende områder er særligt udsatte, men tilpasning til fremtidens klima er relevante i de fleste byer. Ofte kan tilpasningen kombineres med andre byudviklende formål. Nye former for lokal afledning og nedsivning af regnvand fra voldsommere regn kan oplagt kombineres med etablering af grønne områder med kanaler, vådbede o. lign. Desuden bør bygnings stormresistens undersøges flere steder.

Ressourceeffektivt byggeri. Fremtidens byggeri skal være ressourceeffektivt. Der er behov for at udvikle redskaber, som sikrer, at de ansvarlige bygherrer vælger de mest bæredygtige løsninger. Eksempelvis kan Offentlig-privat samarbejde være et effektivt middel til at sikre tidssvarende, effektive og innovative løsninger af de offentliges opgaver, primært inden for energi og totaløkonomi. Regeringen vil i 2009 fremlægge en strategi, som skal understøtte brugen af partnerskaber og nye samarbejdsformer mellem den offentlige og private sektor.

Kortsigtede økonomiske gevinster og bæredygtige løsninger går ikke altid hånd i hånd. Totaløkonomiske vurderinger øger incitamentet til at tænke i ressourceøkonomiske baner i hele bygningens levetid. Der vil blive gennemført forsøg med nye incitamentsstrukturer med henblik på at sikre totaløkonomiske besparel-

ser. I ”Bedste Praksis Manual” om totaløkonomi finder man metoder til at bestemme anlægs- og driftsudgifter i nyopførte, offentlige bygninger. Manualen bliver tilgængelig på Erhvervs- og Byggestyrelsens hjemmeside i løbet af foråret 2009.

Sundhed i byerne. Regeringen vil i samarbejde med kommunerne arbejde for, at byplanlægningen understøtter en aktiv livsstil, f.eks. ved bedre cykelstier, motionsfremmende arealer og grønne områder i byerne.

En stor del af den eksisterende boligmasse uanset ejerform har problemer med indeklimaet, f.eks. fugt og skimmelsvamp, som kan skade boligen og forringe indeklimaet og som kan give anledning til mere omfattende helbredsproblemer. Regeringen har igangsat en informationsindsats over for kommuner, lejere og udlejere om mulighederne for at gribe ind over for fugt og skimmelsvamp i boliger og opholdsrum. Derudover vil der blive udarbejdet standarder for udvalgte indeklimafaktorer, som fokuserer på indeklimaet i nye og eksisterende boliger.

I regeringens strategi ”Ren luft til alle” fra 2008 er et af de udpegede fokusområder renere luft i byerne. Regeringen har bl.a. givet en række større kommuner mulighed for at indføre miljøzoner med krav om montering af partikelfiltre på visse tunge køretøjer. Københavns og Frederiksberg Kommune har indviet landets første miljøzoner. Miljøzonerne vil give borgerne renere luft.

Med den grønne transportaftale mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance er der afsat en samlet pulje på 400 mio. kr. frem til 2014 til en målrettet indsats for at reducere støjproblemerne fra trafik. Parterne ønsker med puljen at nedbringe generne af trafikstøj langs de overordnede veje og jernbaner gennem bl.a. opsætning af støjskærme, etablering af støjvolde og støjisolering af boliger langs statsveje og gennem skinneslibning for at nedbringe støj fra togene.

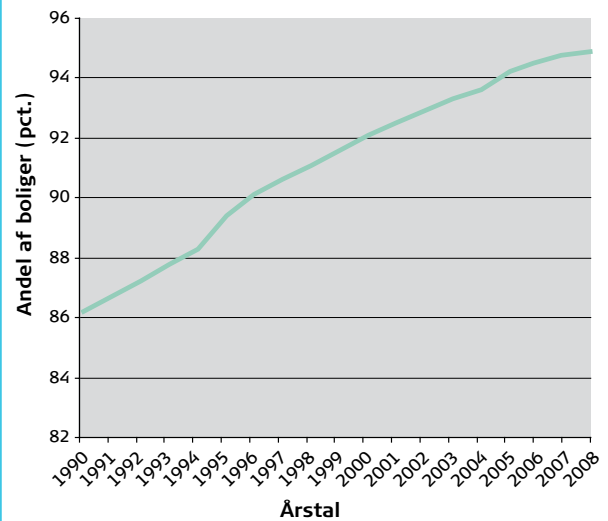

Social indsats. Regeringen vil arbejde på, at fremme, at der også i byerne er boliger for personer med almindelige indkomster. Regeringen har godkendt et forsøg med billigere byggeri, hvor KAB (Københavns Almene Boligselskab) vil bygge op til 2.000 boliger på landsbasis til en husleje på 30 pct. under almindelig nybyggerileje. Forsøget afsluttes senest i 2015.

Regeringen ønsker at undgå ghettoisering. De menneskelige ressourcer udnyttes bedst, hvis det enkelte menneske har de bedste muligheder for at realisere sine potentialer. Samfundets sociale problemer bliver kun forstærkede, hvis de fortættes. Der er derfor afsat 1,6 mia. kr. til en styrket indsats mod ghettoisering i form af bl.a. huslejenedsættelser og en social og forebyggende indsats i problemramte almene boligafdelinger. Landsbyggefonden har samtidig fået mulighed for at støtte de samlede renoveringsinvesteringer med 22 mia. kr. Der er desuden i perioden 2008-2011 afsat 40 mio. kr. til etablering af et boligsocialt udviklingscenter, som skal forbedre igangsatte og fremtidige boligsociale indsatser.

Der er årligt afsat 50 mio. kr. til områdefornyelse i nedslidte byområder i større og mindre byer og nyere boligområder med store sociale problemer. Den offentlige støtte til områdefornyelse kan medvirke til at trække en økonomisk udvikling af et problemramt byområde i gang. Der er i perioden 2004-2008 igangsat 60 områdefornyelsesprojekter.

Udviklingen i boligstandarten kan belyses af følgende indikator:

Indikator 21. Udviklingen i andelen af beboede boliger, der har fjernvarme/centralvarme, eget bad og toilet. Indikatoren belyser bygningers kvalitet og brugsværdi. Andelen af boliger uden installationsmangler (dvs. boliger med fjernvarme/centralvarme og eget bad og toilet) udgør pr 1. januar 2008 94,9 pct. af den beboede boligbestand på ca. 2,5 mio. boliger. I løbet af de sidste 10 år er der sket en betydelig forbedring af boligbestandens tekniske standard som følge af nybyggeri, modernisering, byfornyelse og nedrivning af de ringeste boliger.

Kilde: Danmarks Statistik, 2009.

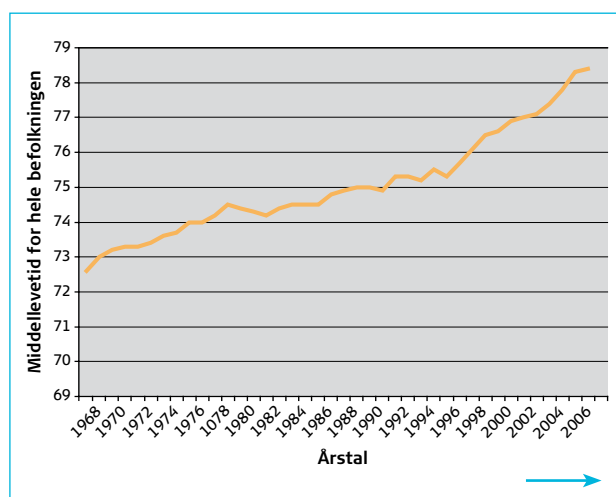
Udsatte unge skal gennemføre en uddannelse med henblik på beskæftigelse, og der skal sikres et godt bomiljø for samtlige unge i ungdomsboliginstitutioner. Der er derfor afsat 78 mio. kr. til bl.a. opførelse af kollegier til unge, enlige mødre samt aflønning af sociale viceværter på kollegier, hvor der bor udsatte unge.

7. Bedre sundhed for alle

- *sundere liv er bedre liv*

Udfordringer

Befolkningens sundhed er et væsentligt element i bæredygtig udvikling. Det er vigtigt at styrke folkesundheden gennem øget sundhedsfremme og forebyggelse. Det er grundlæggende et individuelt ansvar at sikre en sund livsstil, men det er vigtigt, at samfundet stiller rammer til rådighed, der gør det nemt at have en sund og aktiv livsstil.

Indikator 22. Udvikling i middellevetid for hele befolkningen. Middellevetiden i Danmark udvikler sig fortsat positivt. Både for mænd og kvinder falder dødeligheden for mange aldersgrupper. De største fald ses i aldersgrupperne 60-80 år. Kilde: Sundhedsministeriet og Danmarks Statistik, 2008.

Vi er udsat for mange faktorer i vores omgivende miljø, der påvirker vores sundhed. Forureningen kommer mange steder fra, herunder fra forbrugsvarer, trafikken, virksomheder og naturligt forekommende mikroorganismer. Det er en langsigtet udfordring, at sikre at vi inden for en generation (2020) kan opnå, at kemikalier produceres og anvendes på en måde, der ikke har en væsentlig negativ virkning på sundheden. På nogle områder stammer en væsentlig del af forureningen fra andre lande, som kan være både nære og fjerne lande. Derfor er en international indsats meget vigtig.

Det er en stor udfordring at gøre noget ved de risikofaktorer, som påvirker vores sundhed og livskvalitet.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Forebyggelseskommission. I 2008 nedsatte regeringen en forebyggelseskommission, som skal analysere og fremsætte forslag til en styrket forebyggende indsats. Kommissionen afleverer i begyndelsen af 2009. Regeringen vil i 2009 sammen med kommuner og regioner udarbejde og lancere en national handlingsplan for forebyggelse med klare mål for indsatsen.

Pesticider. I 2003 vedtog regeringen pesticidplanen 2004-2009 og styrkede dermed indsatsen for at nedbringe anvendelsen af pesticider gennem bl.a. rådgivning, en restriktiv godkendelsesordning og målsætning om reduceret forbrug samt etablering af randzoner.

Styr på kemikalier. Regeringens handlingsplan 2006-2009 "Styr på kemikalierne" har bl.a. til formål at øge beskyttelsen af mennesker og miljø gennem mere kontrol med kemikalier, større fokus på produkter til forbrugere og bedre kommunikation mellem virksomheder og myndigheder.

Forhøjelse af vægt- og ejerafgift på dieslbiler uden partikelfilter - Forårspakke 2.0. Vægt- og ejerafgift på dieslbiler uden partikelfilter øges, så tilskyndelsen til at beholde og anskaffe dieslbiler uden partikelfilter reduceres. Tillægget til vægt og ejerafgifterne på person- og varebiler uden partikelfilter er på 1.000 kr. årligt. Initiativet træder i kraft 1. januar 2010.

Forhøjelse af afgifter på cigaretter, røgtobak, sukker, chokolade, mv. - Forårspakke 2.0. Et forholdsvis højt forbrug af tobak, mættet fedt samt sukkerholdige varer bidrager til udbredelsen af store folkesygdomme. Rygning medfører blandt andet udvikling af en række kræftsygdomme, hjertekarsygdomme og kronisk lungebetændelse. Et for stort sukkerindtag kan føre til diabetes og overvægt, mens indtag af for meget mættet fedt blandt andet øger risikoen for hjertekarsygdomme og kræft. På denne baggrund har regeringen og Dansk Folkeparti indgået aftale om at øge afgifterne på cigaretter, røgtobak, sukker, chokolade, mv..

Ny viden om kemikalier. Regeringen har etableret en række centre med henblik på at undersøge sammenhængen mellem kemikalier og sundhed. I 2001 oprettede regeringen et videntcenter for allergi over for kemiske stoffer i forbrugerprodukter. I 2006 blev et videntcenteret for duft og kemikalieoverfølsomhed oprettet med henblik på at undersøge sammenhængen mellem udsættelse for dufte og kemikalier i luften og effekter på menneskers sundhed. I 2008 blev der oprette et center for hormonforstyrrende stoffer.

International kemikalieindsats. Regeringen har arbejdet aktivt for at få vedtaget den europæiske kemikalielovgivning REACH. Det lykkedes i 2006. Reformen vil indebære, at ca. 30.000 kemikalier nu vil blive registreret, og at der vil komme styr på de farligste. Med den nye lovgivning får erhvervslivet ansvaret for at undersøge kemiske stoffers effekt på sundhed og miljø, før de bliver markedsført. Regeringen har arbejdet aktivt for at få vedtaget en ny global kemikaliestrategi SAICM, der opstiller mål, midler og aktiviteter til at sikre en bæredygtig håndtering af kemikalier. I 2006 fremlagde regeringen en national implementeringsplan for den globale Stockholmkonvention, der regulerer persistente organiske stoffer (POP-stoffer).

Jordforurening. Regeringen har opprioriteret indsatsen for at håndtere jordforureninger. Det gælder både i forhold til at kortlægge forurenede grunde og den efterfølgende indsats for at oprense, afskærme og informere.

Ren luft til alle – indsats overfor luftforurening. Regeringen udsendte i 2009 en strategi for renere luft. Med strategien opsætter regeringen en række konkrete målsætninger og udpeger de fokusområder, hvor der er behov for en særlig indsats. Det drejer sig blandt andet om renere luft i byerne, renere brændefyring, renere skibsfart, mere miljøeffektiv teknologi og mere viden bl.a. om hvor partikelforureningen kommer fra. Det forventes, at en kommende indsats vil blive yderligere konkretiseret og fokuseret i 2009.

Luftforurening og transport. I 2005 blev der indført krav om svovlfri benzin og diesel og indført en afgifts-differentiering, som favoriserer anvendelsen af biobrændstof. I 2006 indførtes et nedslag i registreringsafgiften for dieslbiler med partikelfilter, og i 2007 blev bilbeskatningen omlagt, således at der er større incitament til at købe brændstoføkonomiske og sikre biler og varebiler. Herudover blev regeringens lovforslag om miljøzoner vedtaget i december 2006. Loven giver kommunalbestyrelserne i København, Frederiksberg, Århus, Aalborg og Odense mulighed for at etablere miljøzoner.

Luftforurening og brændefyring. Regeringen har indført nye skærpede krav til brændefyring. I 2007 trådte en bekendtgørelse om brændeovne i kraft, som begrænser forureningen og giver kommunerne nye handlemuligheder, når der optræder væsentlige forureninger i boligområder. Regeringen har endvidere iværksat et demonstrationsforsøg, hvor filtre og andre mulige løsninger til at reducere partikelforureningen fra brændefyring skal afprøves i praksis under danske forhold.

Fødevarerpolitisk redegørelse. I 2007 fremlagde regeringen en fødevarerpolitisk redegørelse, som har det formål at fremme danskernes sundhed via ernæringsrigtig kost og at sikre forbrugerne kvalitet og sikkerhed på fødevarerområdet.

Forlig om fødevarerkontrollen. I 2007 indgik regeringen et forlig med alle Folketingets daværende partier om fødevarerkontrollen med henblik på, at færre mennesker bliver syge af den mad, de spiser, og at flere virksomheder overholder reglerne. Forliget indebærer bl.a. et nyt tilsynskoncept baseret på øget risiko- og behovsvurdering af de enkelte virksomheder.

Forlig om veterinærområdet. Regeringen indgik i 2008 forlig med Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre på det veterinære område for at sikre et løft til dyrevelfærdområdet og en styrkelse af det veterinære beredskab.

Mål

Det er regeringens mål, at middellevetiden skal forlænges med 3 år over den næste 10 års periode.

Vi skal forbyde, begrænse eller erstatte alle stoffer, som medfører risiko for skader på miljø og sundhed. Vi skal øge vores viden om kemiske stoffer, især hormonforstyrrende stoffer, allergifremkaldende stoffer og nanomaterialer med henblik på bedre at kunne forebygge. På lang sigt skal skader på miljø og sundhed fra kombinationseffekter af kemiske stoffer undgås.

I 2020 skal ingen produkter eller varer på markedet indeholde kemikalier med særligt problematiske sundheds- eller miljøeffekter.

Danmark skal minimere restkoncentrationer af pesticider i fødevarerne og markant reducere skader på mennesker, natur og miljø.

Udledningerne af skadelige stoffer til luften skal bringes ned til niveauer, der ikke giver anledning til uacceptable miljø- og sundhedseffekter.

På støjområdet er målsætningen en moderne støjsvag trafik, som tager hensyn til omgivelserne.

Vi skal sikre et godt indeklima og reducere risiko for gener, sygdomme og symptomer mest muligt.

Naturen er Danmarks største motionsrum. Naturområder skal være mere tilgængelige for befolkningen, og der skal være mere bynær natur.

Der skal være tilstrækkeligt og godt grundvand til at forsyne Danmark nu og i fremtiden. Der må ikke på sigt være jordforureninger eller forureninger fra affaldshåndtering, der truer grundvandsforsyningen eller sundheden.

Alt badevand skal med udgangen af 2015 mindst være klassificeret som "tilfredsstillende", og antallet af badeforbud og steder med forringet badevandskvalitet skal være reduceret.

Indsatser

Regeringen fortsætter den styrkede forskning i miljøfaktorerens betydning for sundheden og indgår i arbejdet med EU's strategi for miljø og sundhed, SCALE samt i WHO's arbejde i Europaregionen med bl.a. børns miljø og sundhed samt klimatilpasning og sundhed.

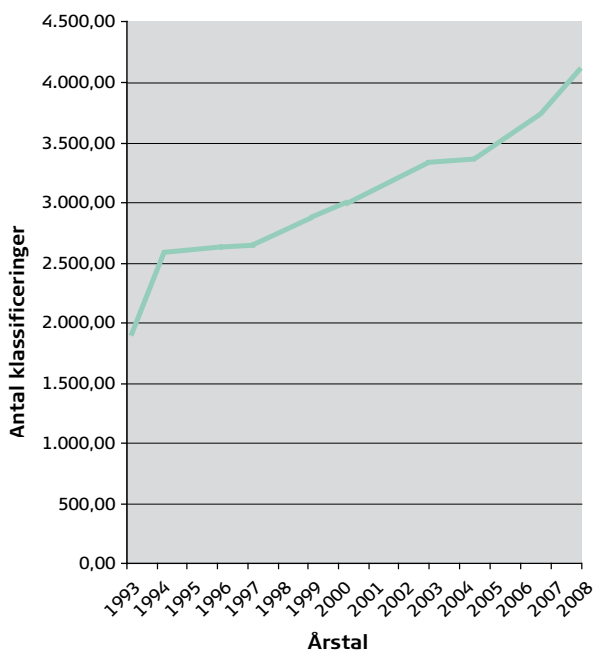
Regeringen vil sikre, at Danida fortsætter og udbygger arbejdet med miljø, sundhed og fattigdom, både i miljøprogrammer og i sektorstøtteprogrammer.

Forebyggelse. Regeringen har nedsat en forebyggelseskommission, der primo 2009 skal komme med forslag til en styrket forebyggende indsats. Fokus skal være på tiltag, der har en dokumenteret virkning i forebyggelse. Regeringen vil i 2009 lancere en national handlingsplan for forebyggelse med klare mål for indsatsen.

Kemikalier og bekæmpelsesmidler. Regeringen vil anvende forsigtighedsprincippet og substitutionsprincippet målrettet.

EU's nye kemikalielovgivning REACH er et vigtigt værktøj til at undgå, at der bliver markedsført produkter, som er skadelige. Regeringen vil derfor aktivt indgå i EU's arbejde med at få ny viden om eksisterende og nye kemiske stoffer og med at regulere anvendelsen af kemiske stoffer, som kan udgøre en risiko. Der vil især være fokus på at få ny viden om hormonforstyrrende stoffer, allergifremkaldende stoffer, duft- og kemikalieoverfølsomhed samt om kombinationseffekter af kemiske stoffer samt nanomaterialer. Endvidere er der behov for at få mere at vide om de mest miljøfarlige stoffer.

Regeringen fortsætter indsatsen mod persistente organiske giftstoffer (POP-stoffer), tungmetaller og andre kemiske stoffer, som udgør en risiko for miljø og sundhed.

INDIKATOR 23. Udvikling i antal klassificerede kemikalier. Indikatoren viser udviklingen i fælles EU-klassificeringer af stoffer og stofgrupper. Klassificering er en integreret del af det samlede arbejde med at vurdere og regulere kemiske stoffer. Fælles EU-klassificering skaber baggrund for fælles risikohåndtering herunder forbud mod salg af stoffer og produkter til private, der er kræftfremkaldende, kan ændre arveanlæggene eller kan skade fostre. Figuren omfatter ikke stoffer, som er selvklassificeret af producenter. Fra 2009 vil den benyttede indikator være antal registrerede stoffer under EU's kemikalielovgivning REACH. Et nøjagtigt tal for registrerede stoffer under REACH vil foreligge i begyndelsen af 2009. Det forventes at antallet på det tidspunkt vil være på ca. 5000. Kilde: *European List of Notified Chemical Substances (ELINCS), The European Chemicals Bureau (ECB) og Miljøstyrelsen, 2008.*

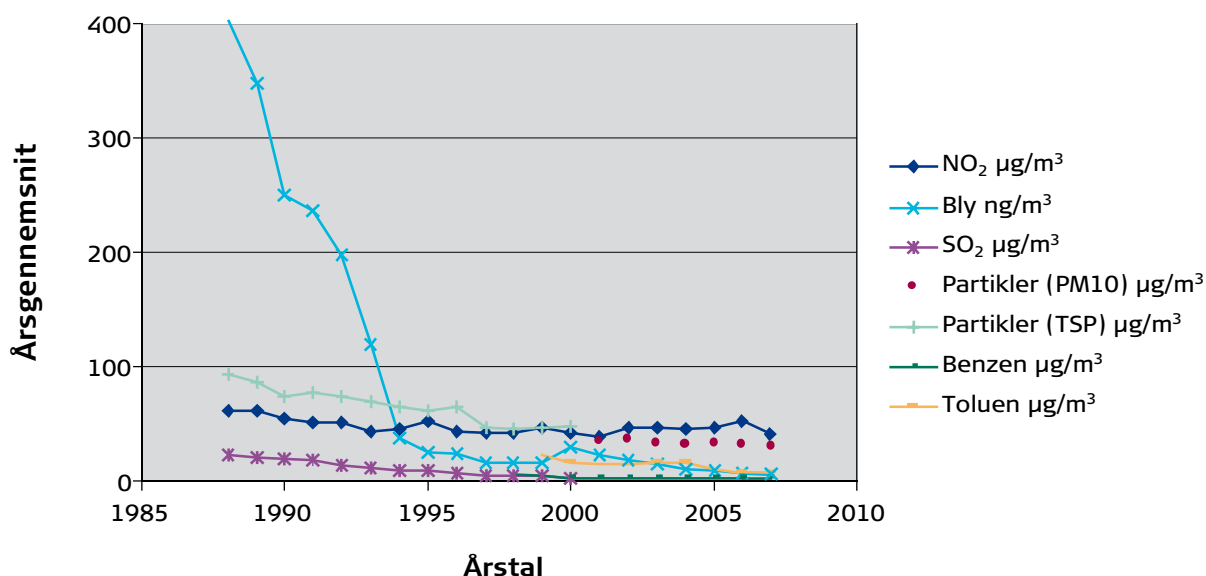
Reduktion af pesticiders skadevirkninger for mennesker, dyr og natur indgår i regeringens arbejde med Grøn Vækst, som forventes fremlagt i foråret 2009. For biocider vil godkendelsesordningen blive udvidet for alle 23 produkttyper, som er omfattet af EU-reglerne. Det vil give en øget beskyttelse af forbrugere og arbejdstagere.

Regeringen vil arbejde internationalt for, at de globale kemikalieaftaler bliver mere effektive, og at aftalerne kommer til at omfatte alle relevante kemikalier. Fokus vil især være på POP-stoffer og ozonlagnedbrydende stoffer. Der arbejdes for en ny aftale om global regulering af kviksølv og et større internationalt fokus på problemerne omkring tungmetaller i produkter.

Regeringens yderligere initiativer på kemikalieområdet efter 2009 vil blive planlagt på en helhedsorienteret måde, så eksisterende og nye tiltag supplerer hinanden og sikrer den mest effektive indsats.

Luftforurening. Danmark er nået langt med at nedbringe luftforureningen. Regeringen har i juni 2008 fremlagt en strategi for indsatsen over for luftforureningen. Strategien udpeger tre fokusområder: 1) renere luft i byerne, 2) renere brændefyring og 3) renere skibsfart.

Forureningen med partikler og NO₂, specielt små partikler inkl. ultrafine partikler fra trafikken, brændeovne og brændekedler skal nedbringes. Regeringen fortsætter indsatsen for at nedbringe Danmarks samlede emissioner af andre væsentlige stoffer, herunder NO_x, VOC, NH₃, PAH, SO₂, tungmetaller og dioxin.

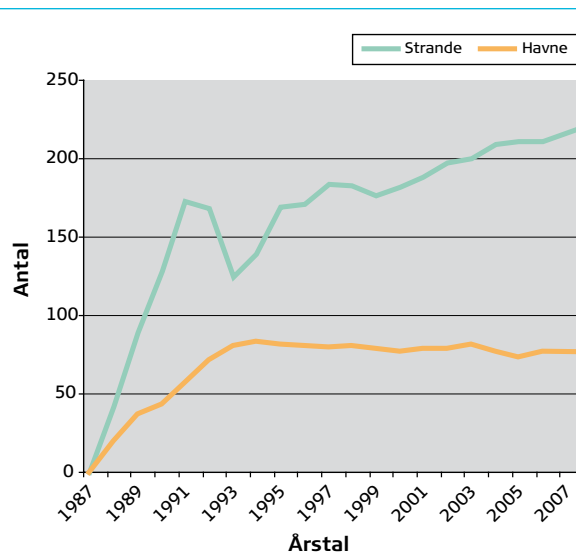

INDIKATOR 24. Udviklingen i luftkvalitet på Jagtvej i København som årgennemsnit for udvalgte stoffer: Svovldioxid (SO₂), Kvælstofdioxid (NO₂), Bly (Pb), Partikler (TSP indtil 2000 og PM10 fra 2000 og frem), Benzen og Toulæn. På befærdede gader, f.eks. Jagtvej i København, har der over de seneste ca. 20 år været en forbedring i luftkvaliteten, men på visse vejstrækninger er der fortsat for høje forureningsniveauer. *Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, 2008*

Indsatsen for renere skibsfart sker internationalt gennem FN's søfartsorganisation, IMO, hvor der i 2008 var enighed om at indføre nye regler for udslip af NO_x, SO₂ og partikler fra skibe. Derudover har EU fastsat krav til SO₂-udslip fra skibe. Reglerne vil blive gennemført i dansk lov. Miljøstyrelsen og Danmarks Rederiforening har indgået et partnerskab for at fremme renere skibstrafik.

Naturen kan bidrage til positive sundhedseffekter. Regeringen vil udbrede kendskabet til, hvordan brug af naturen kan være med til at fremme folkesundheden. Der vil blive arbejdet med at formidle viden om forholdet mellem brug af naturen og sundhed og formidling om bynære friluftsmuligheder. Der vil også blive udarbejdet undervisningsmateriale om naturen bl.a. i form af en naturkanon.

Befolkningens muligheder for et sundt friluftsliv i form af strandliv kan bl.a. belyses af følgende indikator:

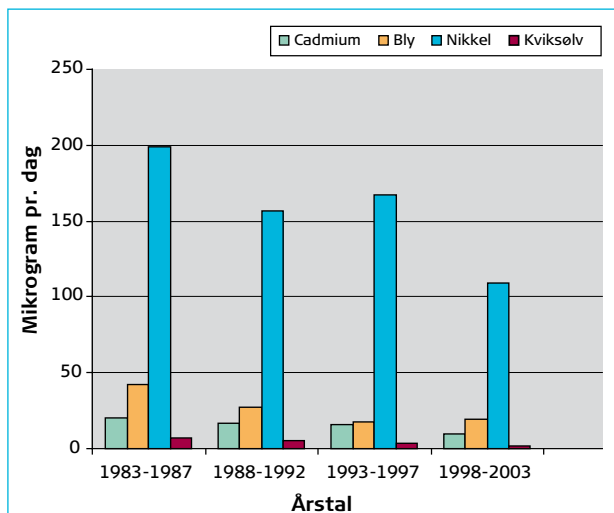

INDIKATOR 25. Udviklingen i antal af strande og havne med Blå Flag. Blå Flag ordningen blev igangsat i Danmark i 1987. Indikatoren belyser målet om rent miljø gennem information og om rene og sikre badeforhold. Antallet af "Blå Flag strande og havne" angiver, hvor mange strande og havne, der har fået tildelt det Blå Flag. Det Blå Flag signalerer, at den pågældende strand/havn har gjort en ekstra indsats for at beskytte miljøet. Desuden betyder det Blå Flag, at en strand eller havn er ren og ryddelig, har sikkerhedsudstyr, rene toiletforhold, af-faldsfaciliteter osv. *Kilde: Friluftsrådet, 2009.*

Fødevarer. Sammensætningen af kosten og fødevarernes kvalitet har stor betydning for sundheden. Regeringen vil styrke samarbejde mellem myndigheder, erhverv og forbrugere. Der skal være klare og entydige regler på fødevarerområdet, og kontrollen og egenkontrollen skal være effektiv.

Regeringen vil styrke indsatsen mod forureningen af fisk i danske farvande med tungmetaller og POP'er, især kviksølv og dioxin. Indsatsen vil ske nationalt såvel som internationalt. Desuden vil indsatsen for at nedbringe indholdet af skadelige mikroorganismer og kemikalier, herunder pesticid- og biocidrester, i fødevarer fortsætte.

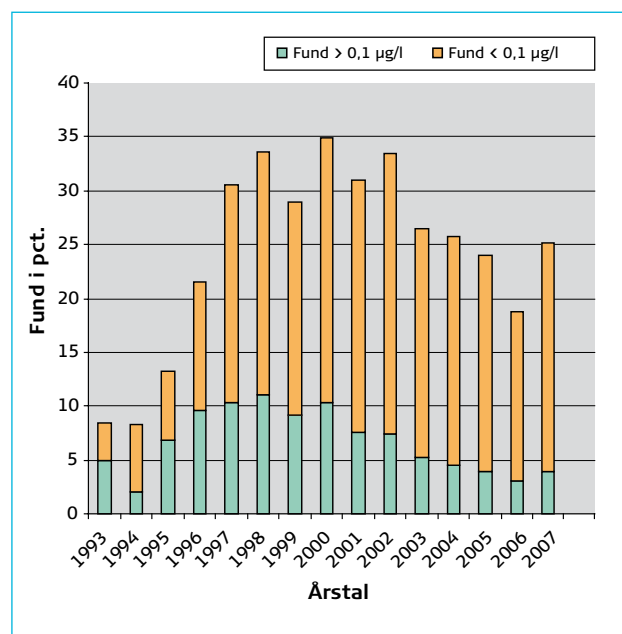
INDIKATOR 26. Udviklingen i indtaget af 4 tungmetaller med den danske kost.

Indikatoren belyser udviklingen i indholdet af tungmetaller i fødevarer. Indholdet af de sundhedsfarlige tungmetaller cadmium, bly, nikkel og kviksølv, samt indtaget heraf har været fulgt siden 1984 i Overvågningssystem for fødevarer. Overvågningen har omfattet alle kategorier af levnedsmidler, og ved kombination med resultater fra Kostundersøgelsen er beregningen af indtag foretaget. Figuren viser indtaget i fire overvågningsperioder, hvor den seneste er fra 1998-2003. For bly og kviksølv er der en aftagende tendens over 20 år, hvilket modsvarer miljøindsatsen mod emissioner af de to stoffer i samme periode. For cadmium og nikkel er tendensen, at der er sket et svagt fald i indtaget på trods af, at miljøindsatsen mod cadmium har været intensiv i samme periode. Årsagen hertil kan være, at såvel cadmium som nikkel naturligt findes i betydelige mængder i jord, hvorfra de optages i planter. Herfra optages stofferne af dyr og mennesker.

Kilde: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2008.

Regeringen vil arbejde for, at økologiske landbrug har gode rammebetingelser, og at en hensigtsmæssig udvikling på markedsmæssige vilkår understøttes.

Vand er en livsvigtig ressource. Danmark får næsten alt sit drikkevand fra grundvandet og beskyttelse af grundvandsressourcerne har derfor høj prioritet. Regeringen vil som en integreret del af udspillet om Grøn Vækst gennemføre en samlet vand- og Natura2000-planlægning.

INDIKATOR 27. Udviklingen i antal fund af pesticider i grundvand, der anvendes til fremstilling af drikkevand.

Indikatoren viser udviklingen i fund af pesticider, og nedbrydningsprodukter fra disse, i vandværkernes borer.

Grænseværdien for drikkevand og grundvand for pesticider og deres nedbrydningsprodukter er 0,1 µg/l (mikrogram pr. liter). Grænseværdien blev oprindeligt fastsat i EU's drikkevandsdirektiv svarende til den daværende detektionsgrænse for analysemetoden. Grænseværdien er siden fastholdt af EU og i Danmark ud fra et princip om, at der ikke må være pesticider i drikkevand. Grænseværdien er altså ikke fastsat ud fra en sundhedsmæssig vurdering af enkeltstoffer, men efter et forsigtighedsprincip. Årsagen til den stigende andel af pesticidpåvirkede borer op gennem 1990'erne er ikke, at grundvandet er blevet mere forurenet, men at mange vandværker har analyseret for et stigende antal pesticider og nedbrydningsprodukter.

I perioden fra 2002 til 2006 så man et fald i antallet af pesticidforurenede indvindingsboringer, hvor der i 2006 blev fundet pesticider i 18 pct. af de undersøgte boringer, mens grænseværdien var overskredet i 3,2 pct., hvilket var det laveste niveau for samlet antal fund siden 1995 og for antal overskridelser af grænseværdien siden 1994.

Efterfølgende er der sket en mindre stigning i fundprocenten til godt 25 pct. aktive vandværksboringer med fund, heraf 4,1 pct. boringer med fund over grænseværdien, i 2007. Stigningen skal ses i lyset af det lave udgangspunkt. Det drikkevand, der sendes ud til forbrugerne, forventes at overholde grænseværdien for pesticider, fordi vand fra flere forskellige boringer blandes sammen. Det skal bemærkes, at antallet af analyser er faldet med ca. 1/3 fra 2006, hvilket giver et mindre datagrundlag for vurderingen.

Hovedparten af fundene skyldes "gamle" stoffer, som i dag er trukket ud af markedet gennem forbud eller udfasning, eller hvor der er lagt væsentlige restriktioner på anvendelsen for at beskytte grundvand og drikkevand. *Kilde: GEUS, Grundvandsovervågning 2008, Miljøstyrelsen 2008.*

Regeringen vil i overensstemmelse med den politiske aftale gennemføre en effektivisering af vandsektoren. Det skal ske gennem målrettet sammenligning mellem vandforsyningerne, prisloftregulering og en klar adskillelse af myndigheds- og driftsaktiviteter. Der etableres en fond for teknologiudvikling i vandsektoren, som skal forbedre vandsektorens effektivitet og kvalitet. Fonden, som forventes at være på op til 20 mio. kr. pr. år, finansieres af vandsektoren, og i de første 3 år tillige af bidrag fra staten.

Affald. Regeringen vil reducere forurening fra håndtering af affald. EU har i 2008 vedtaget et affaldsrammedirektiv, som også har til hensigt at beskytte miljøet og folkesundheden. Bl.a. i lyset heraf vil regeringen i 2009 udarbejde en ny affaldsstrategi.

Jord. Tidligere tiders spild og affald fra virksomheder og luftforurening har ført til jordforurening – særligt i ældre byer og ved større virksomheder. På baggrund af en undersøgelse af indsatsen overfor jordforurening

i børneinstitutioner vil det blive vurderet, om der er behov for nye initiativer.

Støj. Mange mennesker er påvirket af støj - ude og i hjemmet. Undersøgelser viser, at støj kan have alvorlige helbredsmæssige konsekvenser, hvis vi konstant er udsat for den. Den største kilde til støjgener er trafik.

Med den grønne transportaftale mellem regeringen, socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance, er der afsat en samlet pulje på 400 mio. kr. frem til 2014 til en målrettet indsats for at reducere støjproblemerne fra trafik. Parterne ønsker med puljen at nedbringe generne af trafikstøj langs de overordnede veje og jernbaner gennem bl.a. opsætning af støjskærme, etablering af støjvolde og støjisolering af boliger langs statsveje og gennem skinneslibning for at nedbringe støj fra togene.

Regeringen har desuden udsendt en guide til støjpartnerskaber, hvor boligejere og myndigheder i fællesskab bidrager til at reducere støjen.

Støj er endvidere sammen med arbejdsulykker, psykisk arbejdsmiljø og muskel- og skeletbesvær et af de fire arbejdsmiljøproblemer, som regeringen prioriterer frem til 2010.

Dårligt arbejdsmiljø bidrager til, at medarbejderne bliver udsat for arbejdsmiljømæssige påvirkninger, som kan føre til sundhedsskader. Regeringen sætter aktivt ind over for en række alvorlige arbejdsmiljøproblemer på det danske arbejdsmarked. Regeringen vil løbende følge med i udviklingen af arbejdsmiljøet og nye teknologier og vurdere konsekvenserne for arbejdsmiljøet.

Indeklimaet. Danskerne opholder sig i gennemsnit omkring 80-90 pct. af livet indendørs. Indeklimaet har derfor stor betydning for helbred og arbejdsevne. Regeringen har igangsat et arbejde med at udarbejde standarder for udvalgte indeklimafaktorer.

8. Viden, forskning og uddannelse i et innovativt samfund

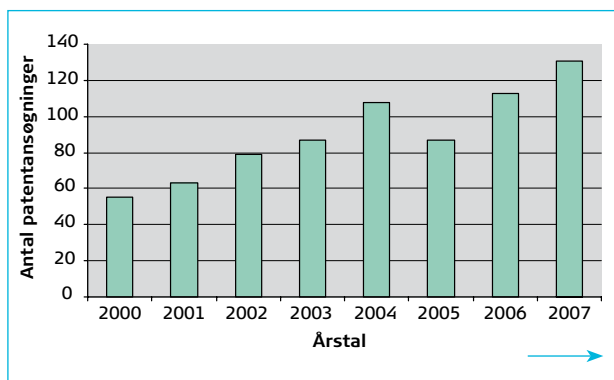
- uddannelse og forskning skal støtte hinanden

Udfordring

Danmark er et af de samfund i verden med den største sammenhængskraft, og danskerne har betydelig tillid til hinanden. Det skyldes bl.a., at vi har et fælles afsæt i en stærk grunduddannelse. Det er en styrke, vi skal fastholde og udvikle yderligere.

Bæredygtig udvikling har igennem en årrække været en del af den danske grundskoleundervisning. Bl.a. gennem fokus på undervisning i naturfag og ikke mindst gennem de tværfaglige temaer, som spiller en central rolle i hele det danske undervisningssystem, bliver de kommende generationers bevidsthed om bæredygtighed vakt. Gennem fokus på demokrati i undervisningen bliver eleverne bevidste om deres egne muligheder for at være med til at få indflydelse på fordelingen af verdens ressourcer.

Hvis Danmark skal klare sig endnu bedre i den internationale konkurrence, er det vigtigt, at uddannelsessystemet til stadighed kan leve op til de forventninger og krav, som samfundet stiller til en kompetent arbejdsstyrke. Endelig er det vigtigt, at der fortsat arbejdes ud fra målet om livslang kompetenceudvikling gennem tilbagevendende uddannelse. Disse tiltag vil sikre danske virksomheders konkurrenceevne i en globaliseret verden.

INDIKATOR 28. Udvikling i antal patentansøgninger fra offentlige forskningsinstitutioner. Indikatoren viser udviklingen i antallet af årligt indgivne patentansøgninger fra offentlige forskningsinstitutioner over perioden 2000-2007. Patentrettigheder kan af de offentlige forskningsinstitutioner enten sælges eller gives i licens til private virksomheder, der hermed opnår ret til at udnytte universiteternes opfindelser industrielt. *Kilde: Forsknings- og Innovationsstyrelsen., Kommercialisering af forskningsresultater - Statistik 2007.*

Hvis Danmark skal klare sig internationalt, skal vi blive endnu bedre til at fremme forskning og innovation, både i offentligt og i privat regi. Det er en stor udfordring at sikre, at vores uddannelsessystem og forskningsinstitutioner understøtter hinanden. Med globaliseringsstrategien har regeringen givet forskning og innovation topprioritet.

Danmark skal være i front, når det gælder om at omsætte ny viden og nye idéer til produktion og arbejdspladser i både nye og eksisterende virksomheder. Ny viden i et innovativt samfund er afgørende for, at vi er i stand til at træffe forstandige og fremtidssikre beslutninger, der sikrer, at de kommende generationer kan få opfyldt deres behov.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Globaliseringsaftale. Regeringen har sammen med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre i 2006 indgået en omfattende aftale om investeringer i fremtidens vækst og velfærd. Med aftalen blev der etableret en globaliseringspulje på i alt knap 42 mia. kr. (2009-priser) i perioden 2007-2012. Globaliseringspuljen skal medvirke til at gøre Danmark til et førende vækst-, viden- og iværksættersamfund. Til en styrket uddannelsesindsats er der afsat godt 16 mia. kr. i perioden 2007-2012, og til forskning er afsat knap 23 mia. kr. Derudover er der i perioden 2007-2012 afsat knap 3 mia. kr. til mere innovation og iværksætterier.

FORSK2015. Regeringen har i 2008 fremlagt et katalog over de 21 mest løfterige forskningsområder for Danmark i fremtiden.

UTMS-forlig. Regeringen indgik i 2005 en aftale om fordeling af 855 mio. kr. frem til 2008 til forskning, innovation og informations- og kommunikationsteknologi. Pengene stammer fra auktionen i 2001 over licenser til tredje generations mobiltelefoni.

Højteknologifonden. Fonden foretog sin første uddeling i 2005 på 200 mio. kr. Det tilstræbes, at fonden har en grundkapital på mindst 16 mia. kr. i 2012. Af sit afkast skal fonden støtte højteknologisk udvikling baseret på offentligt/privat samarbejde inden for løfterige områder, hvor Danmark har potentialer og styrker.

Samspil mellem viden og erhverv. Regeringen lancerede i 2004 handlingsplanen "Viden flytter ind". Otte initiativer styrker den højteknologiske og vidensbaserede udvikling i områderne uden for de større universitetsbyer.

Flere penge til forskning og innovation. Regeringen har med udmøntning af globaliseringspuljen sikret flere midler til forskning og innovation. Regeringen har sat det mål, at Danmark i 2010 skal bruge 1 pct. af BNP på offentlig forskning.

Universitetssammenlægninger. Med udgangspunkt i regeringens globaliseringsstrategi er der i 2006/07 gennemført en omfattende sammenlægning af universiteter og sektorforskningsinstitutioner.

Professionsrettede videregående uddannelser. Med henblik på at styrke de professionsrettede, videregående uddannelsesinstitutioners kvalitet og udbud er disse samlet i færre og større enheder, de såkaldte professionshøjskoler og erhvervsakademier.

Flere ph.d.-studerende. Regeringen har med aftalen om udmøntning af globaliseringspuljen sikret, at antallet af ph.d.'er fordobles. Forøgelsen vil især ske inden for naturvidenskab, teknisk videnskab, IT og sundhedsvidenskab.

Borger.dk. Regeringen har i samarbejde med KL og Danske Regioner sikret, at en ny version af den fællesoffentlige borgerportal, borger.dk blev lanceret den 20. oktober 2008. Borger.dk er danskernes samlede indgang til det offentlige på nettet. Den nye borger.dk indeholder første version af "Min side", som giver et personligt overblik over borgerens engagement med det offentlige – som for eksempel oplysninger om bolig og skat.

Forskningsskommunikation. I 2006/07 støttede regeringen den tredje Galathea forskningsekspedition. Skibet var udgangspunkt for 71 forskningsprojekter undervejs, og ombord var både forskere, journalister og en række skoleelever. Ekspeditionens formål var at styrke dansk maritim forskning og at løfte interessen for naturvidenskab både bredt i befolkningen og i skolerne.

Danmark som uddannelsesland. Som led i udmøntningen af globaliseringspuljen er det besluttet at markedsføre Danmark som et uddannelsesland. Initiativet er et led i regeringens ”Handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark”.

Mål

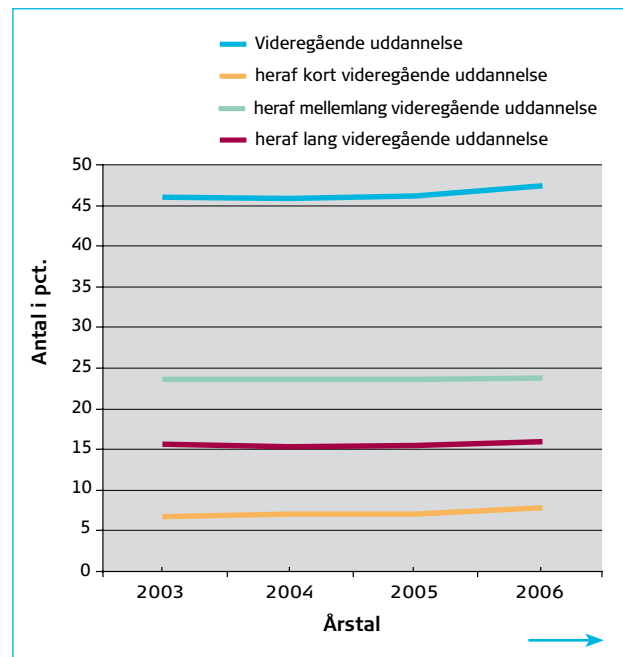
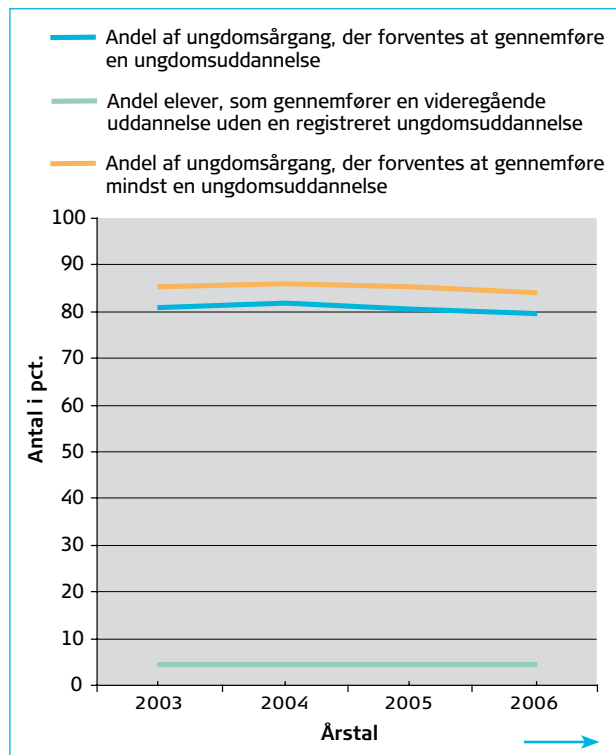
Danmark skal i 2010 bruge 1 pct. af BNP på offentligt finansieret forskning. Det offentlige og de private virksomheder skal tilsammen investere mindst 3 pct. af bruttonationalproduktet i forskning og udvikling i 2010.

Globaliseringsstrategiens målsætninger om, at mindst 85 pct. af en ungdomsårgang inden 2010 og mindst 95 pct. i 2015 skal gennemføre en ungdomsuddannelse, er fortsat afgørende. I 2006 var gennemførelsesraten ca. 80 pct. Hertil kom ca. 4,5 pct., der gennemfører en videregående uddannelse uden en registreret ungdomsuddannelse. Samlet forventes således godt 84 pct. af en ungdomsårgang i 2006 at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse.

INDIKATOR 29. Udviklingen i andelen af unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse angivet som udvikling over tid i 2003 – 2006.

Den seneste beregning af profilmodel- len viser, at andelen af en ungdomsårgang, der i 2006 forventes at opnå en ungdomsuddannelse, er på knapt 80 pct. mod 81 pct. i 2005. Hertil kommer den andel af en ungdomsårgang på ca. 4,5 pct. i perioden 2003 til 2006, der forventes at gennemføre en videregående uddannelse. *Kilde: UNI-C statistik og analyse.*

Tilsvarende er det regeringens mål, at 50 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en videregående uddannelse i 2015. I 2006 var gennemførelsesraten godt 47 pct.

INDIKATOR 30. Udviklingen i andelen der gennemfører en videregående uddannelse angivet som udvikling over tid i 2003 - 2006. Den seneste beregning af profilmodelen viser, at andelen af en ungdomsårgang, der i 2006 forventes at opnå en videregående uddannelse, er på godt 47 pct. mod godt 46 pct. i 2005. *Kilde: UNI-C statistik og analyse.*

Kendskabet til bæredygtig udvikling skal udbredes og anvendes i praksis på alle uddannelsesniveauer i det formelle uddannelsessystem.

Der er i 2008 udsendt en dansk strategi for uddannelse i bæredygtig udvikling. Den indebærer, at bæredygtig udvikling indgår i læreplanerne for alle uddannelser, og at der arbejdes på at indføre begrebet i læreruddannelsen.

Regeringens mål er, at Danmark skal have uddannelser i verdensklasse og verdens bedste folkeskole; de erhvervsrettede uddannelser skal gøres mere attraktive ved at styrke deres sammenhæng til arbejdsmarkedet og indføre nye muligheder for internationalisering og på universiteterne skal kvaliteten af undervisningen forbedres bl.a. ved at øge de pædagogiske kompetencer hos underviserne.

Indsatser

Fremme forskning. Forskning og udvikling er en af nøglerne til fornyelse, videnopbygning og erhvervsudvikling og dermed et grundlag for fortsat vækst og velstand. Som opfølgning på globaliseringsstrategien blev der i 2006 indgået aftale om udmøntning af globaliseringspuljen. Aftalen indebærer, at de offentlige investeringer i forskning og udvikling øges med godt 21 mia. kr. i perioden 2007 – 2012.

Der lægges i aftalen vægt på, at kvalitet skal være et bærende element i fordelingen af forskningsmidlerne.

De områder, der prioriteres i 2007-2012 er forskeruddannelse, herunder en forøgelse af ph.d.-stipendier, investeringer i infrastruktur og en styrket spredning og anvendelse af forskning og ny viden. Endvidere prioriteres en forøgelse af universiteternes basismidler og midler til fri og strategisk forskning i konkurrence og internationalisering.

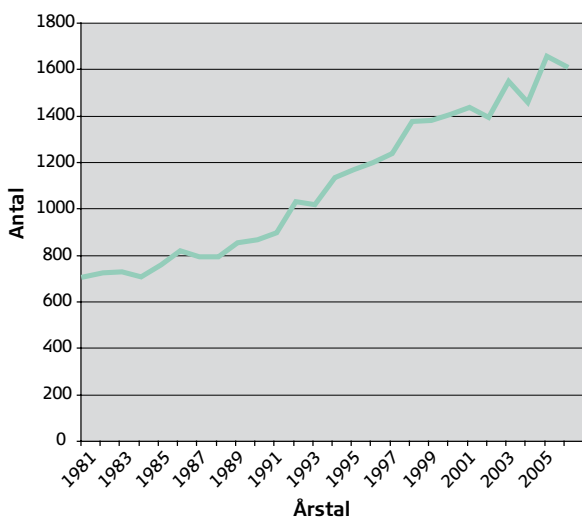
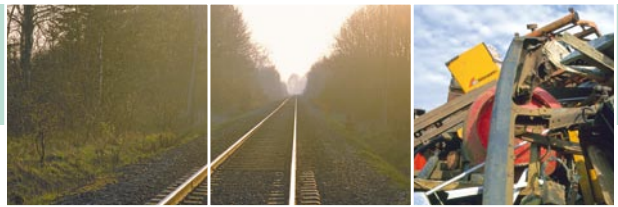
Grundlaget for drøftelserne om udmøntning af midlerne til strategisk forskning fra 2009 er de 21 forskningstemaer, der indgår i FORSK2015-kataloget. De foreslåede forskningstemaer er resultatet af en bred dialogproces med offentlige og private aktører om samfundsmæssige udfordringer, hvor forskningen kan bidrage med viden til løsning af disse udfordringer.

Højteknologifonden skal udbygges. Det tilstræbes, at fonden har en grundkapital på mindst 16 mia. kr. i 2012. Højteknologifonden skal understøtte Danmarks videre udvikling som højteknologisk samfund.

På forslag fra regeringen har Folketinget ændret loven om Danmarks Grundforskningsfond, så fondens uafhængighed og muligheder for at styrke den langsigtede forskningsmæssige udvikling fastholdes.

Regeringen vil fortsat arbejde for at internationalisere dansk forskning og udvikling. Regeringen vil søge at indgå bilaterale samarbejdsaftaler om forskning og udvikling og etablere innovationscentre i globale vækstområder med betydning for dansk forskning og innovation.

I de kommende år vil der være fortsat fokus på at føre globaliseringsstrategien ud i livet. Der skal udarbejdes en ny fordelingsmodel for tildeling af basismidler til universiteterne. Tildelingen skal fremover være baseret på resultater og mål for kvaliteten af forskning, uddannelse og vidensspredning. Og universiteterne skal have frihedsgrader til at tiltrække dygtige forskere.

INDIKATOR 31. Udviklingen i antal videnskabelige publikationer per mio. borgere i Danmark. Indikatoren viser udviklingen i antallet af publicerede videnskabelige publikationer per år per mio. borgere i Danmark. Det fremgår, at der løbende publiceres flere og flere videnskabelige publikationer i Danmark. *Kilde: Forsknings- og Innovationsstyrelsen.*

Uddannelse for bæredygtig udvikling. Uddannelsessektoren skal bidrage til at sikre en bæredygtig udvikling bl.a. gennem optimal udnyttelse af en kobling mellem uddannelse og erhvervsliv.

Børns og unges bevidsthed om begrebet bæredygtig udvikling og sammenhængen mellem dette og klima skal styrkes gennem inddragelse af bæredygtig udvikling i alle relevante læreplaner i grund- og ungdomsuddannelserne samt i læreruddannelserne.

Regeringen vil udbrede kendskabet til klimaproblestillinger og til mulighederne for at lave undervisningsforløb inden for klimaområdet. Regeringen vil øge kendskabet til handlemuligheder i forhold til klimaproblestillinger.

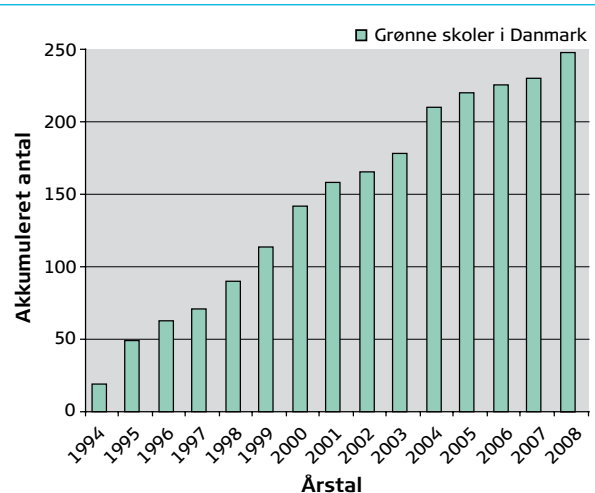
Der etableres en database, som ved udgangen af 2009 indeholder mindst 400 forskellige klimarelevante undervisnings-, efteruddannelses- eller aktivitetstilbud.

Regeringen ønsker at skabe en folkelig debat om vores natur, som skal være med til at øge opbakningen og interessen for vores natur. Derfor vil regeringen sikre,

at fagfolk udarbejder en Naturkanon. Regeringen ønsker, at både børn og voksne deltager i den folkelige debat om naturen. Naturkanonen forventes præsenteret i 2009.

Der etableres et tættere samarbejde mellem miljø- og uddannelsessektoren med henblik på optimal udnyttelse af begge sektorerers kompetencer.

Der arbejdes bl.a. videre med udbygning af rammerne for konceptet Grønt Flag – Grøn Skole så der i konceptet fokuseres på bæredygtig udvikling. Der er indgået en partnerskabsaftale mellem Miljøministeriet, Undervisningsministeriet og Friluftsrådet herom.

Indikator 32. Udviklingen i antal skoler med Grønt Flag.

Grønt Flag er kampagnen en indikator for miljøundervisning i skolen. Figuren viser udviklingen i antallet af Grønt Flag skoler gennem de seneste 14 år. Grønt Flag - Grøn Skole er et miljøundervisningsprogram for bæredygtig udvikling. En Grønt Flag skole er en skole, der har gennemført et eller flere af Grønt Flagstemaer og hejst et Grønt Flag som symbol på deres grønne initiativer med afsæt i Friluftsrådets koncept. Temaerne i Grønt Flag - Grøn Skole er Vand, Energi, Affald, Natur, Økologisk produktion, Klimaforandringer, Hverdagens kemi, Transport, Bæredygtigt forbrug og Friluftsliv. Kurven viser en støt stigning i antallet af skoler i kampagnen. Antallet af skoler med Grønt Flag er steget kraftigt fra 19 i 1994 til 248 i 2008. Det skal nævnes, at ikke alle skoler flager grønt på et givet tidspunkt. Skolen modtager et flag for hvert gennemført tema og må kun flage et år, så skal kravene til et nyt tema opfyldes. Lykkes det ikke, tages flaget ned og et nyt hejses, når skolen har gennemført kravene. *Kilde: Friluftsrådet, 2009.*

Etablering af netværk mellem klimaformidlere (lærere, virksomheder, kommuner og NGO'er) udbygges bl.a. gennem konferencer, kurser og møder.

Der vil fortsat blive arbejdet på at udbygge den internationale dialog om uddannelse for bæredygtig udvikling og klimaundervisning.

Klima bliver et centralt tema i undervisningen. Der iværksættes og støttes en række initiativer i forbindelse med den internationale klimakonference COP15. Der sættes fokus på: viden, handling og adfærd, teknologi og samfund, fremtiden, sikkerhedspolitiske aspekter af klima- og energipolitikken mv.

Der er etableret netværk mellem klimaformidlere (lærere, virksomheder, kommuner, NGO'er mv.) bl.a. gennem afholdelse af møder og konferencer.

Der er etableret en klimahjemmeside med database over klimaundervisningsmaterialer, nyhedsbreve, kalenderfunktion etc., www.klimaundervisning.dk. Der vil ske en international spredning af gode eksempler på klimaundervisningsforløb via COP15.

Der kan opnås støtte til forsøgs- og udviklingsprojekter, der retter sig mod bæredygtig udvikling og til klimarelevante projekter.

Tips- og lottomidlerne vil bidrage til at udvikle undervisningsinitiativer inden for klima. F.eks. kan der gives støtte til udvikling af udstillinger og film eller til etablering af internationale ungdomsklimamøder.

Der vil i uddannelsessektoren blive arbejdet med udbygning af international dialog om bæredygtig udvikling.

9. Mennesket som ressource

- lige muligheder og social velfærd er en forudsætning for bæredygtighed

Udfordringer

Det er ambitiøst at stræbe efter det bæredygtige samfund. Et samfund, hvor den økonomiske vækst er afkoblet fra miljøbelastningen, og hvor kommende generationer har adgang til klodens ressourcer og kan fortsætte udviklingen i vækst og velfærd. Det kræver, at vi mobiliserer alle vores ”menneskelige” ressourcer til videnopbygning, nytænkning, kreativitet – og målrettet arbejde. Derfor må en strategi for bæredygtig udvikling også fokusere på, hvordan vi udvikler og delagtiggør alle samfundets menneskelige ressourcer, f.eks. ved at skabe lige muligheder for deltagelse på arbejdsmarkedet.

Danmark har et stærkt velfærdssystem, som mange misunder os. Det er et system, hvor alle har mulighed for at skabe sig et godt liv. Og det er et af de samfund, der er allerbedst til at værne om vores menneskelige ressourcer. Men der er fortsat plads til forbedringer.

Vi står som samfund overfor en række væsentlige udfordringer, som ikke først og fremmest bunder i mangel på penge, men snarere i en ulighed i muligheder som følge af mangel på sociale, uddannelsesmæssige og kulturelle kompetencer.

Langt de fleste danske børn vokser op i trygge og udviklende miljøer. Men der findes grupper af børn, som får en svær start på livet. Og der er for mange unge, som ikke gennemfører en ungdomsuddannelse.

Det danske velfærdssystem giver alle en vis social sikkerhed. Men der er udsatte grupper i det danske samfund, f.eks. hjemløse og stofmisbrugere, som først med en ekstra indsats fra samfundets side vil være i stand til at udnytte samfundets muligheder.

Ligestilling mellem mænd og kvinder er væsentligt for velfærd og bæredygtighed. Vi er kommet meget langt i Danmark, men der er stadig barrierer for ligestilling mellem kønnene. Det betyder, at samfundet ikke anvender de menneskelige ressourcer i samfundet optimalt.

I forhold til at sikre et rigt og bæredygtigt velfærdssamfund bliver det i de kommende år en udfordring at sikre tilstrækkeligt med hænder og hoveder på arbejdsmarkedet – både i de private og i de offentlige virksomheder. Der er derfor behov for, at vi bl.a. bliver bedre til at aktivere og fastholde de menneskelige ressourcer, som samfundet råder over.

På trods af et godt udgangspunkt med lave indkomstforskelle og høj social mobilitet har indvandrere og deres efterkommere oftere vanskeligt ved at klare sig på linje med personer med dansk oprindelse. Arbejdsmarkedstilknytningen for ikke-vestlige indvandrere og deres efterkommere har været stigende i en årrække, men indvandrere og deres efterkommere fra ikke-vestlige lande udgør fortsat en mindre andel af arbejdsstyrken end gruppens andel af den samlede befolkning umiddelbart tilsiger.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Lige muligheder. Regeringen er i gang med at gennemføre en omfattende og flerårig plan med henblik på at sikre lige muligheder for alle børn og unge (”Lige Muligheder”). Planen skal styrke de personlige ressourcer hos børn og unge, der er udsatte eller er i risiko for at blive udsatte, samt deres forældre.

Bekæmpelse af den negative sociale arv. I 2007 vedtog Folketinget regeringens forslag til lov om en forbedret indsats for socialt udsatte børn og unge samt tilbageholdelse af gravide stofmisbrugere. Loven indebærer, at der i højere grad kan sættes ind med hjælp til vordende forældre, hvis der er behov for det. Derudover forbedrer loven mulighederne for at fastholde gravide stofmisbrugere i behandling under graviditeten og indfører en klar ret for børn og unge til at medbringe en bisidder til møder med kommunen.

Det Fælles Ansvar II. Regeringens 2. handlingsprogram for de svageste grupper "Det Fælles Ansvar II" blev offentliggjort i august 2006. Handlingsprogrammet indeholder 12 initiativer, som tilsammen skal forbedre forholdene for socialt udsatte grupper og gøre det muligt for de mest udsatte grupper at tage de nødvendige skridt mod en bedre og mere aktiv tilværelse.

Styrke forældreansvaret. Folketinget har vedtaget en lov, som giver kommunerne mulighed for at pålægge forældre at tage bestemte aktive handlinger i forhold til deres børn med henblik på at sikre, at det enkelte barn igen kommer ind i en positiv udvikling. Samtidig er der i forbindelse med finansloven for 2009 afsat midler til udbredelse og øget anvendelse af forældreprogrammer samt afprøvning af nye indsatser.

Ligestilling. Regeringen har forbedret mulighederne for at klage i sager om overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling. Desuden har regeringen taget initiativ til en præcisering af reglerne for ligeløn og har vedtaget, at der ikke længere er et øvre loft for uberettiget fyring. Regeringen har i 2008 åbnet en hjemmeside med indikatorer for ligestilling, værktøjer til at arbejde med ligestilling i serviceydelser til borgerne og eksempler på, hvor kommuner, regioner og staten med fordel kan sætte ind.

FN's handicapkonvention. Regeringen underskrev i 2007 FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Regeringen arbejder frem imod en ratifikation i 2009.

Beskæftigelse, deltagelse og lige muligheder til alle. Regeringen lancerede i 2005 en 4-årig handlingsplan, som skal sikre, at kvinder og mænd med anden etnisk baggrund har lige muligheder for at deltage i uddannelse, arbejde og foreningsliv.

Anbringelsesreform. Med anbringelsesreformen fra 2006 blev kravene til de kommunale myndigheders forpligtelser på området skærpet og vigtigheden af den tidlige indsats understreget.

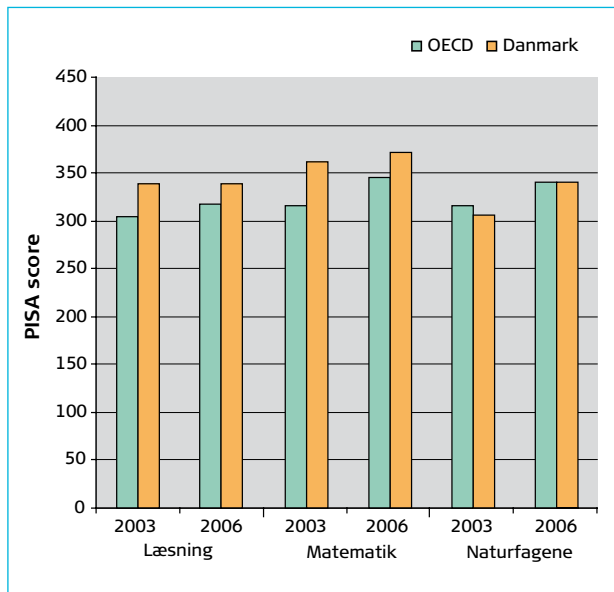
Trepartsaftaler. Regeringen, KL og Danske Regioner indgik i sommeren 2007 trepartsaftaler med LO, FTF og AC. Aftalerne indeholder ca. 50 initiativer, som vedrører tre hovedområder: 1) Mere attraktive arbejdspladser, 2) God ledelse og 3) Uddannelse, rekruttering og fastholdelse af medarbejdere. Trepartsaftalerne indebærer bl.a. en indsats for nedbringelse af sygefravær. Initiativerne er efterfølgende bl.a. blevet implementeret i aftale om kommunernes økonomi for 2009.

Kvalitetsreformen. Regeringen indgik i 2008 en aftale om en omfattende kvalitetsreform for den offentlige sektor. Reformen fokuserer på at sikre attraktive arbejdspladser, bedre rammer for rekruttering og fastholdelse af medarbejdere, god ledelse og udvikling af medarbejderes kompetencer. Desuden indeholder reformen en lang række initiativer, som indebærer forbedringer på sundheds-, ældre- og børneområdet.

Mål

Regeringen vil arbejde for at sikre lige muligheder for alle, dvs. for alle børn og unge og for alle voksne uanset køn, alder, psykisk eller fysisk handicap m.v.

INDIKATOR 33. Forandring i de svageste elevers færdigheder 2003 - 2006. Ifølge PISA-undersøgelsen har de svageste elever i Danmark et relativt højt niveau sammenlignet med elever i udlandet. I både læsning og matematik ligger de svageste danske elever væsentlig over gennemsnittet for OECD-landene. Fra 2003 til 2006 har de svageste elevers læsefærdigheder dog stort set været uændrede. Til gengæld er der sket klare fremskridt i matematik og naturfag. *Kilde: OECD, PISA 2006.*

Regeringen vil fortsætte med at udbygge den generelle indsats for samfundets svageste. Det sker bl.a. gennem regeringens hjemløsestrategi, som har det overordnede formål at bidrage til at fjerne hjemløsheden i Danmark. Strategien finansieres gennem de årlige udmøntninger af satspuljen.

Regeringen vil sikre ligestilling mellem kvinder og mænd. Diskrimination og forskelsbehandling skal bekæmpes. Danmark skal fortsat være et af de lande i verden med flest kvinder i uddannelse og på arbejdsmarkedet.

Der skal sikres tilstrækkeligt med hænder til arbejdsmarkedet. Der er behov for at sikre hænder og hoveder til fremtidens opgaver.

Flere indvandrere og efterkommere af indvandrere skal i arbejde. Alle skal have lige muligheder på arbejdsmarkedet og i samfundslivet i øvrigt upåagtet af bl.a. etnisk oprindelse.

Indsatser

Bedre vilkår for udsatte børn: Regeringen er i gang med at gennemføre en omfattende og flerårig plan med henblik på at sikre lige muligheder for alle børn og unge ("Lige Muligheder"). Planen styrker de personlige ressourcer hos børn og unge, der er udsatte eller er i risiko for at blive udsatte, samt deres forældre, så de bliver i stand til at udnytte samfundets muligheder og skabe sig en god tilværelse med ansvar for deres eget liv. Handlingsplanen indeholder ligeledes initiativer, der skal sikre, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse.

Regeringen vil endvidere tage initiativ til, at der gennemføres en *Barnets reform* med fokus på at styrke indsatsen over for socialt udsatte børn og unge.

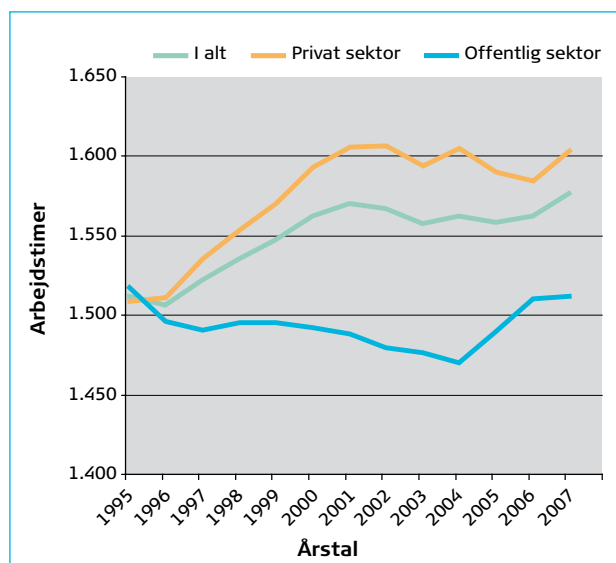
En fælles indsats for samfundets svageste: Som led i satspuljeaftalen for 2008 har regeringen og partierne bag satspuljen bl.a. afsat 500 mio. kr. i perioden 2008 - 2011 til en hjemløsestrategi.

Målsætningerne i strategien skal nås ved at ansvarliggøre de involverede kommunalbestyrelser i styringen af hjemløseindsatsen. Kommunalbestyrelserne skal bl.a. som led i strategien synliggøre og skaffe viden om hjemløseproblemet omfang og art i kommunen, fastsætte mål for indsatsen, beslutte indsatsen baseret på den aktuelt bedste viden og fastlægge en opfølgning af, om målet nås. Kommunerne kan få støtte til konkrete initiativer, der skal bidrage til at skabe flere boliger og botilbud samt til en styrket social indsats for hjemløse.

Lige muligheder for alle og ingen accept af forskelsbehandling: Folketinget har vedtaget lov om Ligebehandlingsnævnet for at forbedre og ligestille klagemulighederne for de minoritetsgrupper, der i dag er beskyttet mod diskrimination ved lov.

Regeringen vil fortsætte arbejdet med at indtænke køn og ligestilling i samtlige politikområder, jf. Handlingsplanen for det tværministerielle kønsmainstreamingsprojekt 2007-2011.

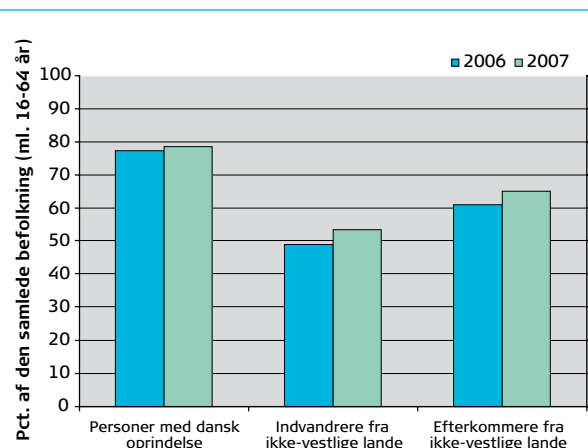
Flere hænder: Regeringen arbejder over en bred front på at løse problemet med manglende arbejdskraft. Der er nedsat en arbejdsmarkedskommission med uafhængige eksperter for at forberede en langsigtet indsats. Medio 2009 vil kommissionen præsentere sine anbefalinger til, hvordan arbejdsudbuddet øges.

INDIKATOR 34. Udviklingen i den årlige arbejdstid fordelt på offentlig sektor, privat sektor og i alt. I Danmark er den årlige arbejdstid steget mærkbart siden midten af 90'erne. Væksten skyldes i særdeleshed en markant stigning i arbejdstiden i den private sektor, hvor arbejdstiden i dag er højere end i den offentlige sektor. Dog er der i de seneste år også sket en stigning i arbejdstiden i den offentlige sektor. *Kilde: Danmarks statistik, Arbejdstidsregnskabet. Konkurrencevedregølsen. 2008.*

Regeringen har endvidere igangsat en række andre initiativer bl.a. rettet mod personer, der har en lidt svagere tilknytning til arbejdsmarkedet. Indsatsen omfatter bl.a. en bedre seniorpolitik, så det bliver nemmere for ældre at bidrage til arbejdsmarkedet i det omfang, de har lyst og føler sig i stand til det. Endvidere skal den pligtige afgangsalder afskaffes.

En målrettet indsats for at få indvandrere og efterkommere af indvandrere i arbejde: Regeringen har gennemført en lang række reformer, der målrettet sigter mod at få flere indvandrere og efterkommere i arbejde.

INDIKATOR 35. Beskæftigelsesfrekvenser for personer med dansk oprindelse og indvandrere og efterkommere fra ikke vestlige lande, 2006-2007. Personer med dansk oprindelse har en højere beskæftigelsesfrekvens end indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande. Beskæftigelsesfrekvensen angiver antallet af beskæftigede mellem 16 og 64 år, i procent af den samlede befolkning i alderen 16-64 år. I 2007 havde personer med dansk oprindelse en beskæftigelsesfrekvens på 78,7 pct. Det svarer til, at knap 8 ud af 10 danskere i aldersgruppen 16-64 år er i beskæftigelse. Til sammenligning havde indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande beskæftigelsesfrekvenser på henholdsvis 53,4 pct. og 65,2 pct. Det seneste år er beskæftigelsen steget relativt mest for indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande. Fra 2006 til 2007 er beskæftigelsesfrekvensen blandt personer med dansk oprindelse steget fra 77,3 pct. til 78,7 pct., hvilket svarer til en stigning på

1,4 procentpoint. Til sammenligning er beskæftigelsesfrekvensen blandt indvandrere fra ikke-vestlige lande i samme periode steget fra 49,1 pct. til 53,4 pct. svarende til en stigning på 4,3 procentpoint, mens beskæftigelsesfrekvensen for efterkommere fra ikke-vestlige lande er steget fra 60,9 pct. til 65,2 pct., hvilket også svarer til en stigning på 4,3 procentpoint.

Kilde: Danmarks Statistik, 2008.

Først og fremmest er der med indførelsen af kontanthjælpsloftet, starthjælpen og 300 timers reglen skabt bedre incitamenter for ydelsesmodtagere til at tage et

arbejde. Derudover har regeringen styrket aktiviseringsstilbud til bl.a. familiesammenførte, og der er indgået en firepartsaftale om integration. Som led i aftalen oprettes 12 jobpakker, der består af et sammenhængende opkvalificeringsforløb med klart sigte mod et specifikt job i en virksomhed.

Herudover har regeringen bl.a. via sit Mangfoldighedsprogram og ved ansættelse af flere virksomhedsrettede jobkonsulenter arbejdet målrettet på at nedbryde barrierer på arbejdspladserne.

10. Ansvarlig, langsigtet og holdbar økonomisk politik

- økonomisk ansvarlighed skaber trygge rammer

Udfordringer

Økonomisk ansvarlighed er forudsætningen for en stabil udvikling i dansk økonomi, hvor der er trygge rammer for familier og virksomheder. Uden ansvarlighed kan vi ikke skabe en holdbar udvikling i velstand og velfærd eller bevare positionen som et af de samfund, hvor de sociale og økonomiske skel er mindst, og sammenhængskraften er stærkest.

En central udfordring er at sikre tilstrækkelig arbejdskraft, så vi kan løse de vigtige velfærdsopgaver og sikre gode vækstbetingelser for den private sektor. Denne udfordring er til stede, selv om vi aktuelt oplever faldende konjunkturer i kølvandet på den globale finansielle krise.

En anden udfordring er at ruste det danske samfund, så vi får størst mulig fordel af globaliseringen, og alle får mulighed for at få del i fremgangen.

Det er vigtigt fortsat at indrette finanspolitikken efter, at der bliver flere ældre og færre i de mest erhvervsaktive aldersgrupper. I de kommende årtier medfører befolkningsudviklingen, at vi får større udgifter til pension, sundhed og ældrepleje. Og vi må forvente, at indtægterne fra Nordsøen vil falde i de kommende årtier, når olie- og gasreserverne mindskes.

Det har regeringen bl.a. gjort:

Velfærdsaftalen. Regeringen indgik i 2006 en aftale om ”Fremtidens velstand og velfærd og investeringer i fremtiden”. Reformen ruster det danske samfund til at møde udfordringerne fra den demografiske udvikling og globaliseringen og skaber bedre betingelser for vækst, velstand og velfærd i fremtiden. Bl.a. kobles tilbagetrækningsalderen til den forventede levetid.

2015-planen. I regeringens 2015-plan fra efteråret 2007 fastlægges de overordnede linjer og sigt punkter for den økonomiske politik frem mod 2015. 2015-planen sikrer fokus på fremtidige udfordringer og sætter rammer for den løbende planlægning af den økonomiske politik, herunder også fokus på en miljømæssig bæredygtig udvikling.

Jobplan. Regeringen har i februar 2008 indgået en aftale om en jobplan, som skal øge udbuddet af arbejdskraft bl.a. ved at gøre det mere attraktivt at arbejde og lettere for kvalificeret arbejdskraft at komme til Danmark.

Arbejdsmarkedskommission. I 2007 nedsatte regeringen en Arbejdsmarkedskommission, som skal komme med anbefalinger til, hvordan de langsigtede mål om øget beskæftigelse og arbejdstid indfries.

Investeringer i fremtiden. Regeringen indgik i 2006 en aftale om at afsætte en globaliseringspulje til investeringer i fremtiden, herunder i forskning og udvikling, voksen- og efteruddannelse, ungdomsuddannelse, de videregående uddannelser samt innovation og iværksætteri. De overordnede mål er bl.a., at de offentlige forskningsbevillinger skal øges, så de udgør 1 pct. af BNP fra og med 2010, at mindst 85 pct. af alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2010 stigende til mindst 95 pct. i 2015, og at mindst 50 pct. af alle unge skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015.

Forårspakke 2.0. - Skattereform – Vækst- klima og lavere skat. Regeringen og Dansk Folkeparti indgik 1. marts 2009 en aftale om en omfattende skatteomlægning i Forårspakke 2.0 – Vækst, klima og lavere skat. Aftalen nedsætter skatten på arbejde markant, herunder skatten på den sidst tjente krone, og gør det dyrere

at forbruge og producere varer, som er til skade for miljø, klima og sundhed. Med skattereformen reduceres indkomstskatten samlet set med ca. 28½ mia. kr. Til gengæld hæves skatten på forurening og energiforbrug. Det giver alle en større tilskyndelse til at beskytte vores fælles klima og miljø. Aftalen om en skattereform og nye vækstinitiativer understøtter samtidig aktiviteten og beskæftigelsen i lyset af den internationale økonomiske krise. Skattereformen indebærer, at skattnedsættelserne kommer hurtigt, mens finansieringen kommer gradvist over nogle år. Reformen indebærer en mulighed for udbetaling af de opsparede midler i SP-ordningen i 2009. Hvis ¼ af SP-indeståender hæves, øges de disponible indkomster med ca. 7-8 mia. kr. Reformen indebærer endvidere en renoveringspulje på 1,5 mia. kr., der finansierer tilskud i 2009 til renovering og bygningsarbejde, herunder energibesparende foranstaltninger, i helårsbeboelse. For så vidt angår muligheder for forøgelse af kommunale anlægsinvesteringer i 2009 afklares mellem regeringen og KL.

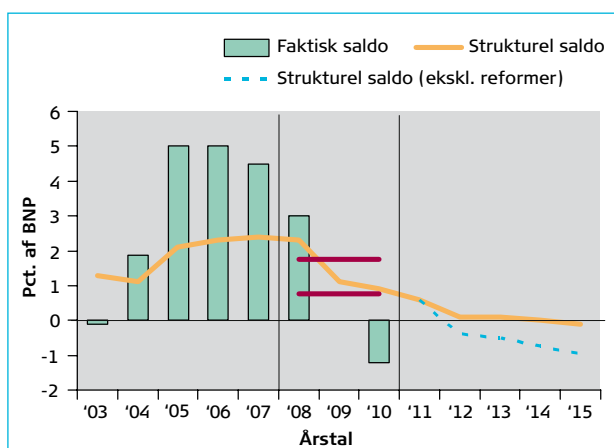
En strategi for vækst og beskæftigelse. Danmark satte i 2005 et kraftigt aftryk på den europæiske dagsorden for vækst og beskæftigelse – ikke mindst i forbindelse med midtvejsevalueringen af Lissabonstrategien. Der blev skabt forståelse for, at globaliseringens udfordringer skal mødes offensivt, at forskning, innovation og uddannelse skal styrkes, og at konkrete projekter har betydning for borgere.

Mål

Regeringen fastholder den ansvarlige økonomiske politik, som er fastlagt i strategien Mod nye mål - Danmark 2015.

Regeringen vil gennemføre reformer, som øger beskæftigelsen og understøtter uændret arbejdstid.

Frem til 2010 skal det strukturelle overskud på de offentlige finanser fastholdes på mellem ¾ og 1¼ pct. af BNP. Fra 2011 til 2015 skal der mindst være balance.

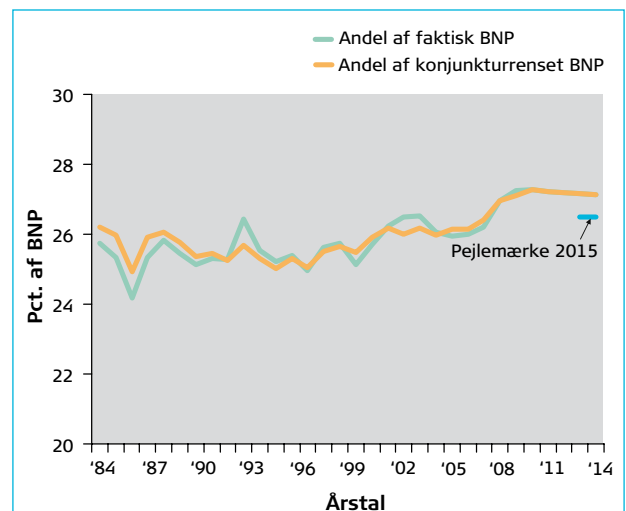

INDIKATOR 36. Strukturelt overskud i procent af BNP.

Figuren viser udviklingen i og fremskrivningen af det strukturelle overskud over tid. Den strukturelle offentlige budgetsaldo opgøres som den faktiske offentlige saldo korrigeret for påvirkning fra konjunkturerne og en række specielle budgetposter.

Kilde: Finansministeriet, 2008.

De offentlige serviceudgifter forventes at udgøre godt 27 pct. af (konjunkturrenset) BNP i 2015.

INDIKATOR 37. De offentlige serviceudgifter i procent af BNP. Figuren viser udviklingen i og fremskrivningen af de offentlige serviceudgifter i procent af BNP.

Kilde: Finansministeriet, 2008.

Mod nye mål – Danmark 2015

Regeringen præsenterede med 2015-planen i efteråret 2007 en sammenhængende strategi, som håndterer udfordringerne for dansk økonomi frem til 2015.

Nogle af de centrale sigtepunkter er:

- Fortsat fremgang i velstand og velfærd, med høj beskæftigelse, styrket offentlig service, skattestop og lavere skat på arbejdsindkomst.
- En holdbar linje i finanspolitikken, så der også er finansiering af velfærdssamfundet på længere sigt.
- Gode økonomiske strukturer, som sikrer tilskyndelse til at arbejde og yde en ekstra indsats, tage en uddannelse, investere og spare op.
- Stabilitetsorienteret økonomisk politik, som understøtter den danske fastkurspolitik og sikrer mod perioder med høj ledighed.
- En miljømæssigt bæredygtig udvikling med fokus på et renere miljø og reduceret CO₂-udledning.

2015-planen sikrer bl.a., at aftalen om en Kvalitetsreform fra februar 2008, der løfter kvaliteten i den offentlige sektor, og aftalen om lavere skat på arbejdsindkomst fra efteråret 2007 hviler på et holdbart økonomisk grundlag. Den holdbare linje i finanspolitikken betyder, at de forbedringer, der er planlagt frem til 2015, kan fastholdes i årene efter – uden skattestigninger eller andre stramminger.

Indsatser

Regeringen har gennem flere år forberedt dansk økonomi på de fremadrettede udfordringer. Det er blevet gjort ved at gennemføre en lang række reformer bl.a. på arbejdsmarkedet, i skattesystemet, i uddannelsessystemet og i den offentlige sektor. Og ved at gennemføre globaliseringsstrategien og sikre finansiering af et stort løft i forskningen, uddannelserne for de unge og voksen- og efteruddannelserne.

Arbejdsmarkedet. Med Velfærdsaftalen er der etableret et fremtidssikret tilbagetrækningssystem. De nye regler for senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, som får virkning fra 2019, øger beskæftigelsen på længere sigt og er derfor med til at sikre finansieringsgrundlaget for velfærdssamfundet i fremtiden. Trepartsaftalerne, som blev indgået i sommeren 2007 mellem regeringen, kommuner, regioner og fagbevægelsen, sætter ind med en markant indsats for at sikre udvikling af medarbejdernes kompetencer, attraktive arbejdspladser og rekruttering af medarbejdere til den offentlige sektor.

I henhold til 2015-planen skal der gennemføres tiltag, som varigt kan øge beskæftigelsen med mindst 20.000 personer, og som kan sikre, at arbejdstiden ikke falder, selv om demografien og andre forhold trækker ned.

Regeringen har nedsat en Arbejdsmarkedskommission med uafhængige eksperter. Kommissionen skal udarbejde forslag til, hvordan vi kan øge beskæftigelsen yderligere i de kommende år. Kommissionen fremlægger sine endelige anbefalinger medio 2009. Kommissionen har den 29. september 2008 fremlagt delrapport med forslag, der giver større beskæftigelse på kortere sigt og som samtidig styrker de offentlige finanser. Rapporten har været drøftet med regeringen og arbejdsmarkedets parter.

Med Jobplanen fra februar 2008 sigter regeringen på at øge arbejdsudbuddet på lidt kortere sigt. Planen giver bl.a. folkepensionister bedre mulighed for at arbejde, sikkerhed for retten til førtidspension og skattnedslag til 64-årige i arbejde. Samtidig blev der enighed om at øge indsatsen for international rekruttering af højt kvalificeret arbejdskraft.

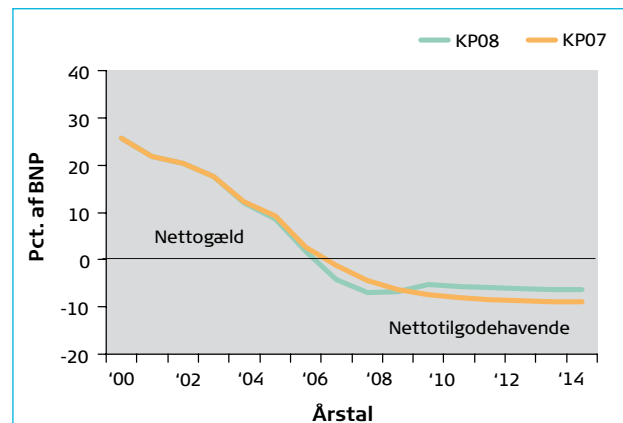
Partierne (V, K, DF, RV, LA) har godkendt den trepartsaftale om nedbringelse af sygefraværet, som regeringen indgik med arbejdsmarkedets parter den 29. september. Aftalen indgår som del af finansloven for 2009.

Regeringen og Dansk Folkepartis aftale om en omfattende skatteomlægning i Forårspakke 2.0 – Vækst, klima og lavere skat vil bidrage til vækst, samt bidrage til at denne vækst sker på et bæredygtigt grundlag, idet reformen gør det dyrere at forbruge og producere varer, som er til skade for miljø, klima og sundhed.

Regeringen vil løbende følge op på, om målsætningerne i 2015-planen bliver opfyldt.

Det vil ske mindst én gang årligt i forbindelse med udarbejdelsen af Konvergensprogrammet til EU.

Målsætningerne vedrørende den strukturelle offentlige saldo samt det offentlige forbrugs andel af BNP følges desuden løbende i *Økonomisk Redegørelse*, der typisk udarbejdes tre gange om året.

INDIKATOR 38. Udviklingen i den offentlige nettogæld.

Figuren viser udviklingen i og fremskrivningen af den offentlige nettogæld. Kilde: Finansministeriet, 2008.

11. Gennemførelse - et fælles ansvar

Strategien "Vækst med omtanke" udgør en samlet ramme for nationale og internationale indsatser for især en miljømæssig bæredygtig udvikling. Strategien inddrager i relevant omfang sociale, sundhedsmæssige og økonomiske aspekter og har både et langsigtet og et tværgående strategisk sigte.

Strategiens mål vil blive fulgt op af handlingsplaner, programmer og konkrete initiativer, som vil blive gennemført i de enkelte sektorer. Aktørerne i de enkelte sektorer har således et særligt ansvar for at føre strategien ud i livet.

Fra mål til resultat

Bæredygtig udvikling er en langsigtet og fortløbende

proces. Regeringen vil løbende overvåge og rapportere, hvordan det går med at gennemføre strategien. Det giver mulighed for at tage eventuelle nødvendige initiativer og justere kursen for at undgå en negativ udvikling.

Som en del af strategien indgår en række bæredygtighedsindikatorer, som vil blive opdateret jævnligt.

Indikatorerne vil blive udviklet løbende bl.a. i lyset af det internationale arbejde med indikatorer for bæredygtig udvikling. Der vil blive udgivet et nyt samlet sæt indikatorer i 2009, som knytter sig til denne strategi.

Bilag 1

Kronologi - Nationale og internationale initiativer om bæredygtig udvikling

1983

- FN nedsætter Verdens Kommission for Miljø og Udvikling, med den tidligere norske statsminister Gro Harlem Brundtland som formand.

1987

- Verdens Kommission for Miljø og Udvikling afleverer rapporten "Our Common Future" til FN's generalforsamling.
- Rapporten udkommer på dansk "Vores fælles fremtid – Brundtland-kommissionens rapport om Miljø og udvikling" (Brundtland-rapporten).

1992

- Verdenstopmøde i Rio de Janeiro, hvor alle lande blev opfordret til at udarbejde nationale strategier for bæredygtig udvikling.
- Bæredygtig vækst som bl.a. tager hensyn til miljøet bliver en målsætning i EU-traktaten (Maastricht).

1995

- Dansk åbningskonference for FN's 10 årsprogram for uddannelse for bæredygtig udvikling.

1997

- FN's ekstraordinære samling i 1997 (UNGASS) om bl.a. fremskridt siden Rio-konferencen i 1992. På forsamlingen blev det konkluderet, at selv om der er opnået fremskridt på en række konkrete områder, så var situationen i forhold til at opnå bæredygtig udvikling globalt set forværret.
- Danmark underskriver UNGASS slutdokument, som forpligtede til fortsat at holde fokus på Agenda 21 og opfordring til alle lande om senest i 2002 at udarbejde nationale strategier for bæredygtig udvikling.
- FN vedtager et 5-års arbejdsprogram for den særlige FN-Kommission for Bæredygtig Udvikling (CSD).

1998

- Danmark tilslutter sig en række resolutioner vedr. uddannelse for bæredygtig udvikling (CSD-6).
- NMR vedtager en deklaration om bæredygtig udvikling i Norden.

1999

- DER opfordrer Kommissionen til at udarbejde et forslag til en EU-strategi for bæredygtig udvikling (en langsigtet strategi der integrerer politikker for en økonomisk, socialt og økonomisk bæredygtig udvikling).

2000

- I 2000 besluttede FN, at der i 10-året for Rio-konferencen skulle afholdes et nyt topmøde for at evaluere fremskridtet mod bæredygtig udvikling og udstikke nye veje for bæredygtig udvikling. Den nye konference skulle afholdes i Johannesburg, Sydafrika.
- EU vedtager Lissabon-strategien for vækst og beskæftigelse, som udgør den social og økonomiske dimension af bæredygtig udvikling.
- Implementering af Århuskonventionen i Planloven. Den strategiske miljøplanlægning med tilstandsrapport og redegørelse for natur og miljø bliver lovfæstet.

2001

- Regering (SR) offentliggør den første danske strategi for bæredygtig udvikling med titlen "Udvikling med omtanke – fælles ansvar". Heri indgår et sæt indikatorer for bæredygtig udvikling.
- Regeringen (SR) offentliggør et sæt indikatorer for bæredygtig udvikling.
- EU vedtager sin første strategi for bæredygtig udvikling, som udgør den miljømæssige dimension af Lissabonstrategien (Gøteborg topmødet).
- Den nordiske strategi for bæredygtig udvikling træder i kraft.

2002

- Regeringen (VK) udgiver en ny national strategi for bæredygtig udvikling "Fælles fremtid – udvikling i balance".
- Regeringen (VK) udgiver en indikatorpublikation.
- Nordisk Ministerråd's BU-indikatorer: Will We Achieve our Objectives? A Nordic Set of Indicators.
- FN's Verdenstopmøde i Johannesburg, bl.a. 10-årsplanen for bæredygtig produktion og forbrug

vedtages. EU tilføjer en ekstern dimension til strategien for bæredygtig udvikling.

- Østerrådet godkender indenfor rammerne af Agenda 21 en handlingsplan for uddannelse som del af den baltiske plan for bæredygtig udvikling, ”Agenda 21 for Education in the Baltic Sea Region (Baltic 21E)”.

2003

- Regeringen udgiver en Johannesburg pjese.
- Regeringen opdaterer indikatorerne for bæredygtig udvikling (netversion og en trykt pjese ”Nøgleindikatorer 2003”).
- Regeringen meddeler Folketinget, at den nationale strategi for bæredygtig udvikling fremover vil opfylde Planlovens bestemmelse om en redegørelse for natur og miljø.
- Danmarks Statistik udgiver rapporten Indikatorer for Bæredygtig udvikling.

2004

- I Sverige blev der 4. – 7. maj 2004 afholdt et Internationalt Samråd omkring Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Den svenske regering var arrangør af samrådet, som satte fokus på uddannelse, idet uddannelse er nøglen til at opnå de ændringer, der kræves for at opnå bæredygtig udvikling.
- Opdatering af den nordiske strategi for bæredygtig udvikling publiceres ”Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden” NMR 2004.
- Danmarks Statistik udgiver rapporten Indikatorer for Bæredygtig udvikling 2004.

2005

- Regeringen opdaterer indikatorerne for bæredygtig udvikling og udgiver disse i en trykt pjese (Nøgleindikatorer 2004).
- UNECE Strategien om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.
- EUROSTAT publicerer den første samlede vurdering af implementering af EU’s BU-strategi: Measuring progress towards a more sustainable Europe – 2005 monitoring report of the EU sustainable development strategy.

2006

- EU vedtager en fornyet strategi for bæredygtig udvikling.

- NMR’s opdatering af de nordiske BU-indikatorer: Focus on sustainable development – Nordic indicators 2006.

2007

- Miljøminister Connie Hedegaard udsender debatoplægget ”Grønt ansvar”.
- Debatoplægget sendes i høring hos 230 parter.
- EUROSTAT reviderer det EUROPÆISKE BU-indikatorsæt.
- EUROSTAT publicerer den anden samlede vurdering af implementering af EU’s BU-strategi: Measuring progress towards a more sustainable Europe – 2007 monitoring report of the EU sustainable development strategy.

2008

- 10 året for FN’s program Undervisning for bæredygtig udvikling var på FN’s generalforsamling i 2002 kort efter, at FN’s generalforsamling vedtog en resolution om at etablere et såkaldt United Nations Decade of Education for Sustainable Development i perioden 2005-2014.
- Undervisningsministeriet sender en dansk strategi for Undervisning for bæredygtig udvikling i høring.
- Danmark modtager OECD’s miljøvurdering (Environmental Performance Review).
- Det Økonomiske Råds rapport om udviklingen i miljøtilstanden bliver udsendt.
- Ingeniørforeningen i Danmark udsender rapporterne ”Grøn indikatorrapport – en kritisk rapport om miljøindikatorer” og ”Grøn fremtid – brikker til en bæredygtig udvikling”.
- Et nyt sæt af opdaterede bæredygtighedsindikatorer er offentliggjort i september 2008.
- Ny nordisk strategi for bæredygtig udvikling 2009-2012.
- Handlingsplan for grøn it i Danmark.
- ”Bæredygtig transport - bedre infrastruktur”, december 2008.

2009

- Regeringen indgår bred aftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Liberal Alliance om grøn transportpolitik.
- Skattereform - Forårspakke 2.0 – Vækst, klima og lavere skat. Aftale mellem regeringen og Dansk Folkeparti.

